

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

5/ov 7746.316.25

HARVARD COLLEGE LIBRARY

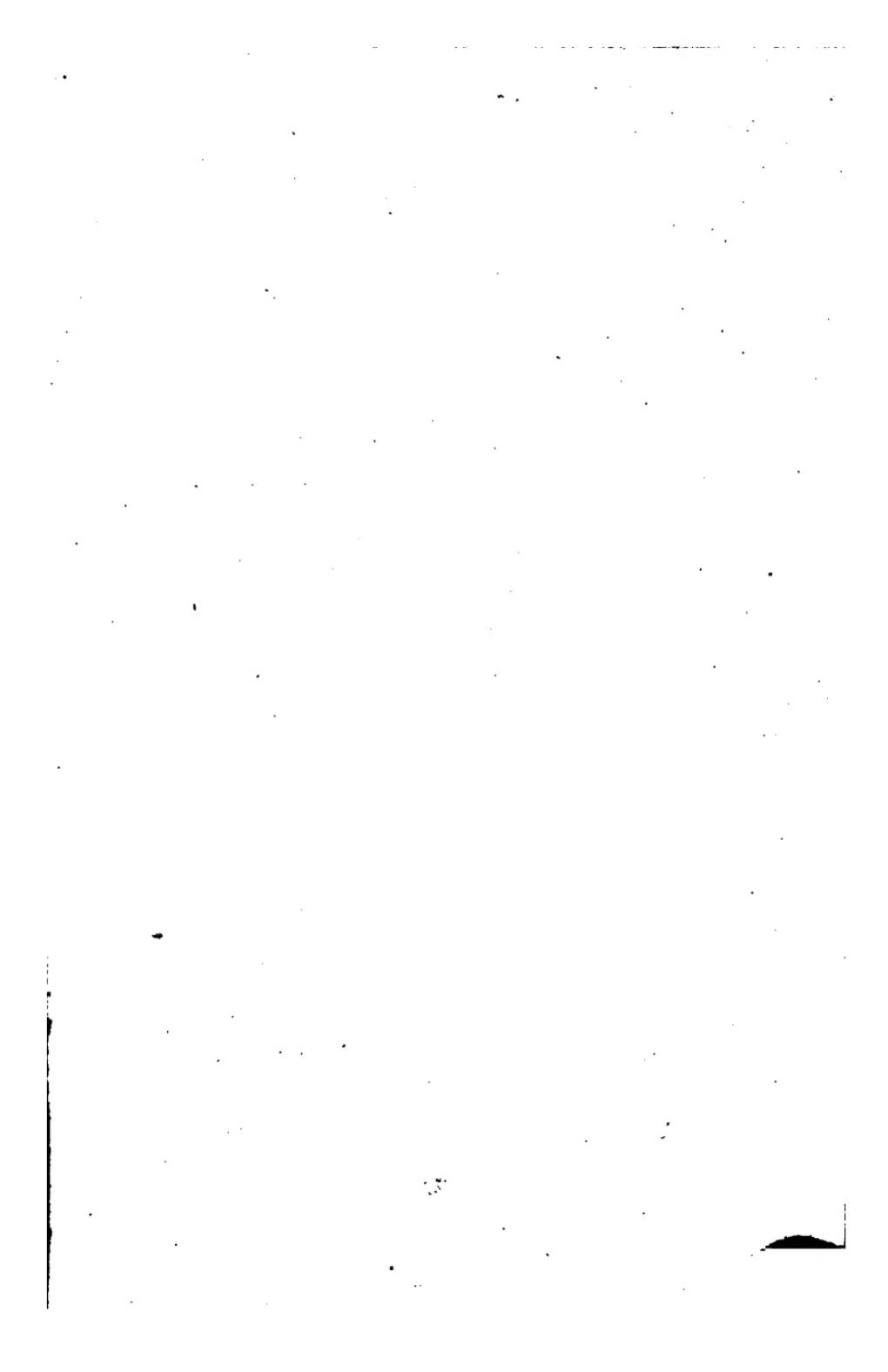
Bought with the income of
THE KELLER FUND

Bequeathed in Memory of
JASPER NEWTON KELLER
BETTY SCOTT HENSHAW KELLER
MARIAN MANDELL KELLER
RALPH HENSHAW KELLER
CARL TILDEN KELLER

PAMÁTKY STARÉ LITERATURY ČESKÉ

VYDÁVANÉ

MATIČÍ ČESKOU.

CÍSLO II.

ŘADA I., ODDÍL 1.

KRONIKA DALIMILOVA.

V PRAZE 1877.
NÁKLADEM MATICE ČESKÉ.

RÝMOVANÁ
KRONIKA ČESKÁ
TAK ŘEČENÉHO
DALIMILA.

UPRAVIL

JOS. JIREČEK.

Dr Josef Tumpach

1069D/86

V PRAZE 1877.
NÁKLADEM MATICE ČESKÉ.

Slav 7796.316.25

L

Knihtiskárna: J. Otto v Praze.

Ú V O D.

Rýmovaná kronika Česká, nyní vůbec pode jménem kroniky Dalimilovy známá, první úpravou dokonána byla l. 1314. Potom skladatel ještě několik dějův pozdějších vypsal a k prvotní úpravě připojil l. 1326.

Od prvopočátku spis ten hojně byl přepisován, přitom pak, po obyčeji písářův tehdejších, co do slov ledakde měněn, ba někdy i co do věci přibráním nových dějův rozprostraňován. Ale proměny takové za XIV. věku v celku vždy se dály jen skrovnou měrou; teprv po l. 1400 provedla se nová redakcí celé kroniky, při čemž nejen větší episody vloženy, ale i sama osnova značně předělána. Původce proměn těchto nepochybně byl jeden, ačkoli ne všecky episody pocházejí z jednoho péra. Příklad zajisté daný podnětem byl k novému tvoření. Ještě dáleji v tom pokročil Jan Pinvička z Domažlic, učitel v Ledči, an l. 1459 všecken text zpřeobracel. I později v směru tom pracovati neprestáváno, ačkoliv při nedo-

statku úplných rukopisů ze XVI. věku o celkové povaze proměn těch určitého úsudku pronesti nelze.

Postačí tudíž rozeznati trojí recensí, totiž *prvotní*, přiberouc k ní proměny za XIV. věku vykonané, *druhou* z počátku XV. věku a *třetí* Pinvičkovu. Samo sebou se rozumí, že v otázce, ku které recensí který kodex náleží, doba napsání jeho nerozhoduje, jelikož se i později přepisy daly z kodexů starších.

Rukopisové první recensí.

1.* *Zlomky Hanušovy*, spisovateli současné, které l. 1861 od professoře Konst. Höflera v universitní bibliothece pražské byly objeveny a od bibliothekáře J. J. Hanuše popsány. Obsah: hl. 30 v. 16 po hl. 32 v. 6, pak hl. 39 v. 72 po hl. 42 v. 53.

2.* *Zlomky Hradecké*, z první polovice XIV. věku, chované od let dvacátých v Českém Museu. Obsah: hl. 3 v. 12 po hl. 4 v. 7, pak hl. 8 v. 33 po hl. 10 v. 40.

3.* *Zlomek Olomoucký*, z druhé polovice XIV. věku, l. 1833 od Ant. Bočka Museu Če-

* Hvězdičkou znamenány jsou rukopisy pergaménové; kde hvězdičky není, ten rukopis psán na papíře.

skému darovaný. Obsah: hl. 10 v. 31 po hl. 11 v. 19.

4.* *Rukopis Cambridgeský* asi z polovice XIV. věku, jejž l. 1875 v knihovně kolleje svato-trojické (Trinity College) v Cambridgi objevil tamní bibliothekář Robert Sinker a professor A. H. Wratislaw v Bury St. Edmunds poznal i s diplomatickou věrností přepsal. Obsah: celá kronika s některými mezerami až po hl. 100 v. 32.

5.* *Rukopis Vídenský* z konce XIV. věku, jenž druhdy náležel J. P. Ceronimu (u Hanky slove „Ceronský druhý“), nyní pak jest majetkem císařské dvorské knihovny ve Vídni. Obsah: celý text i s přídagvky.

6. *Rukopis Františkánský*, nyní majetek pražské bibliotheky knížat z Lobkovic, psaný l. 1440 od Fraňka Všerobského pro mlynáře Thómu u Kutné Hory. Obsah: celá kronika.

7. *Rukopis Strahovský* z polovice XV. věku, nyní majetek knihovny na Strahově. Obsah: předmluva a text až po hl. 14 v. 32.

Rukopisové druhé recensi.

8.* *Rukopis Lobkoviccký* z počátku XV. věku, nyní majetek pražské bibliotheky knížat z Lobkovic. Obsah: celá kronika i s přídagvky.

9. *Rukopis Pelcelovský*, v polou XV. věku, nyní majetek bibliotheky hrabat z Thunu na Děčíně. Obsah: celá kronika.

10. *Rukopis Fürstenberský* z pozdější doby XV. věku, majetek bibliotheky knížat z Fürstenberka. Obsah: celá kronika i s přídavky.

11. *Rukopis Ceronský*, psaný l. 1443, nyní v zemském archivu moravském. Obsah: „Krátké sebranie z kronik českých k výstraze Čechov“ l. 1438 sepsané (u Hanky slove „Ceronský třetí“) a celá kronika i s přídavky (u Hanky „Ceronský první“).

Rukopis třetí recensi.

12. *Rukopis Zebererův*, psaný l. 1459 od dotčeného již Jana Pinvičky v Ledči, nyní majetek Českého Musea. Obsah: celá kronika s některými mezerami.

Vydání tiskem.

1. *Kronika kláštera Boleslavského* (v Praze 1620 u Dan. Karla z Karlšperka) upravená od Pavla Ješína, kniha nyní velmi vzácná a za minulých dvou věkův často přepisovaná.

2. *Kronika Boleslavská* (v Praze 1786 u J. J. Diesbacha), upravená od Fr. Faustina Procházky.

3. Vydání Václava Hanky a) v Lipště a v Praze 1849, pouhý text; b) v Praze 1851, text s přídagvky a různočteními; c) v Praze 1853 u Řivnáče a s obnoveným titulem 1876, pouhý text.

4. Vydání Hankova textu „pro studující s historickými a gramatickými poznámkami“ od Jana Ortha (v Praze 1874 u Kobera).

Překlady německé.

Rýmovaný překlad zpořízen okolo l. 1340 i zachován rukopisem metropolitní kapitoly pražské z l. 1389. Tiskem vydán ve sbírce „Bibliothek des litterarischen Vereins in Stuttgart“ od Václava Hanky l. 1859.

Prosaický překlad zpořízen na počátku XV. věku na základu druhé české recensí. Rukopisy v bibliothekách lipské (jeden) a mnichovské (dva). Vydán od Hieronyma Peze ve sbírce „Scriptores rerum Austriacarum“ (Lipsiae 1725) podle přepisu, jejž benediktin svatoemmeramský, Kristof Hofman († 1534), byl učinil.

O spisovateli.

Spisovatel rýmované kroniky nemnoho o své osobě památky zůstavil. Nejstarší děj, ježto znal z vlastního zkušení, připadá v dobu 1278

do 1283, i zmiňuje se o něm, když vypravuje o výtržnostech německých měšťanův za vládaření Otty Bramburského (hl. 93 v. 51). Za bojův, které zmítaly vlastí naší pod vládou Jindřicha Korutanského 1308—1310, žil v Praze. Tehdá viděl, „a'no po pániu Vítkovu ořiu (když z Malé Strany na hrad pražský jel) třeva sě vlečiechu“ (hl. 103 v. 33 sld.), a „z města“, totiž ze Starého, hleděl na to, kterak „na předhradiu“ Vilém Zajíc, Vítek z Landsteina, Kamýk rytíř a Jan ze Stráže boj vedli s Mišnany a Korutany o hrad pražský (hl. 104 v. 28). Z připomínek těchto zároveň jde na jevo, že spisovatel sám boje se neúčastnil.

Vzdělání na onen čas měl značné. Znaltě děje starověké. Zmiňuje se o bojích Amazonek s Cyrem i Alexandrem, o Cyrovi a paních medských, o výpravě Vespasianově a Titově na Jeruzalem; znal bitvu canenskou a počítání po ní prstenův rytířům sňatých (hl. 68 v. 30 a hl. 84 v. 25 sld.). Rovněž znal pověsti středověké o Karlovi Velikém a Rolandovi, o Dětřichu Berúnském. Mocen byl jazyka latinského a i německého (hl. 39 v. 4). Zanášel se porovnavacím probíráním kronik českých, přednost dávaje té, kterou nalezl u kněze starého v Boleslaví. Zemi

českou znal dobré; nejčastěji dotýká se končin severních a ještě více severovýchodních. Rovněž znal Moravu a krajiny sousední.

Rodu měšťanského nebyl. Měšťanstvo tehdy nejen venkoncem ještě bylo německé, ale stálo ve zřejmém zápasu se šlechtou českou, spisovatel pak na měšťany z národního i politického stanovaiska pohlédá velmi s příkra a s vysoka, nenaázývaje jich jinak než „chlapy“. Hořkost jeho ke všemu, co německého, nejbližší svůj základ měla právě v tomto soupeřství mezi městy i šlechtou.

Co do smýšlení obecného, všude a vždy jeví se u něho vroucí láska k národu a vlasti, věrná oddanost k rodu Přemyslovskému i nelítostivá nenávist k odporníkům jeho, k Vršovicům, obliba v památkách šlechtických, zvláště ve znameních na štítech, zároveň pak veliká nechut k zábavám rytířským, zejména k turnajům. Šlechtice souvěké drahně připomíná ze jména a oslavuje činy jednoho každého, jak se kde statečně zachoval. Nicméně šlechtické jeho smýšlení mírněno vědomím, že i z lidu sedlského stávají se šlechtici, ba i kněžny a knížata. Proti církevníkům nikde neukazuje nepřízeň, ale také nikde zvláštní nějakou přízeň, ba v některých výstupech, jako ku př. v setkání Spytlhněva s aba-

tyší svatojiřskou, Ojsře s opatem Fuldkým, pronikají náhledy nehrubě kněžské. O svatých českých a životech jejich vypravuje se zvláštní zálibou. S pečlivou šetrností vyhýbá se věcem mravně pohoršlivým; tak vypouští Kosmovu povídku o Matildě Lombardské, „aby, prý, ho kázaný nekázanú řečiú nevinił“. Vzácnou ozdobou spisu jeho jsou mravoučné průpovědi, výsledky to mnohonásobného zkušení v životě soukromém i veřejném.

Všecko to v jedno shrnouc, dojdeme k závěrce, že skladatel kroniky byl šlechtic z rodiny, někde v severních, neřku-li severovýchodních Čechách usedlé. Vzdělání svého, jakož tehdá jinak býti nemohlo, nabyl on na školách duchoven-ských, ale nebyl knězem, jakož s druhé strany také nebyl válečníkem, ačkoli horoucně velebil válečnou slávu. Byltě pěvec, jenž sobě za staršího věku svého položil úkolem, aby „vše české skutky v jedno svázał“. I přiznání jako: „Plete sě v to, a neuměje“ podle tehdejších názorův ukazuje k tomu, že nebyl z kněží, kteří tehdá, jako později mistři učení pražského naproti Štítnému, písemnictví výhradně za obor svůj považovati obvykli.

Kroniku svou psáti nezačal před l. 1308, jakž dosti určitě vysvítá z narážky na zavraždění

krále Albrechta I. synovcem Ješkem Švábským, po matce vnukiem Přemysla Ottakara II., kteráž obsažena jest ve proroctví stadického oráče, že „vnuk pomstí svého děda“ (hl. 6 v. 21). L. 1314 kronika dokonána byla až po vyvolení Jana Lucemburského; s přídavky pozdějšími zavřel ji l. 1326.

O vážnosti, jakéž se dílu jeho od prva přikládalo, nejlépe svědčí ta okolnost, že již okolo l. 1340 neznámý spisovatel, nepochybně duchovní nějaký, Pražan rodu německého, přistoupil k rýmovanému překladu německému.

Jakkoli se kronika rýmovaná pevněji, než který jiný spis český, udržela v paměti lidu, nieméně jméno spisovatele jejího nám se nedchovalo. Václav Hájek z Libočan mezi „ctnými, slavnými a pravdomluvnými muži, kterých při spisování svém následoval“, ovšem beze všeho určitého vztahu ku kronice, klade jméno „Dalimil Mezeřický, kanovník kostela boleslavského“, a T. Pešina († 1680) i M. B. Bolelucký († 1690) nerozpakovali se jméno to přiosobiti skladateli rýmované kroniky. Později se G. Dobner zasadil o „Dalimila“, a od té doby, přes odpor Procházkův, jméno to v literatuře zobecnělo, i není příčiny, proč by se i dále na návyku tom popřestati nemělo.

Vydání naše.

Přítomné vydání souvisí s větším podnikem, totiž s úpravou Dalimilovy kroniky do třetího dílu velikého sborníka: „Prameny dějin českých“ určenou. Úprava tato mimo text český obsahuje rýmovaný překlad německý, různočtení všech známých rukopisů a některá jiná skládaní o dějích českých za XIII. i XIV. věku. I shledáno bylo za vhodné, aby se vzácná ta památka starého našeho písemnictví, jejížto cena slovesná z příčin rozličných posud postrádá zaslouženého uznání, z obsáhlého tohoto díla o sobě vytiskla a tudíž širším kruhům snáze стала přístupnou.

Při upravování textu šetřeno bylo těchto pravidel:

1. Kde se zachovaly zlomky textu nejstaršího (zejména Hanušovy, Hradecké a Olomoucký), tam se tyto položily za základ.
2. Pokud pramenův takových nebylo, tam přijal se text z kodexu Cambridgeského.
3. Kde i v tomto jsou mezery, tam přídržáno se kodexu Vídenského.
4. Nicméně se nepochybná starší čtení, která se i v jiných rukopisech po různu naskytují, ne-

odmítala, nýbrž do textu přijala. Velké vydání v případech takových podává všecka čtení, aby postup při tom zachovaný očitě posouditi se mohl.

5. V mluvnických tvarech spravováno se rukopisy, za základ vzatými, leč s jednou úchylkou. Zlomky nejstarší kladou důsledně *iu* na místo pozdějšho *i*; i kodex Cambridgeský převahou tak činí. Z té příčiny u vydání našem všude položeno *iu*, obratmo *iú*, i na těch místech, kde v rukopisu hlásky té není. Obměna ta všude naznačena písmem ležatým. Jestliže tedy ku př. u vydání se čte „rozklividiti“, toť důkazem, že rukopis má „rozkliditi“. Totéž provedeno i v některých jiných případech, kde se porovnáním styčných míst v nejstarších rukopisech samých dalo zjistiti, že v první osnově na tom neb onom místě byly starší tvary, než tam rukopisy kladou.

6. Přídavky, které se nalezají v rukopisech druhé recensí, v přítomném vydání zůstaly opomínuty, tak že zde podána prostě a přesně ta osnova, jížto poskytají rukopisové první recensí. K třetí recensí ovšem nehleděno.

7. Od vydání Hankových se vydání naše v jedné příčině odlišuje. Hanka byl toho domnění, že text ve všechn rukopisech pln jest interpolací,

jmenovitě pak nesouměrnost verše že příčinu svou má v takovýchto „přepisovatelských příměscích“, i měl za to, že třeba text „očistiti“ a tudíž „v nejdávnější čtení navrátit“. Leč domnění Hankovo pozdějšími objevy nejen se nepotvrdilo, anobrž z kořen se vyvrátilo. Nesouměrnost veršů vyskýtá se v samých nejstarších zlomcích a rukopisech, i není naprosto žádné pochybnosti, že pochází od samého pravotního skladatele. Následkem toho sme ovšem za jediné pravé pravidlo uznati musili, aby se text otiskl tak, jak se nachází v rukopisech nejstarších, beze všeho libovolného vymítání slov a urovnávání veršů, týmž spůsobem, jakého před Hankou šetřili i Ješín i Procházka.

V Praze, konec srpna 1877.

J. J.

PŘEDMLUVA.

I.

Mnozí pověstí hledajú,
v tom mудře i dvorně činie,
ale že své země netabajú,
tiem svój rod sprostenstvím vinie.

- 5 Neb by sě do nich které cti nadieli,
své by země knihy jměli;
z nich by svój rod veš poznali,
odkud jsú přišli, vzzvěděli.
Jáz těch knih dávno hledaju,
10 a vezdy toho žádaju,
by sě v to někto múdrý uvázał,
všě české skutky v jedno svázał.
A dotad sem toho žádał,
donid sem toho prvě nezbádał,
15 (ež) v to sě nikte nechce otdati;
proto sě sám v to drbiu uvázati.

II.

Ale věz, že-ť úsilno jesť tuto kroniku psáti,
že-ť drbiu z rozličných jednu shledati.

Neb to za jisté povědě,

- 20 že-ť nikděž célé kroniky nevědě;
neb-ť jejie vši písáři ne velmi sú snažni byli,
proto sú jie mnoho opustili,
jedno o svém kraju, a jiného málo mluvice,
jiného mnoho opustiece,
25 a někde velmi krátiece,
a tiem pravý sled tratiece.

III.

- Nalez kroniku u knězě starého v Boleslavi,
ta všecky jiné oslaví,
ta mi jistě vlastiny boje zpraví,
30 mnoho neznámého vypraví.
Proto, budeš-li pražskú neb břevněvskú kro-
niku čísti,
tiemto sě právě ujisti,
že na niej jesť méně postaveno,
ale slov viece mluveno.

- 35 Opatovická ta často bělidí,
 ač i viece mluví, však tobú slúdí,
 Vyšeherazská ta mi sě najméně slíubila,
 najlepšie na Boleslavi byla.
 To račež všickni věděti,
 40 ež té chciu sě podržeti.
 Ale nalezneš-li kde co jinak, než tuto, mluvěno,
 věz, ež to jesť mů voliu, neproměněno,
 ale, jakž to jesť tam postaveno,
 takež-ť jesť i mnú ustaveno.

IV.

- 45 Řěči prázdné, jelikož mohu, mysliu ukrátiti,
 avšak smysł cělý mysliu pořežti,
 aby sě tiem mohl každý raději učiti,
 k svému sě jazyku viece snažiti;
 neb uslyšě múdrý řěč múdrú, mûdřejí bude,
 50 tûžebný tiemto tûhy zbude.
 Jáz tuto sprostně pořežiu
 a na to lepšieho prošiu,
 aby pro naše země česť
 i pro našich nepřáteł česť

*

55 opravíl mū řěč rýmem krásným
a oslavíl hlaholem jasným,
a mne tiemto nehaněje,
řka: „Plete sě v to, a neuměje.“
Jáz sě v tom sám dobrě znaju,
60 kromě že-ť o svém jazycě velmi tbaju.
To mě jest k tomu vzbudiļo,
i mě k úsiliu připudiļo.

I.

Potopa. Rozdělení jazykův.

Když vešken *liud* pro svú vinu
kromě osmi vodú zhynu,
ti, jižto běchu ostali,
ot vzchodu slunečného vstali.

5 Ku poledniu vždy sě brachu,
nebo bychu plni strachu,
potopy sě vždy bojiece,
sami sobě v tom nevěřiece.

10 Když na jednom poliu biechu,
jemužto Sennar diechu,
tu nemúdrú radu vzéchu
a právě podobnú k smiechu,
řkúc: „Postavimy věžiu sobě,
ta buď vz výšiu až do nebě.“

15 A když tu věžiu děláchu,
tvrdými cihlami *ju* skladáčhu,
klí miesto vápna jmějiechu,
všickni jednu řěč mluviechu.
Bohu jich dieļo sě nesmeli,
20 i jich jazyky tako zmýli,
(ež) bratr bratru neurozumě,
ale všeliký svú řěč jmě.

Tu svého dieļa přěstachu,
a druh ot druha sě brachu.
 25 Každý těch sobě vlast ustavi,
ot těch sě vzněchu rozliční nravi.
Ti sobě osobichu země,
jakž i dnes jmá každá své jmě.
Mezi jinými Srbové,
 30 tu kdežto bydlie Hřekové,
podle moře se usadichu,
až do Říma sě vzplodichu.

II.

Praotec Čech. Osazení země.

V srbském jazyku jest země
jiežto Charvaty jest jmě.
V tej zemi bieše lech,
jemužto jmě bieše Čech.
 5 Ten mužobojsvta se dočini,
pro něž svú zemiu provini.
Ten Čech jměješe bratrów šest,
pro něž jměješe moc i čest,
a ot nich mnoho čeledi,
 10 juž jedné noci Čech osledi.
I vybra sě se vším z země,
jiež diechu Charvaty jmě.
I bra sě lesem do lesa,
dědky své na pleciú nesa.
 15 A když dlúho lesem jide,
k velikému hvozdu příde.

Tu sě stešte čeledi jeho.
 Vec Čech: „Ach běda jesť skutka mého,
 že pro mě jste v tejto núzi
 20 a jsú pro mě vaši domové hustí luži.“
 I vec Čech k svému sboru:
 „Podejděm pod tuto horu,
 dětem. skotu odpočinem,
 a snad sě tu s tůhú minem.“
 25 Za jutra u pravé zořě
 by Čech sám sedm na tej hořě,
 s niež všiucku zemiū ohleda,
 a dále jim jítí neda,
 řka: „Jmámy zemiū po svej vóli,
 30 budú nem z té plni stoli,
 zvěři, ptákóv, ryb, včeł dosti.
 Ot nepřateł tvrdá dosti.“
 Jako by sě dnes na púšci stało,
 kdež by jim nic nepřekážalo.
 35 S té hory na zemiū zřechu,
 proto tej hořě Říp převzděchu.
 Prvé chleba nejmějechu,
 maso a ryby jediechu.
 Prvé léto lžaz vzkopachu,
 40 a druhé léto rádlem zorachu.
 Ale že jich starostě Čech diechu,
 pro-ň zemi Čechy vzděchu.
 Ti lidie velmi věrní biechu,
 vše shozie obecno jmějiechu;
 45 komu sě co nedostanieše,
 u druhá jako své jmějieše.

Jeden obyčej zlý jmějiechu,
že manželstva nedržiechu.

- 50 Tehdy i jedna žena mužem jista nebieše,
jeden muž žen mnoho jmieše.
Právě skotsky přebýváchu,
na však večer nového manželstva hledáchu.
Súdcie i jednoho nejmějiechu,
nebo sobě nekрадiechu.
- 55 Pakli sě kdy staňa která sváda,
u stařejšíeho budieše rada,
aby právo učinili,
pravému škody polépšili.
Minu let tomu velmi mnoho,
60 že sě držě ten liud obyčej toho.

III.

Krok. Libuše.

Když tomu mnohý minu rok,
vsta v zemi muž, jemuž diechu Krok.
Ten zemiu všiucku súdieše
a múdrosti je učieše.

- 5 Potom Krok jide do navi,
tři múdré dcery ostavi,
Kaziu, Tetku a Liubušiu,
o tretiej mluviti mušiu.
Kazě súdieše na Kazíně,
10 a Tetka na Tetíně,
Liubuš prorokyni bieše
a všiucku zemiu súdieše.

Sta sě, že o meziu dva sě svadista,
 a sobě dobře přibista.
 15 Liubuš je sě jú súditi,
 a vinného musi smútiti.
 Vinný je sě Liubuš haněti,
 řka: „Nechciu tebe za súdciu jmieti;
 neb žena lépe umie jehlú štíti,
 20 než v súdě mužě súditi.
 Auvech, to mě velmi trudí,
 že našiu zemiu žena súdí.“
 I všech paní je sě haněti,
 jehož jáz nechciu mluviti.
 25 Liubuš, to uslyševši,
 nemúdrému přehověvši,
 nic jemu neotgovědě,
 ale valný snem zapovědě.
 Když sě na snem všickni snidú,
 30 a před Liubušiu přijidú;
 tehdy ta všie země máti
 je sě hanby žalovati.
 Zeměné, to uslyševšě,
 svej hospodě sě nasmievšě,
 35 jako z praka sě zpodjemšě,
 rady i jedné nevzemšě,
 křikú všickni jedniem hlasem:
 „Nevyplatímy to jedniem vlasem!
 Pravdu-t jest mluvil člověk taký;
 40 nebo-t jest muž viča všaký,
 jenž sě kto před ženú súdí,
 jehož k tomu nuzě nepřipudí.

Juž ti déle nechcem hověti,
chcem mužě za hospodu jmieti.
 45 Jednoho-ť na tobě prosímy:
pověz nám věstbami svými,
z které nám radíš země knězě vzleti?
Nebo v svej nemóžem podobného jmieti.“

IV.

Proroctví Libušino.

T'dy Liubušě odpovědě,
řkúc: „To-ť vám beze lsti povědě,
jakož koli ste mě uhanili,
kdež ste mě tak potupili.
 5 Zlý člověk to musí býti,
kterýž pro své dobré dá obci zlým užiti.
Obec jest každého ohrada;
kdož ju tupí, minuňa-ť jej rada.
Ztratě obec, neufaj do hrada;
 10 bez obcě dobude tebe všeliká sváda.
Ale jáz vám své škody nedám zlým užiti,
chciu vám beze lsti raditi.
Radější byste mohli mój súd trpěti,
než že drbíte za kněz silného mužě jmieti.
 15 Lehčeje-ť tepe dievčie ruka:
ot mužské rány bývá veliká muka.
Tu mně tehdy uvěříte,
když svého knězě za železným stołcem
jedúc uzríte.

Bude-li nad vámi *ciuzozemec* v lásti,
 20 nemoci bude dlugo váš jazyk trvati.
 Túha-t jest každého mezi *ciuzími*,
 a smutný utěší sě mezi známými.
 Každý kraluje přeteli svými,
 i jeden můdrý neraď se s *ciuzími*.
 25 Pojme k sobě *liud* jazyka svého,
 bude-t vždy hledati vašeho zlého,
 a na váš *liud* bude hledati viny
 a svým rozdělí vaše dědiny.
 Češte své, ač i krastavo,
 30 nedaj v své *ciuzozemciu*, česká hlavo.
 Tomu-t vy učí ženská hlava,
 kde jeden jazyk, tu jeho sláva.“
 Opět *Liubuš* odpovědě,
 řkúc: „To vám beze šti povědě;
 35 nebo-t jáz to dobrě vědě,
 jemuž býti vašiú hospodú.
 Jdětež, ctnější, po mého konie vodu,
 kamož-t jedno on poteče.
 A komuž-ti on přiteče,
 40 toho na ten kóň vsadiece,
 vedtež ji sém, sě nesvářiece.
 Budete-li sě svářiti,
 po tisiuc let bude-t zemi škoditi.“
Liubuš sě na své věstby vzpusti,
 45 kóň osedlaný bez uzdy pusti.

V.

Poslání o Přemysla a nalezení jeho.

- Páni po koniu pojedú,
až Bieliny řéky dojedú.
Podle té řéky kóň poteče,
na jednu úlehlu přiteče,
5 na nejž oráše muž veliký,
obinuv své nohy lýky.
K tomu mužiu kóň přiskočiv,
i sta u něho sě vzbočiv.
Stojieše jako jat v uzdici,
10 pro to tej vsi vzděchu Stadici.
Páni na chłapě vzvěděchu
jeho jmě, že j'mu Přemysl diechu.
Počěchu sě druh k druhu smieti,
i chtiechu jej inhd vzieti.
15 A jakož sě jeho dotkú,
Přemysl vdruži v zemiū otku,
řka: „Žel mi jest, že ste tak rano přišli!
By ste byli teprv ot Liubušě vyšli,
bychť mohł tuto úlehlu vzorati,
20 viec bylo by nelzě oráčiu chleba kupovati.
Ale že ste uchvatili
a mně v roli překazili,
móž to každý slyšetí rád,
bude v zemi žizn, a často hlad.“
25 Posáh Přemysl k lýčeniej kabeli,
vyně sýr a řešetný pecen velí,

počě, na radlici položiv, jiesti,
pánov prosi podle sebe siesti.
Páni počechu sě shliedati,
30 a na Liubušinu řeč vzpomínati.
Jechu sě jeho tázati,
proč by jemu bylo miło na železě sniedati?
Přemysl tak jim odpovědě:
„Jakž vám Liubuše pověděla, též vám povědě.
35 Když ste o dievcě nerodili tbáti,
bude vy mój rod železnú metlú kázati.“
A když tu Přemysl sniedáše,
jeden pán na otku hlédáše,
že otka vypusti z sebe pěf pramenov
40 a z nich prokvete pěf ořechov.
Čtyřie uschú po małej chvíli,
pátý by živ, ten sě všém smfli.

VI.

Proroctví Přemyslovo.

Když sobě ten div ukázachu,
na Přemyslu potázachu,
které by bylo znamenie
té suché otky vzektvěnie.
5 Jim tak Přemysl odpovědě,
řka: „To jáz vám vše povědě.
Otka suchá jesť znamenie
mého chłapieho urozenie.
Ale že-ť jesť brzo vžkvetla,
10 jakž vem Liubuše byla řekla,

mój rod z chłapieho pořáda
dojde králového řáda;
pětiú pramenov bude kvísti.
To budú na knizě čísti,
15 (ež) ze mne bude kněžstvo patero.
Ale brzo zhyne čtvero;
páté vzektve velmi krásně
a vypustí svójплод jasně.
Ač ti sě jím kdy podejde,
20 všakož časa toho dojde,
že vnuk pomstí svého děda;
i jeho vrahóm napokon bude běda!“
Řka to, vsta z chłapieho sboru,
jede do Liubušina dvoru.

VII.

Sňatek Libuše a Přemysla. Založení Prahy.

Jakž brzo Liubušě doje,
Liubušě jej za muž pojě.
Přemysla páni velikými dary ctichu,
knězem jeho učinichu.
5 Přemysl bieše můdré mysli,
on s Liubušiú vše právo zemské zamysli.
Tehdy Liubušě povědě:
„Jáz ti jedno miesto vědě,
to bude slovútno po světu,
10 jako slunce v svém osvietu.
Pomněte všickni slova mého!
Vyndeta dvě olivě zlatiej z něho,

- Václav bude jmě olivě prvej,
a Vojtěch olivě druhej.
 15 Tě ot pokolenie mého
vendeta až do královstvie nebeského.
Tě to město oslavíta,
a juž pohřebená všiu zemiu obránita.
Stavte město, to vem kážiu,
 20 tu kdežto jáz vám ukážiu:
u Vltavy pod Petřínem,
kdež tesař činí práh s svým synem.
Pro práh městu vzdějte Praha.
Toho města bude veliká dráha.
 25 Neb jako kniežata i králové,
liudie silní jako lvové,
proti prahu klanějú hlavu,
aby *ju* jměli zdravu:
takež proti Prazě, městu mému;
 30 neb bude česť i chvála jemu.“

VIII.

Smrť Libušina. Vlastiny snahy.

- Skončě svój život *Liubušě*,
pohřebú ju ve vsi, jiež diechu *Liubicě*.
Po niej jejie knieně válku počechu
a právě podobnú k smiechu;
 5 neb tomu za právo chtiechu,
aby takež dievka zeiniú vládla,
a mužie sě drželi rádla.

- Chtiece své řeči užiti,
jechu sě hradu staviti.
- 10 Dievky hradu Děvín vzděchu
a Vlastu za knieniu vzéchu.
Ta po všej zemi k dievkám posla posly,
řkúc: „Podbímy pod sě ty bradaté kozły.“
Neb sě tehdy po pohansku jmiechu,
mužie dlhé brady nosiechu.
- 15 Vecě Vlasta: „Která leží na nich moc?
Zpíjejú-t sě na každú noc.
Když nad nimi svítězímy,
co chtiece z nich učinímy.“
- 20 Pro tu řeč mnoho sě dievek k Vlastě obra,
na šesť set jich sě do Děvína dobra.
Jako hołubi letiec z svých kotców,
takež sě dievky brachu od svých otców.
Když bieše mužom to brániti,
- 25 každému svú dceru bíti:
dvorno jim to bieše viděti,
i jechu sě tomu smieti,
že dievka okročmo na koniu jezdieše,
druhá po niej prázdný kóň vodieše.
- 30 Mužie z smiecha nemúdrého
dojidú smutka velikého;
mohúc to zlé slovem uhasiti,
i dachu velikému zlému býti.
Snad sú byli nepomněli,
- 35 že mудrí sú za přísłovie jměli,
řkúc: „Kto chce v domu škody zbýti,
ten nedaj jiskře uhlem býti;

- neb uhel často ohněm bývá,
proněž bohatý sbožie zbývá.“
- 40 Tak mužie, mohúc slovem obrániť,
i dachu z mála vojsku býti.
Kněz Přemysl chtieše to brániti,
páni řeču: „Pokus'my, čso-ť mohú učiniti.“
Vecě Přemysl: „Viděch ve sně dievku krev
ločiúcē
- 45 a po všej zemi jako vzteklú běhajúcē.
Pro ten sen boju sě země zlého.“
Páni na smiech obráticu sen knězé svého.

IX.

Upravení vojska Vlastina.

- Když dievky ot otcov sě brachu,
a na Děvín sě vzěbrachu,
dci otciu na život odpovědě,
sestra bratru to povědě:
- 5 „Juž jáz nejsem ničse tobě,
každý jměj péčiu o sobě.“
Pak sobě sliúbichu vieru.
Vlasta jim da v pitiu smieru,
aby své tlustosti zbyly,
- 10 črstvy a můdry k tomu byly.
Potom je na tré rozděli
a úřady je poděli.
Pak můdřejším hrad poruči
a v radě je vsdy seděti uči,
- 15 řkúc: „Ktož-ť rád sedí v radě,
ten ostojí v každej svádě.“

Krásím káza sě líčiti
 a chytrej řeči sě učiti,
 řkúc: „Tímto mužóm poleku,
 20 kdežto mociú nedoteku.“
 Třetím káza s lučišti jezditi,
 a mužie jako psy bítí.

X.

Válka dívčí.

Když sě dievky svykú,
 na koních jezditi obykú,
 jechu sě země pleniti
 a vše mužě pořád bítí.
 5 V div sě dievčie srdcě proměniechu,
 že proti mužóm jako kámen biechu.
 I jedna přáteł nebránieše,
 dci na svého otcě vnadieše.
 Kněz Přemysł to da všej zemi věděti,
 10 ale mužie nevědiechu, čso tomu sdieti;
 neb oděnie nejmějiechu
 a na jich koních dievky jezdiechu.
 Však, jakž mohúc, sě mužie sebrachu
 a před Děvín sě brachu,
 15 mniec, ž'by dievky měchýřem zahnali,
 a mniece, ž'by jich na hradě nedočakały.
 Přemysł nerodě s nimi jíti,
 řka: „Mój rod nechce toho škodú užiti;
 neb vědě, že dievčie īsti nemóžete zbýti,
 20 a ot nich vám jesť pobitu býtí.

- Ž'by mě v prvém boju pobiły,
 mój by rod nepřietelie skoro zbili.
 Proto s vámi nechciu jítí,
 ni vám raziu s nimi sě sníti.“
- 25 Mužie jeho rady netbachu,
 proti jeho vóli před Děvín sě brachu.
 Mužie, když ten hrad uzřechu,
 dievkám sě převelmi vsmiechu.
 Kdežto Bojiště slove, za Vyšehradem stojiechu.
- 30 Dievky, když je dobrě sezřechu,
 všecky sě tu poradivšě,
 a u vieře sě utvrdivšě
 pojidú s Vlastú, nápřed mocnějšie
 postavivšě, u prostřed můdřejšie.
- 35 A když na poli stojiechu,
 a juž bojovati chtiechu,
 Vlasta na koniu s oščepem a v turniech stojieše
 a svému vojsku tak mluvieše:
 „Ó dievky, šlechetné stvořenie!
- 40 vás na světě šlechetnějšieho ničs nenie!
 Držte sě šlechetenstvie svého,
 dobývajte sobě slova dobrého.
 Buď vám miňo úsilie málo pojměti
 a skrzě to věčný pokoj jmieti.
- 45 Ač je nynie potepemy
 věčnú chválu i paměť vezmemy.
 Budem sobě mužě voliti,
 kdy chtiec, budem je bíti.
 Budem jako amazonské panie.
- 50 Ty sú poručiły mužóm oránie,

*

a samy zemiú vkladú.

Ty sú jměly s ciesařem Cyrem svádu,

ty sú toho ciesaře ctně pobiły,

a jemšé jej, sú ve krvi utopiły,

55 řkúc: „Krve si žádał, krev pí,
viec na světě liudí nebí.“

Ty sú sě proti Alexandrovi udatně jměly,
a s jinými králi sú sě bítí směly.

A jmajú toho česť po světě i chválu,

60 pojmevšě u boju práciu maľú.

Též vám, panny šlechetné, slušie učiniti!

Nebo dámy-li sě nynie témto bradáčom zbíti,
budú šlechetnými pannami chlapi smiech po-
bíjeti,

a věč ny mužie budú za robotné jmieti.

65 Bí každá jako psa bratra a otcě svého,
aby mohla sobě dobyti života pokojného.

Lépe by bylo nám ctně zbitu býti,

než témto chlapom bradatým na milost jít!

Ale bude-li která ot nás běžeti chtieti,

70 věz to, že s námi tovařištva nikdy nebude
jmieti.

A moci-li kdy ju budu jmieti,

smrti nemoci bude zbýti.

A bude-li která jata,

jáz jmám dosti Líubušina złata,

75 a to vám za jisto praviu,
že to všecko pro vy jednu ztraviu.“

A jakž té řeči brzo přěsta,

tak sě inhed hnuchu s toho miesta.

A jakž na mužě vynikú,
 80 tak všecky pлавecky kříkú.
 Obsuchu mužě dievčie střely,
 Vlasta mužě oščepem rozděli.
 Dřieve, než svých opěť dohna,
 sedm lepších oščepem prohna.
 85 Mlada, Hodka a Svatava,
 Klimka, Vracka a Častava
 tu podle své knieně vždy biechu,
 a dobrodružsky sě ovšem jmějichu.
 Mužom do smiechu nebieše,
 90 na tři sta mužov juž ležieše.
 A by tu blíz les nebyl,
 i jeden by z mužov nezbyl.
 Na Vlastu sě i jeden nevrátil:
 nerad bych jiej byl skopka rozvrátil.

XI.

Vystavění Vyšehradu.

Po pól létu mužie sě ostrabichu,
 smolnškóv i koní sobě dobýchu;
 však dievky bojem podstúpiti nesmějichu,
 ale blíz jich hrad postaviti chtiechu.
 5 Dievky je dvakrát otpudichu,
 až však takto je překstichu.
 Mužie lštiú před Liubiciu padú.
 Tehdy dievky, vzemšě radu,
 podjemšě sě z svého sboru,
 10 jedú bránit svého dvoru.

- Mužie sily sě bojiece,
v Liubici lahú, sě tajiece.
V tu dobu Přemysl s svú radú
připraviv, což slušie k hradu,
15 jedné noci vzvede dřevem hrad,
jemuž vzděchu Vyšehrad.
S toho válechu let pět,
a'ž mužom by úzek svět.
Neb dievky mužov na hradě nejmiechu,
20 proto sě zrády nebojiechu ;
ale dievky na Vyšehradu biechu.
Když mužie kamjeti chtiechu,
dievky dievkám pronesiechu ;
tak na cestě dievky mužě ztepiechu.
25 Také k ženám jdieše Vlastin list,
pro-ňž nebieše sobú i jeden muž jist.
Neb veliká túha v zemi bieše,
z jednoho slova žena mužě tepieše.
Tehdy mnoho mužov nalezachu na loži
30 zbodených noži.
Proto v noci stáju
jmievachu často v hustém háju,
aby dievčie liuti zbyli
a životov neztratili.
35 Panie cné válkú sě stydieu
a jim za bláznovstvo jmějiechu.
Některé sě k tomu nepřimļuviechu,
neb tajně s Vlastú svěf jmějiechu.
To mužie ot žen trpiechu ;
40 pravé ženy jim věrny biechu.

V tom chváliu mužě toho věka;
 neb sú ot múdrých dôstojni dieka,
 že i jeden muž nedał své cnej paniej zlé
 zlým užiti,
 ni který chtěl jie tiem uhaniti,
 45 řka: „Necná činí podle svého práva;
 požídate, ať jesť má cná žena dľúho zdráva.“

XII. Dívčí lsti.

Potom dachu sě dievky na rozličné lsti,
 pro něž mužie zbychu své cti.
 Uzřevšě, že na Vyšehradě jesť veliký hlad,
 za příměřím pozvachu jich na svój hrad.
 5 Tu s nimi krásné panny vsadiechu,
 jenž chytré řeči mnoho umiechu.
 Ty diechu: „Jáz bych tvá ráda byla,
 by má tetka živa nebyla.
 Chtěl-li by ty mě sobě jmieti,
 10 musíš by jiež život otjieti.
 A to-ť sě móž dobrě státi,
 chceš-li jie na tejto cestě zdáti.
 Jmá tú cestú sama desátajeti,
 móžeš ju s jejie tovaříškami jieti.“
 15 Tak nebožátká přežúdiece,
 zástavu jim zastaviece,
 tiem činem mnoho dobrých zbichu,
 tak mocnějších nepráteľ zbychu.
 Pak jedna jednomu skutky zjevováše,
 20 velikú mu vieru sliubováše,

řkúc: „Mrzí-f mě v tom přiebytku býti;
chceš-li mój muž miłý býti,
chciu ti jáz Děvín zraditi.“

I je sě jeho učiti,

25 kak jest jim k tomu přijíti.

Když to kněz Přemysl vzvědě,

tako jim všém odpovědě:

„Raziu vem, nerodte jím věřiti;

věřte mi, ež vy chtie tiem činem zbíti.“

30 Mužie nerodichu j'mu v tom uvěřiti,
podle dievčie rady chtiechu v hrad jíti.

A když juž v onen hrad vnidú,

tu na ně dievky vynidú:

překotem je všecky zbichu,

35 i jednoho neživichu.

XIII.

Přelstění Ctirada.

Jeden dobrý ostał bieše,
ten sobě jmě Ctirad jmieše.

O tom sě jechu bráti řest.

Sebravšě sě dievek šest,

5 i nalezú jednu radu.

Vzvěděvšě, že mu kliniditi jednu svádu,
ulíčivšě najkrášiu žadu,

na jeho cestě vsadichu ju na kladou.

Tiej dievcě Šárka diechu,

10 tu za najkrášiu mezi sobú jmiechu.

Połožichu u niej trubiciu

a medu velikú žahvicu.

Svázánu ostavichu *ju* na lesě.
 Jedno-f Ctirad povleče sě,
 15 uzřě, nali dievka pláče,
 a nad *niú* inhed vran kváče,
 jenž snad bieše prorok smrti jeho.
 Škoda toho druha dobrého!
 Otáza jie, co by tu činiла,
 20 proč-li by tak kvieliла?
 Vecě: „Jsem z Oskořína dci toho pána,
 i sem ot těch zlých dievek svázána.
 Chtiec mě násilím na svój hrad vézti
 a k svej zlobě mě přivesti,
 25 ale jakž vy uzřechu,
 mne svázány tuto otběhú.“
 Když na dievcě všeho ztázala,
 ssěd s koně, pannu rozváza.
 Panna s plácem je sě jeho prositi,
 30 aby v niej ráčil všě panny uctiti,
 i ráčil *ju* k otciu se ctiú donesti.
 Řkúc: „Nevědě, co sobě zdieti.“
 Ctirad podle panny sě posadi,
 liudi okolo sebe zsadi,
 35 i je sě s niú medu píti
 a v tu trubiciu trúbiti.
 Po trúbě dievky urozuměchu,
 že Ctirada jako u měchu jmějiechu.
 Dievky tu koňov podpěchu
 40 a svá lučišče napěchu.
 Jakž na Ctirada vynikú,
 hlasem vysokým na ně křikú.

Dřieve než mužie k koňom dospěchu,
a'ž je jako ptáky jechu.
 45 Inhed všetky ľuďi zbichu,
Ctirada před Vyšehradem na koľo vzbichu.
Črtie sě tej věci smejú,
i dnes tomu miestu Šárka dějú.

XIV.

Dívčí práva.

Tak zbychu toho Ctirada.
 Naleze to dievčie rada,
by všiu zemiú Vlasta vladla,
mužie drželi sě rádla.
 5 Vlasta sě v zemiu uváza,
na dievkách práva potáza.
 Dievky jiej to právo dachu,
inhed po všej zemi poslachu,
řkúc: „Který-t sě pacholík narodí,
 10 af sě viec k boju nechodi,
pravý palec mu urúbiti,
a pravé oko vyklúpiti,
by mečě nemohł držeti
a za ščítem nemohł by videti.“
 15 Někdy témuž sú pohani od židov chteli,
snad sú byly to dievky uslyšely.
 Ač sú to samy zamysliły,
znamenie jesť, že-t sú múdré byly.
 Opět Vlasta tomu z práva chtěla,
 20 to všej zemi vzpověděla,

by dievka toho za muž jměla,
kterémuž by sama chtěla ;
u dvora by žena byla,
muž v dieļo porobiла.

25 S tiem pravěm svú milost Vlasta všem vzpo-
věděla

a mír v zemi zapověděla.

Kněz Přemysl, když tu řěč vzvědě,
tajně na snem zapovědě.

I jechu sě tu raditi,

30 kak by sě mohli obrániti.

Přemyslovi vieru sliúbichu
a u vieře sě potvrdichu.

Před Děvín jezd jechu sě činiti

a na cestách dievky bíti.

35 Naleze to mužská nevěrná rada.

Pozvavšě za mírem slovútnejších do Vyšehrada,
mnoho dievek pohanichu,

za pravým mírem cti je zbavichu.

40 Ty inhed všiu sňtu i udacstvo ztratichu,
hanbú sě viec do Děvína nevrátichu.

XV.

Pobiti dívek.

Když to uslyšě Vlasta liuticě,
vzřiu žalostiú jako nedvědicě,
všem mužom na život odpovědě.

Přemysl jiej po poslu povědě :

5 „K vám sě nevěrū nestydímy ;
neb ju ot vás vždy vidímy.

Byste byly k nám vieru zdržaly,
ot nás byste nevěry neohledały.
Ale že ste vy směły v nevěrný plášček sě
odieti,

- 10 přejte jeho také jiným pojmem.“
Dievky sě všecky sebrachu,
a před Vyšehrad sě brachu,
chtiece jeho mociú dobyti,
všecky mužě na něm zbíti.
- 15 Mužie proti nim vynidú,
a jakž sě brzo snídú,
Vlasta sě z svých nemúdře vyrazi,
mezi nepřátele sě vrazi.
Sedm junochov sě k niej otda,
- 20 jimž ona ni v čem sě nepoddala.
Tu ju jejie náhlosť omýli,
že mnieše, by za niú dievky zbyly.
Když v húščiu nemože oščepem ani mečem
vlásti,
- tu dojide veliké strasti.
- 25 Tu ju noži rozebrachu,
po boju psóm ju rozmetachu.
Když dievky šípy rozplískachu,
oščepov jím jich mlažsie přidávachu.
Plačiúc pěšě u boj jdiechu,
- 30 mužie je pořád tepiechu.
Když dievka na dvě stě smrti dachu,
jiné sě na běh otdochachu.
Dřieve, než na hrad přiběhú,
mužie na most vzvoditý po nich vzběhú.

- 35 Sěč veliká by na mostě,
u bránu sě tiskniechu hustě.
Müžie o tom málo tbachu,
mociú sě tu v hrad sebrachu.
Tu dievky bratřiu poznachu
40 a na ně silně vołachu.
Některé před nimi vzklekáchu,
některé sě k nim vlísáchu.
A což kolivěk činiechu,
mužských srdec neuměkciechu.
45 Krásná tělce smrti dáváchu,
pryč je s hradu metáchu.
Tak ten veš sbor i pohynu,
a ta válka tak i zminu.

XVI.

Smrť Přemysla a jeho následníci.

- Přemysla na stolec vsadichu,
hrad Děvín ihned zkazichu.
Potom snide kněz Přemysl,
po tom by knězem syn jeho Nezamysl.
5 Po něm Mnata knězem bieše,
po tom syn jeho, ten Vojen slovieše.
Ten synoma zemiu rozděli,
za života je otděli :
Łučsko da Vlastislavovi,
10 české kněžstvo Unisławovi.
Jenž dřieve slovieše Łučsko,
to nynie slove Žatečsko.

Unisľav po otciu knězem byl,
ten jesť v krátcě života zbyl.

- 15 Po něm byl knězem Křesomysl, syn jeho.
Ti všickni neostavili sú jmene dobrého ;
nebo biechu jich hľúpí nravi,
proto o nich písmo nic nepraví.

XVII.

N e k l a n .

Neklan vsta po Křesomyslu,
ten bieše dobrého smyslu.

Jeden nedostatek do sebe jmějieše,
že ovšem neudaten bieše.

- 5 Snad jemu proto Neklan diechu,
že j'ho s koně nikdy nekláli běchu ;
nebo ktož u přshodu nechodí,
ten sě zlé přshody doma schodí.
Toho j'mu za zlé i jeden nejměj,
10 nebo to každý za jisté jměj :
bláznóm jesť hrdinstvo vzdáno,
múdrým neudacstvie dánō.
Neb múdrý rozličně přshodu rozkládá,
až ta i mine sváda ;
15 ale nemúdrý, maľú příčinu jmaje,
trutí, až pronikne, nic netbaje.
Proto slova dobývajú,
a často škodu přijímajú.
Pakli jesť múdrý udaten,
20 věč jeho skutek nenie zmaten,

- neb sě taký nebojí mar.
 To-t jesť vláščí boží dar;
 neb sě ten rovná kniežatón,
 neb vše země čest leží na tom.
- 25 Toho daru Neklan nejmieše;
 múdrost jmaje, neudaten bieše.
Zemiū dobré oprávieše,
 ale války sě velmi bojieše.
 Nebo často sě to stává,
- 30 že, kdyžto nemáhá hľava,
 ve všech údiech statka nenie:
 takež pro knězé všecká země oblenie.
 Zbáda Neklana kněz žatečský,
 Vlastislav, ten krásný, děcský.
- 35 Obdržě na Praženech dva boje,
 i sědě na Vlastislavi, nepřítel sě neboje.
 To město bieše postavił,
 nad ním tvrdý hrad ustavił.
 Mezi Příbkem a Łovošem stojieše,
- 40 po kněziu Vlastislavovi město slovieše.

XVIII.

Vlastislav Lucký.

- Vlastislav na vojnu zapovědě,
 o tej vem divně povědě.
 Káza na vojnu vše psy vésti,
 vše ptáky káza s sobú nésti,
 5 aby je liudmi krmili,
 když by Pražany všecky zbili.

- Mně, by skončeniu takému bylo býti,
i je sě počátkem chlubiti.
Ale Bóh, jenž chlúby neliúbí,
jeho chlúby brzo urubi.
- Vzvěděv to Neklan, počě sě báti,
i nesmě na vojnu vstáti.
Pozav Styra, muže udatného,
k radě člověka můdrého,
- 15 s tiem počě sě kněz raditi,
kak by mohł Žlučan bez boje zbyti,
řka: „Lépe jim jest něco země ustúpiti,
než sě k nim tak zavražditi.“
- Styr tak kněziu odpovědě:
20 „Jáz to dávno dobře vědě,
budem-li v tom hověti tobě,
učinímy škodu i hanbu sobě.
Jakž sú směli oni k nám sě zavražditi,
tiem právem my mőžem svých přáteł mstíti.“
- 25 Mohł by sě kněz domysliti,
že sě strašivému s udatným zlo raditi.
Ž'by był na radu pojał neudatného,
radił by był jemu něco strašivého.
Ale Styr udatný udatně radieše,
- 30 kněziu ta rada nemila bieše.
Vecě Styr: „Učiň mi tak veliký rov,
jenž by uzřěl veš Chýnov:
chciu sě rád s Žlučany bíti,
a v tom boju chciu rád sníti.“
- 35 Kněz mu rov vysoký sliúbi učiniti:
Styr za knězé u boj sliúbi vníti.

XIX.

Věd pražská a věd lučanská.

Když Styr vše Pražany sebra,
proti Žlučanom sě vzebra.
Když by u jednoho dola,
jedna baba na Pražany vzvoła,
řkúc: „Nebude-li má mezi vámi rada,
stane sě u vašem vojsku vada.
Náhle jdete na onu studniciu,
obětujte bohóm osliciu
a každý jie něco sněz.
A Styře, to jistě věz,
že knězé Vlastisłava pobješ,
jeho liudi všecky zboleš.“
V Žlučtě také bieše baba,
ta jmějieše pastorka, jemuž jmě bieše
Straba.

Ta baba pastorku povědě:
„Jáz vašiu biedu dobrě vědě.
Ach túho vaše, nebozí!
Hněvajú sě na vy bozi.

Když na Tursko přijedete,
 20 ottud vše neotjedete.
 Tu ťučské kniežě ostane
 a ten rod veš vše nevstane.
 Synku, když vendeš v turský boj,
 prvý, ktož tě potká, tomu stój.
 25 Daj mu oščepem maľú sotu,
 a nečiň jemu nic životu.
 Obě jemu uši uřež
 a schovati jú nehręš.
 Když přineseš na své dráhy,
 30 tu poznáš vše své vrahы.
 Před kóň učiň to znamenie,
 v núzii nic lepšieho nenie.
 Tomu znameniu kříž dějú,
 - jemuž sě nynie bázni smějú.
 35 Žučené sú Pražanom dáni,
 a proto koni jich budú svázáni,
 že nemoci budú sobú hnúti.
 Jedinému tobě s smrtiu jesť sě minúti.
 Ač ti jesť věč sláti zběhem,
 40 na Turště sě něstyď během.“

XX.

Bitva na poli Turském.

Když na Tursko voje sě snidú,
 tu v liútý boj velmi vnidú.
 Ot jutra až do večera
 sta Vlastislav, a boj bera.

- 5 Až sě Styr však k němu přibra,
kněz Vlastislav sě na-ň vybra.
Žučanom sě tu ovšem zle zdě,
Styr Vlastislavovi hlavu stě.
Pražené Žučany tak tepiechu,
- 10 až potoci krvaví techiechu.
Ze všech ujide jediný Straba
tú radú, juž jemu bieše dała baba.
A když ujide z toho lomu,
jakž přijide do svého domu,
- 15 uzře, že jeho žena dušiu béře,
což dosiehne, to vše zdéře.
Uzře u nie oščepem ránu,
juž pozna u boju ot sebe dánu.
Počě sě velmi diviti,
- 20 vecě: „Tiem sě chciu lépe ujistiti.“
Uzřev, že ušiu nejmějieše,
a'n v tobolce ji jmějieše,
je sě k hlavě jú měřiti.
Přiměřiv vecě: „Chciu tomu uvěřiti,
- 25 že na mě u boj má žena vyjela,
ta mě jieti právě chtěla.“
To jesť byla proto zděla,
že mezi Pražany přáteły jměla.
Chtěla jim pomáhati
- 30 a mužiu sě chtěla posmievati.
Ktož tomu nechce uvěřiti,
přída k svatému Vítu, móž sě tiem ujistiti;
neb na rajském dvoře nalezne to psáno,
což o tom jesť mnú poviedáno.

- 35 Pro své dobré činy Styr
byl mił Čechům jako Tateróm výr.
Ješče Styra vzpomínajú,
„Nečiň sě Styrem“ řiekajú.

XXI.

Vlastislavic a Durink.

- Neklan sě v Žucko uváza,
na knězě Vlastislavovu čeleď vztáza.
Vzvěděv, že ostavil syna mladého,
vztáza na člověka jeho milostného.
5 Jeden mu Durinka ukáza,
tomu j'ho chovati káza,
řka: „Rozpomínaj sě na jeho otcě cného,
jenž tobě činił mnoho dobrého.
Chovajž cně kniežete svého,
10 a bud vládař kraje postołoprtského.“
To děťátko velmi krásné běše
a inhed z mládu kázané nravy jměješe.
Ten Durink jako liška k lidem sě kłanieše,
a o svém pánu řeſt kladieše,
15 kak by mohł jej zabiti
a v dědinách pánum býti.
Zimě Durink děťátko samo na led vyvede,
k rybám je na Ohřiu přivede,
řka: „Hlédaj, kněžku, kde-ť rybicě stojie,
20 patři, kako-ť sě divně brojje.“
A když na ryby hledieše,
poklek hlavu dołów ničieše,

- slyš, co ten zlý Durink zdě!
Dětátka bradaticiú hłavu stě.
 25 I nese hłavu kněziu do Prahy,
mně, by nesł mu kołáč předrahý.
I je sě s Němec mluviti
a sám svú vieru chváliti,
řka: „Jáz sem mému kněziu věren był;
 30 proto sem mu vždy był mił.
Tobě chciu býti věren piece.
Ale že sem slýchał mluvice:
„Kto chce v domu škody zbýti,
nedaj jiskrě uhlem býti . . .“
 35 Řka to, vyně z podpažie hłavu,
jakž ju bieše stał, ješče krvavú.
„To-t Vlastislavova syna hłava,
pro něhož smrť bude tobě słáva.
By-t był došeł mužského stavu,
 40 mnohý by Čech jměł krvavú hłavu.
Zapłatiš mi, svému hrdině,
dada mi Postołopryty k dědině.“
Když uslyšě kněz řěc jeho,
káza Durinka svázati zlého,
 45 řka: „Tobě sem jeho zabiti nekázał,
ale cně sem tobě chovati přikázał.
Juž viziу, že dobré neblúdí,
blázn jest, ktož ciuzozemcě dobrým súdí.
Tobě sem jeho kázał střeci;
 50 proč si směł kniežeti šíju sieci?
Tu tobě chciu v Čechách čest učiniti:
svú sě rukú musíš oběsiti,

neb svým mečem sám sě prokláti,
nebo na tejto skále státi
55 a dołov samému skočiti
a hlavu sobě sľomiti.“
Uzřev Durink, že širšie rady nenie,
zvoli sobě oběšenie.
Když jdieše Durink s hradu,
60 vecě: „Ach kak sem měl nemúdrú radu!
Mniech, by mi bylo v Čechách dědiny jmieti,
a juž mušiu na dřevě visěti.“
Blíz u Prahy na jednej nivě
obesi sě sám Durink na jívě.

XXII.

Hostivit a Leva.

Neklan dva syny jmějieše,
stařejšiemu jmě Hostivít bieše,
młazší jmě Děpołt jměl.
Ten Zličsko vzał za svój dieł.
5 Jemuž diechu dřieve Zličsko,
tomu potom vzděchu Kúřimsko.
Potom Neklan s světa snide,
jeho syn Hostivít na otcov stolec vznide.
Za toho času sta sě příhoda,
10 že vsta Leva, jeden z Vlastislavova roda,
i je sě liudi k sobě sbierati
chtě lučského kniežstva dobývati.
Ustaviv hrad na vysokej hořě,
dopudi Pražan velikého hořě.

- 15 Kněz Hostivít połoží liud před hradem,
by jej vyleželi hladem.
Leva proti jim vynide,
s Pražany sě bojem snide.
Když Lučené svú horšiu uzřechu,
20 před Pražany na hrad běziechu.
Když jich múdré panie uzřechu,
své mužě takto vzpříjechu.
Po lónu sě poklepachu,
a svým mužóm velmi vzláchu,
25 řkuc: „Sémo, sémo pojďte,
zde sě těchto Pražan skryjete!“
Pro tu hanbu sě vrátilchu,
a tu Pražany pobichu.
Ó panie, múdra krásitá zvieřata,
30 otkud vám ta rada vzata,
júž ste sě hanby obránily,
své mužě smrti zbavily?
Snad ste to byly slýchały,
že medské panie Cyrovi též były spáchały?“
35 Pro taký klep tak nelepý
tomu hradu vzděchu Klepý.
Na tom hradě sú ti seděli,
donadž sú otměny nepřijeli.
Ti k dědině Vlastislav jmajú,
40 ti sě po krásném šcítě znajú.
Nosie-f v zlatě fioletnej orlici
kněži Vlastislavovi rodici.

XXIII.

Bořivoj a Svatopluk.

ažmužny veliké činieše
a domy božie stavieše.
Prvý kostel v Hradci postavi,
30 svatému Klimentu jej oslaví;
druhý svaté Márie na Praze
ot velikých vrat inhed na drázě.

XXIV.

Svatoplukovy boje a konce.

Tuto drbiu do moravské kroniky málo zajíti,
abych mohł k svej cti i řeči sličně přijíti.
Kako jest korona z Moravy vyšla,
povědě-t, kako jest ta země k Čechám přišla.
5 Král moravský ciesařovu sestru za sobú
jmějieše,
tej velmi násilen bieše;
a proto na-ň ciesař jide
a král moravský s ciesařem u boj vnide.
Po hřiechu tu král boj ztrati,
10 žałostivě sě do Velehrada vráti.
Ciesař za ním do země pojide,
král hanbú u púšciu vnide,
řka: „Raději chciu konvršem býti,
než králem, a s nepřátele s nebiti.“
15 Proto v lesě přebýváše
a za obyčej s pústenníčky motykú kopáše.
Po sedmi let král s dlúhú bradú
jede před ciesařovu radu,
i je sě na ciesaře žałovati,
20 řka: „Kniežata, rače poslúchat!“

Mú mi zemiu otjał bez práva,
a má žena jesť v jeho dvoře ješče zdráva.“
Ciesař tiej řeči je sě smieti,
což mnich mluvieše, je sě přieti.

- 25 Mnich takо počе mluviti:
„Toho chciu svým mečem dolíčiti.“
Kniežata mnicha neznajiechu,
a však jemu pověděchu:

„Když si směl tu řeč na ciesaře mluviti,
musíš toho sám svým mečem dolíčiti.“
Mnich tej řeči počе prositi roka,
ciesař na-ň vyvržě svého soka.

Pojide ciesařov sok v okoł, a zpievaje
a na mnicha nic netbaje.

- 35 Mnich, dosáh mečě sědacieho,
přetě soku ščít, i jej samého.
Ciesař, pozvav mnicha do svého dvoru,
jide jemu u pokoru.

Král Svatopluk da sě ciesařiu poznati:
40 ciesař je sě ve všém znáti,
vráti jemu ženu i královstvie
i da Moravě vše svobodenstvie.

A což by mohł uherské země dobyti,
da jemu moc k svej zemi osobiti.

- 45 V krátcě králiu Svatoplukovi žena snide,
a král vojensky na Uhry jide.
Uhři krále pobichu

a mnoho mu liudí zbichu.

Král, pozvav knězě českého,
50 před ciesařem postúpi jemu královstvie svého.

Opět jeho Uhři pobichu
a Moravan mnoho zbichu.
Tiem sě počě král velmi styděti,
a hanbú nesmě k svým jeti.

- 55 I jede tajně na púščiu,
i by do své smrti v tom húščiu.
I dnes na tom miestě črní mnišie pějú,
a tomu klášteru v Uhřiech Zabor dějú.

XXV.

Spytihněv. Vratislav i Drahomiř.

- Potom Bořivoj s světa snide
a z kněžstva králevstvie věčného dojide.
Po tom Spytihněv přije stolec otcě svého;
ten nebieše života silného,
5 umřě za věka mladého,
ostaviv knězem Vratislava, bratra svého.
Ten poje ženu z Stodor, dcér hrabie českého,
tej diechu Drahomiř, z kraje žateckého.
Ta knieni pohanka bieše,
10 dva syny krásná jmějieše :
stařejšiemu diechu Boleslav
a mlažšiemu diechu Václav.
Ten tiché nravy jmějieše,
pro něž všem liudem mił bieše.
15 Protož jej po otciu knězem zvolichu,
Bolesłava Bolesławem otdělichu.
Ale že ješče kněz Václav mlád bieše
a země opraviti nemožieše,

poručichu jej svatej Liudmile,

20 Bohu i všem liudem miłé.

Ta jest byla žena Bořivojova

a hraběnka ze Pšova.

Jemuž tehdy Pšov diechu,

témuž potom Mělník vzděchu;

25 neb před Mělníkem hrad bieše,

ten sobě Pšov jmě jmějše;

a pod městem potóček teče,

ten sobě Pšova řeče.

Knieni Liudmile Drahomiř závidieše,

30 neb sama zavlásti chtieše.

Ta pozva Tuně a Komoně,

sliúbi jima střiebro i koně,

aby Liudmiļu zabiła

neb tajně ju zadáviła.

35 K niej sě chtieci přislúžiti,

sliúbista to učiniti.

XXVI.

Smrť sv. Lidmily.

Svatá Liudmila knězem vládieše,

dvorem v Tetíně sedieše.

Proto že svatá Liudmila

mnohu liudem bieše miła,

5 jedny křesťanské děti

tu řeč dachu jiej věděti,

co Drahomiř umluvíla,

co-li sta ta dvá jiej sliúbila.

Znamenavši svatá knieni,
 10 co jiež zlá nevěsta miení,
 je sě k smrti připravěti,
 prvé sirotkóm sliuby popláceti.
 Když v náboženstvíu přebýváše,
 smrti dobrovolně ždáše,
 15 Tuň i Komoň přijidesta
 a před dvorem ssedesta.
 Knieni, vědúc, že ju chc'ta zabiti,
 káza jima před sě jíti,
 na své nevěsty zdravie vztáza
 20 a jejú potřebu jima dáti káza.
 Toho dne je sě zpoviedati,
 smrti nábožně čakati.
 Té noci ta zlá na niu komňatu vyrazista,
 tu svatú knieniu závojem zadávista.
 25 Tak ta pohany črtu sě dostasta,
 a svatú Liudmiľu k Bohu poskasta.

XXVII.

Vláda Drahomířina. Sv. Václav.

Drahomíř sě v syna uváza,
 a na kmetech práva potáza,
 komu by bylo zemiu opravovati,
 donidž by sobě kněz nemohł rady dáti.
 5 Když sě kmetie potázachu,
 to jiež za právo dachu,
 by svého syna chovala
 a dotud zemiu opravovala,

- donidž by kněz svých let nedošel
 10 a jeho pravý smysl neprošeł.
 Drahomiř je sě pohanstva plöditi,
 žákovstvo z země puditi.
 A kdež žáka neb křeſtana přemožieše,
 živu jemu býti nebieše.
 15 K tomu ju jejie złob připudi,
 ež pohany na křeſtanstvo vzbuduji.
 Prostřed Prahy taký boj vzéchu,
 až krvaví potoci ploviechu,
 s obú stranú mnoho zbitých ležieše.
 20 Ona to ráda vidieše,
 řkúc: „Na tom přeju smrti pohanóm,
 by sě tiem umenšilo moci křeſtanóm.“
 Když kněz Václav k letóm přijide,
 z své mateře moci vyjide,
 25 vecě: „Matko, sediž na svém věně ;
 mně-ť sluſie země oprávěnie.“
 Je sě země oprávěti,
 domy božie káza otvářeti.
 Žákovstvo v zemiu navráti,
 30 jež bieše vypudiла máti.
 Božiu česť v zemi plödieše,
 kupuje pohanské děti, křstieše.
 Ke mšém sám oplatky pečieše,
 vdovicěm z lesa drva v noci nosieše.
 35 Po svatým v noci bos chodieše,
 až mu po cestě krev z nohú tecieše.
 Ženy i jedné jesť nejměł,
 sirotky za dietky jměł.

Žałtář pod pažiu vždy nosieše,
 40 své komorníky žałtáriu zučil bieše.
 Panoše jeden před ním léháše,
 tomu skorně szuje utieráše.
 Tomu komorníku Podiven jmě bieše,
 ten knězě v náboženstvíu tepieše.

XXVIII.

Setkání s Radislavem Zlickým.

Uzřev to kněz zličský Radisław,
 že jesť tak pokoren kněz Václav,
 nemně, by sě směl brániti,
 i je sě jemu zemi škoditi.
 5 K tomu jej jeho nemúdrost připudi,
 že vše Zličsko proti jemu vzbudi.
 I je sě žitomirského dvoru dobývati,
 kněziu Václavovi pletichy dávati.
 Mýlieše sě v tom zličský kněz.
 10 Neb to ote mne každý jistě věz,
 že dobrodružské jesť znamenie:
 tiší skutci a pokorné mluvenie.
 Neudatný nevie jedno láti,
 dobrý dá sě u příhodě znáti.
 15 To sobú kněz Václav dobrě ukáza:
 kako-ti bieše tich, všem na vojnu vstáti káza.
 Když kněz Václav z Prahy potěže,
 kněz zličský proti jemu vytěže.
 Kněz Václav, vida, že sě boju sníti,
 20 po poslu je sě kněziu Radisławovi mluviti:

„Který cti a užitka žádá,
tomu sě slušie bítí, to má rada.
Proto mně a tobě slušie sě bítí,
a nedajvě liudu u boju býti.

- 25 Kterýz mezi náma živ ostane,
ten v obojiem knězstvíu knězem zóstane.
Obojiemu vojsku kažvě s mřrem státi,
ni mně ni tobě pomáhati.“
Radislav, nevěda, co tomu zdieti,
30 pro hanbu musi v tu řěc podjeti.
V tu dobu raději by na Zličsku byl,
aby toho, jemuž pletichy dáváše, zbyl.
Vynidesta dva knězé z svých liudí:
slyš, kako-ti je Bóh dvorně skliudi!
35 Když Radislav blíz knězé Václava bieše,
uzře, že kněz Václav kříž zlatý na čele jmějše,
dva angeły s obú stranú jeho.
Uzřev to, užese sě knězé českého.
Radislav skoči s koně svého,
40 i da sě na milost jeho.
Kněz Václav přije jeho k milosti,
řka: „Báto, mého nechaj, jměj v svém dosti.“
Přebýv s ním tu v Žitomiři,
o všě dobré s ním sě smřfi.

XXIX.

Sv. Václav u císaře.

Sta sě, že ciesař pozva kniežat k dvoru,
kněz Václav jide k tomu sboru.

Když kniežata spoču biechu,
kněz Václav zapozdi pohřiechu.

5 Ciesař, rozhněvav sě na jeho dľuhé Bohu
modlenie,

učini to ustavenie,
ktož by proti kněziu českému vstał
anebo jemu miesto dał,
beze všie řeči jemu hľavu stieti,
10 dětem jeho všě dědiny otjieti.

A když ciesař s kniežaty na radě sédieše,
rozličné příhody súdieše,
kněz český, vstúpiv, kniežatom zdravie vzda,
ciesař s velikú ctiú proti jemu vsta,
15 na svém stolciu jej posadi,
kniežata około jeho zsadi.

Pak sě je ciesař kniežatom omľúvati,
řka, že sě jinak nemohlo státi.
„Viděch u něho na čele kříž zlatý,
20 po němž vědě, že jesť člověk svatý.

Angjeli boží s ním biechu
a mně tiem velmi hroziechu.
Proto sě nesmiech obmeškatí,
musich proti jemu vstati.“

25 I je sě Václava kněz ciesař prositi,
by jeho přítel ráčil býti,
a z jeho klénotov ráčil vzieti,
což by jedno ráčil chtieti.

Tehdy kněz svatý, o jiném nic netbaje,
30 to za najlepšie jmaje,

vzě svatého Vítá ruku,
jenž pro Bóh trpěl velikú muku.
Tehdy ciesař z své milosti
všie roboty zemiu zprostí.

- 35 Kněz sě je kostela na Prazě činiti,
aby mohł cně svatého Vítá položiti.

XXX.

Zavraždění sv. Václava.

Bratr jeho je sě jemu záviděti,
i myslieše, kak by mohł zemiu obdržeti.
Nemoha mu jinak učiniti škody,
pozva jeho do Boleslavě na hody.

- 5 Křest svému synu zamysli,
jmaje velikú zlob na myslí.
A když kněz Václav u bratra přebýváše,
jeden bohobojný kóň osedlaný jemu dáváše,
řka: „Vskočě na kóň, žeň pryc v skóře;
10 dobydlíš sě u svého bratra hoře.
Juž tě chce tvój bratr zabiti,
by mohł sám knězem býti.“
K tomu j'mu kněz odpovědě:
„To-f jáz, bálo, dobře vědě.
15 Z tvé viery děkuju tvej milosti,
ale juž sem byl živ i přeliš dosti.
Když pro Bóh nemohu ničs jiného trpěti,
asia tu smrť pro tvorcě mého chciu mile
přijieti.

20 Vypijmy tu čiešiu na čest Michalú svatému,
aby naše dušě přinesl ku královstvu nebe-
skému.“

A tu čiešiu on mienieše
o nejiež syn boží mļuvieše:
„Móžete-li z té čiešť píti,
juž čas mně jest všiucku vypiti.“

25 Řek to, počě otpuščenie bráti,
řka: „Viec mi vás sde jest neviděti.“
Vstav na modlitvu, k cerekvi jdieše,
a tu Boleslav s svými jeho střežieše.
Když kněz Václav uzře bratra svého,
30 počě j'mu děkovati z kvasu cnieho.

Tehdy j'mu Boleslav věcě,
potrhna z nožnic mečě:
„Báfo, jáz tobě vsdy rád slúžiu,
a nynie takto ti poslúžiu.

35 Bude tuto konec tvým řěcem.“
I da jemu vrch ība mečem.
Taká hróza Bolesłava poje,
že ledva bratru kóžě doje.
Však utě ucho svatému Václavovi,
40 a inhed vypade meč z ruky Bolesłavovi.
Svatý kněz, vzem meč, je sě mļuviti,
řka: „Bratr, to-t bych mohł otplatiti;
ale toliko-t mi jest mój tvořec miķ,
že bych tvé krve pro věš svět neproliķ.“
45 Řka to, meč bratru vráti:
„Co's počał, rač dokonati.“

I kleče u cierkve na prazě.
Boleslav sě ku bratru přirazě,
je sě na liudi vořati,
50 a ž' by j'ho zabiti chtěl, je sě žařovati.
Když u cierkve na prazě kletieše,
a svú dušiu u boží rucě porúčieše,
Hněza a jeho bratřie přiskočichu
a tu svatú dušiu s tělem rozdělichu.
55 To sě sta ot narozenie syna božieho
léta po devięti set po dvú dcátu osmého.
Ale že Boleslav pro krstiny byl učinił kvas,
tomu synu pro příchodu vzděl bieše Strachvas.
Nebo ktož sú vinni byli tu v úmrti knězě
svatého,
60 trpěli jsú-ť mnoho zlého.
Hněza sě s koněm propadl,
bratr jeho maletevstvem sě rozpadl.
Z jich rodu zlé nemoci jmievajú,
a druzí sě na každé léto vztěkajú.

XXXI.

Boleslav Litý.

Když snide svatý Václav,
by knězem bratr jeho, liútí Boleslav.
Toho léta ciesař, mstě svatého Václava,
jide na knězě Boleslava.
5 Boleslav počě proti jemu jíti,
ale pro své hřiechy nemože dobře projíti.
Ciesař Čechy bojem pobi
a zemiu v daň porobi.

- Kněziu u dvora službu jmieti,
koteł nad ohněm káza držeti.
Bóh, svatého Václava chtě svatosť ohlášiti,
počě skrězě jeho veliké pomoci činiti.
Uzřev Boleslav, že sě božej moci nomóz'
protiviti,
i počě v svatosť svého bratra ot požú věřiti.
Po třech letiech káza jeho do Prahy přenesti
a v svatého Víta kostele jej tajně pohřiesti.
Když to svaté tělo do Prahy nesiechu,
na dvů městú stělem svatým hnúti nemožiechu.
Dvě řecě bez mostu a žodí přejedú,
vězni s okovami z žaláře vynidú.
Rány jeho vše zacèlely běchu,
ránu jednu jako novú vidiechu,
juž liútý bratr byl učinił
a tiem znamením jeho vinił,
a úško, jež byl ufał, toho nebieše.
Ale svatý Václav sestru Přibyslavu jmieše,
ta svatá dievka kněziu povědě:
„Já-t svého bratra zjevením vědě,
že úško svaté mezi stěnú a dřevem do té
doby ležało,
tu kdež sě bylo to zlé dieļo stało.“
Nalezše ucho, k hłavě přičinichu:
tak přicěle k hłavě, až sě podivichu.
Tehdy kněz jeden tu bieše,
ten s velikým pláčem prosieše,
aby j'mu těla ráčil uděliti,
sliubuje, že j'mu chce tiem nábožněje slúžiti.

Inhed sě je jeden nehtek viklati;
vzem jej, je sě jemu děkovati.

Již tu biechu, Bohu chválu vzdachu
40 a to svaté tělo schovachu.

Boleslav, znamenav, čso zavini,
za svú vinu Strachkvasa, syna svého,
mnichem učini.

Ale neměl-li jesť pokánie pravého,
málo by spomohla svatosť syna jeho.

45 Pak kněz Boleslav káza zemanóm u Boleslaví miesto zdíti,
o to sě zeměné jechu raditi.

Po řečníku kněziu v tom odpověděchu,
a toho učiniti nerodiechu.

Kněz povědě jich řečnsku:

50 „Běda tobě, mój starý vinníku!“
Sám jemu inhed stě hlavu,
a vržě za sě tak krvavú.

Vskočiv na peň, je sě mluviti:
„Kto sě chce mně protiviti?“

55 Páni sě kněziu pokořichu,
a Boleslav zdiú ohradichu.

XXXII.

Boleslav Štědrý. Biskupství pražské.

Pak Boleslav liútí snide,
jeho syn Boleslav na stolec vznide.
Poříci sě svatý ze zlého
a milostivý z liútieho.

- 5 Kostel'ov dva dceti v Čechách postavi,
mladí Boleslav ustavi.
Almužny veliké činieše,
křesťanstvo velmi plodieše.
Jmějše sestru děvojnu, tej diechu Mláda,
10 ta bieše božej cti velmi ráda.
Ta jide do Říma v kniežeciej drázě,
i doby biskupstva na Praze.
Ta zákon svatého Benedikta do Čech při-
nese,
k svatému Juřiu mnoho panen snese.
15 Prvý biskup mnich, ten Sasic bieše,
a Dětmar jménem slovieše.
Druhý svatý Vojtěch, ten také mnich bieše.
Otec jeho jmě Šlavnšk jmějše,
matka jeho Střezislava bieše,
20 sestřenec kněziu zlickému bieše.
(Šlavnšk ten v Liubici dvorem sedieše).
Ale že cti netabajieše,
Strachkvasovi mnichu biskupstva postúpiti
chtieše,
ale Strachkvas přijeti nerodieše.
25 Tehdy mu svatý Vojtěch povědě:
„Synku, jáz to dobře vědě,
ty nynie moha, i nechceš přijeti,
potom budeš chtieti,
a nelzě-ť bude jmieti.“
30 Svatý biskup chtieše liud pohanských oby-
čejov odvesti,
chtě jej ke křesťanským obyčejům přivesti,

by v pravé manželstvo vstúpili,
a pohřeb u svatých jměli,
a trhu v neděliu nedieli,
35 liudí robotných nejměli.

Když kopřiv z své zahrady nemož' vypleti,
musi všiu zemiu zakleti.

Zaklev zemiu, svatý Vojtěch do Říma jide,
proti jeho vóli Strachkvas na biskupin stolec
vznide.

- 40 Když jeho na biskupstvo světiechu
a knězie około jeho stojiechu,
črt v Strachkvas vstúpi;
doniudž dušě, dotud z něho nevystúpi.
Pak svatý Vojtěch do Čech sě vráti,
45 otklev zemiu, do Polan jide, chtě tam kázati.
Opět zaklev zemiu, do Prus jide,
ottud s korunú mučenníkovú k Bohu dojide.
To sě sta léta od narozenie božieho
po devieti set po devieti dcát šestého.
50 Z jeho smrti ciesař Čechy vini,
bez jich děky Tekdaka biskupem učini.
Kněz Boleslav snažně Bohu slúžieše,
pro to sě jemu vezde dobře vedieše.
Polany tehdy pevně pobi
55 a všie země až do Krakova doby.
Na Krakově posádku posadi,
jiné tvrzě Čechy osadi;
neb svoboda veliká bieše
proto česť i sbožie jmějše.

XXXIII.

Boleslav Skoupý, Mezka.

Pak svatý a slechetný Boleslav snide,
po tom syn jeho, Boleslav skúpý, vznide.
Ten nerodi do Polan Čechom ztrávy dáti,
a proto polskú zemiou i svú všiu čest i život
ztrati.

- 5 Na Čechách Polené u Polščě všech tvrzí
dobychu,
a což tam bylo Čech, ty vše zbichu.
Boleslav do Polan jide
a svú škodú s Polany u mřfě snide.
Mezka, kněz polský, pozva na hody knězé
českého,
10 za pravým mírem káza vyklúpiti oči jeho.
Hlédaj, čemu-f jest taká skúposť!
Pravý jest blázen, jenž ju jmá za můdrost.
Hledaje kněz český ciuzieho oběda,
i utka jej jeho běda.
15 Kněz Boleslav pro velikú bolesť s světa snide,
a Mezka, kněz polský, do Čech mocně vnide.
Boleslav slepý dva syny jměješe,
Oldřich starší a mlazší Jaromir slovieše.
Tehdy Oldřich u ciesaře dvořieše.
20 Ale že Mezka mnoho zlata jměješe,
Oldřicha u ciesaře kúpi;
proto na ciesaře vešken liud vzúpi.
Jaromir mlad ješe bieše,
však země rád brániti chtieše.

- 25 Ale, jimž bieše učiniti, ti netbachu,
jedno že ot něho střiebro brachu.
Mezka Oldřicha u vězi jmějieše,
a hladem jeho mučieše.

XXXIV.

Úklad Vršovicův o Jaromira.

- V tu dobu v zemi Vršovici najvěčší biechu,
Kochana mezi sobú za starostu jmějiechu.
Tehdy, když Mezku silna z zemi uzřechu,
nemúdrú velmi radu vzechu,
- 5 řkúc: „Dohubim' kniežecí pľod,
tiem činem bude náš slovúten rod.
Budem kniežaty jako v šachy hráti
a ot každého budem dary bráti.
Ciuzí kněz bude sě nás báti;
- 10 nebo chc'my-li, mőžem z sebe knězé dáti.
Proto nedámy kniežeciemu pľodu vzníti,
ač sami chcemy mocni býti.“
Když to Vršovici mļuviechu,
velmi peskú radu jmějiechu.
- 15 Snad toho nevědiechu,
že kniežata se všech stran jmějiechu,
jich každý země užiti chtieše;
však ciesař v svej moci bieše.
Nemúdrí Vršovici toho sě všeho nebojiechu,
- 20 a pro to svého knězé Jaromira jechu.
Na velezskú horu knězé vzvedú,
k jednej lípě jej přivedú,

- k tej svého knězě přivázachu.
 Ach, jak sě zle potázachu!
- 25 I počechu jím špleti
 a jako k cíliu šípy k němu střieleti.
 Ale toho i jeden nevidieše,
 že svatý Jan, boží křstitel, knězě zaslánieše:
 v svatého Jana húni šípi tčiechu,
- 30 kniežecieho těla nedotkniechu.
 Kněz v tom lesě dva ľovcě jmějiese,
 jeden Hřivec, druhý Hovora slovieše.
 Hřivec s Vršovici držieše,
 Hovora hospodě věren bieše.
- 35 Hřivec knězě zradil bieše,
 ten jeho najviece mučieše.
 Hovora, když tu řeč vzvědě,
 u Praze věrným povědě.
 Řeču: „Neviemy, co tomu učiniti,
- 40 ani viemy, kamo jíti.“
 Hovora vecě: „Budu-t trúbiti,
 k trúbě nemeškajte jíti.“
 Hovora Vršovicom sě pokáza,
 Hřivec na-ň jako na zlého ukáza,
- 45 prosi, by nedali Hovoře živu býti.
 Hřivcovi kázachu jej oběsiti.
 Hovora je sě jich prosiť,
 by jemu přieli sobě třikrát potrúbiti.
 Hovora je sě trúbiti,
- 50 a po trúbeniu je sě mluviti:
 „A! běda mně jesť nebohu,
 viziū, že živ býti nemohu.

- Kmošku, do tebe mi sě viery nadieti ;
 tobě porúčeju své děti.“
- 55 Vršovici sě jemu smějiechu,
 Pražené sě k nim po trúbě blížiechu.
 Druhé mu trúbiti kázachu,
 provaz na šíju vzzázachu.
 Hovora sě je trúbiti
 60 a za dušiu Boha prositi.
 Velmi dlúhý páteř jmějieše,
 nebo mu toho třeba bieše.
 Hřivec vecě: „Kmošku, neroď tolik bléstí,
 račiž výšě na dub vlézti.“
- 65 A když třetie trúbieše,
 okolo širocě hledieše.
 Jednož-ť Pražené vynikú,
 na Vršovicě křikú.
 Vršovici sě rozběhú.
- 70 Tu některé jechu na běhu,
 jiné po lesu stiháchu,
 nemile je postřiháchu.
 Kochan tehdy nevědieše,
 koliko kur doma jmějieše ;
- 75 neb sě pod skalú v zemiu vry,
 po hřiechu ten sě tu skry.
 Knězě ot lípy otvázachu,
 ale to miesto znamenachu.
 Na tom miestě oltář postavichu,
- 80 potom kostel svatému Janu učinichu.
 Hovora Hřivcě na bězě podesi,
 a tiem lýkem na témž dubě jej oběsi.

Páni Hovořě z viery doděkovachu,
a pod Veleziú blíz ves jemu dachu.

XXXV.

Úklad Vršovicův o Oldřicha.

- Kochan, zbyv v tu hodinu,
obráti na knězé všiu vinu,
řka: „On jesť zradił bratrcě i otcě svého;
ot nás věrných dóstojen jesť všeho zlého.“
- 5 I naleze on tu radu,
by činili mezi kniežaty svádu,
řka: „Budú ny za liudi jmieti;
naše kniežata, ač budú kdy chtieti,
nemoci nem budú nic zdieti.“
- 10 Kněz Mezka doby pražského hrada,
i všie země kromě Vyšehrada.
V tu válku Kochan s pokojem sědieše,
ale svým na škodu Mezcě tajně radieše.
Vecě Kochan Mezcě, kněziu polskému:
- 15 „Chceš-li ty kněžstvíu českému,
musíš prvé Oldřichovi hlavu stieti;
tož teprv v Čechách budeš pokoj jmieti.
Ješče někteři k němu čáku jmajú;
proto-f o tobě netabajú.
- 20 Ale když jeho nebude,
v tobě všěcka naše naděje bude.“
Když Kochan Mezcě to da věděti,
Mezka po poslu káza Oldřichovi hlavu stieti.
Když Oldřich vzvědě, že mu chtie zajtra
hlavu stieti,
- 25 nevěda, co sobě zdieti,

je sě svatého Jana Křtitele prositi,
by jej, jako bratra, ráčil zprostiti.
Svatý Jan ihned Ołdřicha v Ołdřiši postavi,
kněz Ołdřich na tom miestě kostel jemu
ustavi.

- 30 Kdož-ti jest v Ołdřiši býval,
ten jest kostel svatého Jana, ale pustý, vídal.

XXXVI.

Dobytí Prahy na Polanech.

Ke kněziu sě věrní sebrachu,
tajně sě před Prahu brachu.

S pastuchú sě tak smļuvichu,
dobrý dar jemu sliūbichu,

- 5 by jim Prahu chtěl zraditi.
Sliūbi jim to učiniti.

Káza jim na Strahově státi
a své trúby dočakati.

Že na tom miestě strážiu jmiechu,
proto tomu lesu Strahov vzděchu.

Zajutra, chtě pastucha stádo vyhnati,
je sě na vrátného vořati.

Kázav sobě most spustiti,
je sě náramně trúbiti.

- 15 Čechové na Prahu vzběhú,
Poléné ote všeho s hradu sběhú.
Čechové prostřed hradu stojiechu.
Málo jich bieše, proto za Polany nejdiechu.
Poléné sě neozřiechu,
20 druzí nazi s stráně sě plaziechu.

- 25 a sě ve všem věren čině,
knězě Jaromira proti jemu vině.
Tolik Kochan na bratřiu soči,
až i káza kněz bratru vytlúpiti oči.
Jaromir bratru povědě:
30 „Jáz to, báťo, dobře vědě,
o svém's toho umě neučiniť;
neb's mne proti sobě ničímž neviniť.
Však's ty mě jměl za věrného,
Kochana za nevěrného.
35 Sukně košílě bližše nebývá,
nemúdrý pro daleké blízieho zbývá.
Vršovici sě neslupi,
kdež móžeš, tu je tupi.“
Kochana tato řěc dojide.
40 Vzem oščep, pod chyšiu jide,
je sě knězě Jaromira střieci.
Když sede na potřebnej věci,
hanebně prokla nevinného,
knězě Jaromira cného.

XXXVII.

Pět sv. bratří

Toho časa českých mníškóv šest,
poznavše tohoto světa řest,

u polském lesu sediechu.
 Zelicě za obyčej jediechu,
 5 chleb po řiedku jmějiechu,
 jahły na velikú noc jediechu,
 masa, sýra, vajec i jmenovati nechtiechu.

Rohožě za posteli jmějiechu,
 kámen hłavě za podušku kładiechu.

10 Hrozným bitím na modlitvě sě tepiechu,
 řiedko kdy co mezi sobú mļuviechu.
 Jedno když bič v svej rucě jmějiechu,
 tehdy takto diechu:
 „Otpustiš-li mi, hřešíš,
 15 tepe dobřě, mě spiesiš.“

Tehdy Mezka, polský kněz bohatý,
 vzzvěděv jich život tak svatý,
 poslav posla k nim věrného,
 da jim sto hřiven střiebra čistého,
 20 aby jím své chudoby zbyli,
 za-ň snažně Boha prosili.

Uzřevše střebro, mļuviti sě jechu,
 již u pól létu k sobě nemļuvili běchu,
 řkúc: „Toto jesť duši zátopa
 25 a do pekla náhlá stopa.

Ktož sě tohoto přídržie,
 u přezni Boha neobdržie.“

Proto o něm nic netbachu,
 šestého z sebe, točiūš Barnabu, poslachu,
 30 by kněziu střebro vrátił opěť.

A tu osta bratrów pěť,

Benedikt, Matěj, Jan, Kristin, Isaak jim
diechu;

Barnabu s střebrem vyslali běchu.

Zloděje na ně přijidú

35 a v jich chyšku vnidú,
jechu sě střiebra hledati.

Když jim nejmiechu co dáti,

pěti bratří po liútých mukách hrdla řezachu,
a tak je k Bohu posłachu.

40 To sě sta léta od narozenie syna božieho
po tisiúciu čtvrtého.

XXXVIII.

Objevení Přimdy.

Tehdy sě sta, že kněz Oldřich lovieše
a sám v pustém lesě blúdieše.

Když u velikých túhách bieše,
około sebe všady zřieše,

5 uzře, nali-ť stojí dospělý hrad.

Kněz k němu jíti chtieše rád.

Ale že cěsty neuměješe
a około hložie husté bieše,
ssěd s koně, mečem cěstu proklesti,

10 i počě po ostrvách v hrad lézti;
neb sě nemože nikohého dovožati,
by v něm liudie byli, nemože znamenati.

Most u něho vzveden bieše,
a hrad zdi około sebe tvrdé jměješe.

15 Když kněz s úsilím v hrad vnide
a všecky sklepy znide,

XXXIX.

Pověst o Přimdě.

Proč ten hrad byl u púšči postaven,
proč-li jesť byl pust ostaven,
tak že k němu i cesta nebyla,
proč sě jesť to stało, kronika německá mě
jesť tomu naučila.

- 5 Tu sem četl, že z Aldemburka hrabie mladý
bieše,
ten v ciesařově dvoře za obyčej stojieše.
I počé ciesařovnu milovati,
a ona, by jeho milovala, je sě jemu zjevovati.
Snúbiti jie u ciesaře nesmějieše,
10 nebo jiej roven nebieše.
A tak milostiu nzieše,
a ciesařovna také pro-ň túhú schnieše.
K tomu ji připudi silná milosť,
že ji nadjide taká vilosť,
15 jež často při takých bývá;
nebo ředko kto milosti tajné dobrým zbývá.
Ciesařovi své hrabstvie proda.
Když mu ciesař penieze da,

- je sě po pustých lesiech túlati,
 20 sličného hradišče hledati.
 Nalez horu, je sě hradu stavěti,
 postaviv hrad, je sě ztravy voziti,
 júž by mohł za sto let živ býti.
 Dospěv jím, káza všě dělníky zbíti.
 25 Pak všiuucku čeleď v jeden dóm v'lúdi,
 zapřev je, zežže ohněm všě liudi.
 To učini pro tu radu,
 aby nikte nevzvěděl toho hradu.
 V tom jesť velmi zlú radu jměl,
 30 že nikomému věřiti nesměl.
 Potom ciesařovnu unese
 a na svój hrad ju tajně vnese,
 na němž jesť sám s niú za pět let tajně seděl,
 až jeho i žádný člověk nevzvěděl.
 35 Sta sě, že ciesař v Řezně dvorem bieše,
 vyjev na ťov, sám po lesu blúdieše.
 Nevěda, co sobě zdieti,
 žádáše, by mohł někde ves viděti.
 Po potoku nahoru počě jíti,
 40 až sě mu uda pod ten hrad podjítı,
 na němž jeho dci s jeho zětem bieše.
 Uzřev hrad, pojide k mostu spěše,
 i počě velmi prositi,
 by jeho ráčili vpustiti;
 45 neb juž tři dni nejedł bieše,
 a dešť studený na-ň jdieše.
 Hosti na hrad upustista,
 jakž mohúc najlép, jej uctista;

*

- neb jima juž v děk člověk přišel bieše,
 50 a protož jej hrabie i ctieše.
 Neb juž pět let člověka neviděla biesta,
 noviny ráda zvěděti chtiesta.
 1 jesta sě o ciesařovi tázati.
 On, jako o jiném, o sobě křivě počě otpo-
 viedati;
- 55 neb ciesař, je dobře znaje,
 mluvieše, jako o ciesařovi nic netbaje,
 řka: „Či toho nevieta,
 že jesť sšeł s tohoto světa?“
 Ciesařovna odpovědě:
 60 „Avech! kako to ráda vědě;
 neb toho jemu přěju ráda,
 by sě mému milému nestaňa pro-ň váda.
 Téhož bych přála všemu rodu svému,
 bych tiem učiniła mír svému milému.“
 65 Otšed ciesař s hradu, na vojnu zapovědě,
 kniežatám svého bezděčného zeti povědě.
 S úsilím k hradu cestu proklestichu,
 a před hradem sě položichu.
 Ciesař zeti káza povědieri,
 70 řka: „Slušie tobě to věděti,
 že-ť sem jedļ chléb tvój;
 ale že's ty bezděčný zěť mój,
 na život ti odpovědaju
 i o dceři-ť ničs netbaju.“
 75 Když sě hrabí brániti bieše,
 čím by sě bránil, nejmieše;

- neb všecky tětivy zetlely biechu,
a z čeho by jiné učinili, nejmiechu.
Juž hrad na ztraceniu bieše,
80 by sě byla ciesařovna nedomysliła spěše
na zábradlech státi
a takto vołati:
„Vězte, že-ť po mém miłém nechciu živa býti;
nezabje-li mne jiný, chciu sě sama zabiti.“
85 Kniežata sě za ni k ciesařovi přimļuvichu
a jima miłosti dobychu.
Hrabie s ciesařovnú před ciesaře jide:
vzpodjem most, hradu se všiem sbožím otjide.
Před sieniú své vše klejnoty běsta schovała,
90 jedno že sě sama na ciesařovu miłost dała.
A tak ten hrad był i opustěł,
až na-ň kněz Ołdřich był i vzněł.

XL.

Kochanova smrt.

- Kněz Ołdřich, rozpomanuv na smrť bratra
svého,
a poznav řest Kochana nevěrného,
vecě j'mu: „Ty's mě zbavil bratrcě mého,
jáz tě zbaviu života tvého.“
5 Vyřezav j'mu jazyk, káza j'mu oči vyklúpiť
a z živa káza třeva vyvyláčiti.
Vršovici to vidiechu,
i přimļuviti sě nesmiechu.
Kochan, když około sochy chodieše
10 a z sebe třeva tocieše,

na svój rod počě túžiti,
a liudem takto mluviti:
„Neufaj i jeden do roda velikého,
ani do smysla hľubokého.

- 15 Kněz v svej zemi ponenahľu všě uchodí,
má mne złob s právem dochodí.
Mniech ztepa všě kniežata,
pro to mi dána dóstojná otpłata.“

XLI.

Kněžna ze sedlky.

Kněz Oldřich o Postołoprtiech łovieše.
Sta sě, když skrzé jednu ves jedieše,
uzřě, že sedlská dievka na potocě stáše,
bosa i bez rukávov rúcho práše.

- 5 A sedlka krásna velmi bieše,
a k tomu ovšem stydlivé nravy jmieše.
Počě sě jejiej krásě diviti stoje,
a inhed ju sobě za knieniu poje.
Ta knieni šlechetná bieše,
10 sobě jmě Božena jmieše.
Páni j'mu z toho za złé počěchu jmieti.
Kněz věcě: „Páni, račte slyšeti!
Z chłapov šlechtici bývajú -
a šlechtici syny chłapy jmievajú.
15 Neb ostarałé střiebro šlechtu činí,
a často šlechticě chudoba chłapstvem viní.
Vyšli smy všicni z otcě jednoho,
a ten sě čte šlehticem, jehož otec jměł
střiebra mnoho.

A když jest tak šlechta s chlapstvem smiešena,
20 bude Božena má žena.

Raději sě chciu s českú sedlkú smieti,
než královnu německú za ženu jmieti.

Vřeť každému srdcě po jazyku svému,
a proto Němkyně mieně bude přeti liudu
mémú.

25 Němkyně německé čeleď bude jmieti,
a německy bude učiti mé děti.

A proto bude jazyka rozdelenie,
a inhed země iisté zkaženie.

Páni, neviete dobra svého.

30 Žajúce mi z maženstva mého.

Kde byste řečníky brali,
když byste před kniení stáli?"
Když z Boženy syna jměl,
tomu byl Břečislav vzděl.

XLII.

Břetislav a Jitka.

Potom kněz Oldřich s světa snide,
syn jeho Bračislav na kniežecí stolec vznide.
Toho časa Otta Biely ciesařem bieše,
ten dcerku krásnú velmi jmieše.

5 Tej krásě divit sě k dvoru kniežata jezdiechu,
a juž po všem světě o jejie krásě mluviechu.
Té v klášteře svěcky chováchu
a tomu klášteru Sviň-Brod řiekáchu.
Když Bratislav ju tu vzvědě,
10 mezi panici tak povědě:

- „Nebo té dievky dobudu,
neb svého života zbudu.“
Do kláštera jede jezdecky,
ale klášter vybí vojensky.
- 15 Jutka ciesařovně diechu.
A když Čechy v klášter jdiechu,
Jutka v šarlatnej kapici
skry sě za oltářem v kaplici.
Kněz Jutku z kláštera vyvede,
20 a potom s niú na kóň vséde.
Bradáči řetězem vrata připěchu
a zatiem k oděniu dospěchu.
A když sě konvrší s svými lužmi snidú,
proti kněziu mocně pojidú.
- 25 Kněz bradáčě silně sěčeše,
Jutka v úžesti knězě jako řepí sě držieše.
Některý konvrš bez ruky stojieše,
druhý bez nohy ležieše,
třetí přes veš chřbet saděl jmieše,
30 čtvrtý juž bez dušě bieše.
Řetěz velmi tlustý mečem přetě kněz Bračislav,
i vynede s Jutkú z dvoru, a jsa zdráv.
Ciesař, když to vzzvědě,
na vojnu zapovědě.
- 35 Je sě na tom přisahati,
že jeho stolec drbí u Bolesłavi státi.
Bračislav, když to vzzvědě,
zemanóm takо povědě:
„Třeba-l' mu sě v Čechách vztéci,
40 a jáz budu v Němcích žieci.“

Knieni, když tu radu vzvědě,
múdře velmi kněziu povědě,
řkúc: „Nebyla by to dobrá rada;
stała by sě pro to věčšie sváda.

- 45 Jáz pojedu proti otciu svému,
snad to přivedu k skončeniu dobrému.“
I jede knieni proti otciu svému
i poče dobývati milosti svému milému.
Ciesař nechtieše po jejie vóli učiniti,
50 řka: „Nechciu své přísahy zrušti.
Přisáhl sem, že drbí mój stolec u Boleslavi býti;
dał-li bych mù miłość, drbil bych to zrušti.“
Dci vecě: „Snadno jesť toho popraviti.
Daj mně stolec, jáz jej chciu tu postaviti.“
55 Podle té rady káza svój stolec v Boleslavi
postaviti,
českému kněziu káza k sobě přijíti.
Ktož jesť v Boleslavi býval,
ten jesť, ač chtěl, ten stolec vídal.
Tehdy da za věno ciesař zěti svému,
60 Bračislavovi udatnému,
a řka: „Když ciesař k dvoru pozove tebe,
pusť oheň za mſliu około sebe.“
To wiec kniežata česká za právo vzěchu,
a proto orliciu v plameném ščítě nosiechu.

XLIII.

Český vpád do Polska.

Pak kněz, chtě pomstiti děda svého,
jede na Mezku, knězé polského.

Mezka proti jemu mocně vynide,
a v tom boju Mezka snide.

5 Ot Čech až do Hłohova
neslyšał by był polského slova;
neb všiu zemiu popełem postavi.
Bračislav v Hnězdně české stany zstavi.

Ottud pěti bratří těla vzěchu,

10 i svatého Radima ottud vzpodjechu.
Svatý Vojtěch neda sebe vzieti,
až musichu tři dni póst přijeti.

Sliuby veliké činiechu:
krčmy v svátek zapověděchu,

15 pravé manželstvo sliúbichu,
pohřeb na poliu zatratichu,
robotné liudi zprostichu.

Ktož by to rušili, ti biskupem kleti běchu.

A když to rychle zděchu,

20 tělo svatého Vojtěcha podjechu;
neb jím dřieve proto kleti biechu.

Toho sě otpověděvše, domov jej vzěchu,
a všecky jiné pobrachu svaté.

Tu vzěchu tři dsky psané, ovšem zlaté,

25 jichž každá tři sta funtov vážieše.

Mezi nimi zlatý kříž bieše;

ten był kázał kněz Mezka učiniti
z zlata, jím sě mohł třikrát převážitì.

Z Polsky sto voz zvonov vyvezú,
 30 jiných klénotov mnoho ottud přivezú.
 To sě sta léta od narozenie syna božieho
 po tisiúciu po třech dcétech osmého.

XLIV.

Porážka Němcův u Domažlic.

Polené z násilie na Čechy žaťovachu,
 a na ně v Římě právo ustachu.
 Papež je sě Čechóm velmi hroziti,
 ale když uzře, že sě Čechové nechtie mo-
 dliti,

- 5 káza jim někak Bohu polepšiti.
 Kněz za to káza klášter v Boleslaví učiniti.
 Tehdy ciesař, Jutčin otec, snide,
 s jehož smrtiu Čechóm mnoho cti ujide.
 Druhý ciesař, chtě ot Čech polské zlato jmieti,
 10 chtieše Bračislavovi kněžstvo otjieti.
 S velikým vojskem do Čech pojide.
 Když bavorského lesu dojide,
 to kněziu Bračislavovi pověděchu,
 že juž Němci u lesa stojiechu.
 15 Bračislav tak svým povědě:
 „Však jáz to dobře vědě,
 že nemámy ťučišť borových,
 ani mečov lípových,
 a z ciesaře-f mléko za krev nepójde.
 20 Ač ti jeho mój meč dojde,
 takéž ti krev z jeho boka poteče.“
 Jakž to brzo dořeče,

- káza všem v Domažlicích býti,
 řka: „Tu sě nám jesť s ciesařem sníti.“
 25 Uslyšě, že Sasici jdú s druhé strany,
 vecě jim kněz: „Nebojte sě saské rány.“
 I káza Prkošovi z Bieliny na Sasy jeti
 a z jednoho slova boj s nimi vzeti,
 řka: „Nedaj sě jim s ciesařem snieti.
 30 Ztratíš-li co, nedám ti ni v čem škody vzeti.
 Nehledaj před bojem na mnoho neb na málo ;
 často nad mnohým málo liudu čest vzało.
 Málo sršnów mnoho much zapúzie,
 a jeden jastřáb mnoho vran vzpúzie.
 35 Sasici bielé vlasys jmajú,
 a písmo svědčí, že tací řiedko udatni bývajú.
 Dobrý rytieřiu, střez sě jmene zlého ;
 dražšieho-ť nic nenie jmene dobrého.
 Donidž jsem živ, chciu tě s tvým rodem
 plodit.
 40 Jeď s Bohem ! Ten rač s tobú býti !“
 Provodiv Prkošě, na ciesaře jide,
 a když do Domažlic přijide,
 vyzvěděv, že juž jesť v lesě,
 se všemi svými vzdvižě sě.
 45 Káza všem v les vníti,
 i káza Chodóm o Němcích i o sobě les zarúbiti.
 Páni počechu mu za zlé jmieti,
 řkúc: „Budú-li nem silni, kudy chcem ujeti ?“
 Kněz vecě: „Jáz sem pro to kázał zarúbiti.
 50 Anebo sě braňte, neb sě dajte zbíti:
 jáz nechciu ottudto beze cti otjeti.

Ktož ote mne poběhne, kázał sem jej Cho-
dóm zabiti;
 pro to vem slušie sě udatně jmieti.
 Oni jdú, chtiec naše sbozie bez práva otjeti.
 55 Nechcete-li svých žen Němcóm dáti,
 tehdy vem slušie pohromadě státi.
 Nám sě jesť s právem úsiliu brániti.“
 Jakž to vecě, káza na ciesaře udeřiti.
 Tu Čechové Němcě hrdinsky pobichu
 60 a mnoho jich velmi zbichu.
 Kniežat, hrabí němečských mnoho snide,
 ciesař s životem sotně ujide.
 Tu velmi mnoho slovutných liudí zbichu,
 za jich dušě na tom miestě kapliciu po-
 stavichu.
 65 Ale Prkoš nechtěl byl Sasicov utkati
 i dał sě jim po zemi túlati.
 Každému sě nevěra zdieše,
 že saský vévoda, žha zemiu, Prkošovi ne-
 škodieše.
 Vráтив sě kněz, káza Prkošovi oči vynieti,
 70 potom rucě i nozě utieti,
 že Sasicov nerodił utkati
 i dał sě jim v zemi po vóli tkati.

XLV.

Hrazeni Prahy. Smrť Břetislavova.

Knieni Jutka učini biskupem rodicě svého,
 Ekarda, Němcě ovšem chytrého.

- Ten od desátka célého
vzě dva peniezé ot dýmu každého ;
5 dva korcě ustavi dávati oráciu každému,
jeden pšenicě, druhý ovsa dáti kněziu svému.
Po Ekardu Hiza biskupem bieše,
po Hizé ten Šebieř slovieše.
Potom kněz Břečislav uherškého krále bo-
jem pobi
10 a vařem Střehomě doby.
Tehdy kněz Bračislav
vráti kněziu polskému Vratislav,
aby mu léta každého
platil osm set hřiven střiebra čistého.
15 Kněz syna Spytihněva jmějieše,
tomu otec Plzeňsko dal bieše.
Tehdy kněz hrad pražský zdiú hradieše,
a syn jeho Spytihněv około svatého Juřie
hraditi jmějieše.
U svatého Juřie abatyše knieném rodička bieše,
20 a té pec, kdež povraz jdieše, stojieše.
By zed mohla rovně jítí,
káza pec obořiti,
i vecě: „Němkyně v tejto peci
nebudú dnes mazancov péci.“
25 Kniěni, když to uslyšě,
vyrazi sě z své chyšě.
Němečskými mniškami knězě osu
a prostořecě sě na-ň prosu,
říkuc: „Blazě mně české rodiny !
30 Mám mezi nimi veliké hrdiny.

Vězte, že český kněžic mój pec obořiti,
tiem hrdinú móžem vesely býti.

Když tu pec mohł rušiti,
móžeš dobrě bez peč na Šváby jeti.“

- 35 Sdržě svú kázeň Spytihněv,
i obráti v smiech svój hněv;
neotpovědě jiej i slova,
do časa ten svój hněv schova.
Tehdy u Moravě liud Uhři zajiechu:
40 Čechy sě na ně vzpodjechu.
A když v Chrudimi ležiechu,
roznemože sě tu kněz Bračislav pohřiechu.
V tom městě snide česká hrdina;
pro jeho smrť by všej zemi smutná hodina.
45 Navštěvujúc rova jeho,
každý plakáše jako otcě svého.

XLVI.

Vláda Spytihněvova.

Po tom by knězem syn jeho Spytihněv,
ten inhed Němcóm zjevi svój hněv.

Ve třech dnech vše Němcě vypudi.

- Svatojuřskú knieniu vztredi,
5 a vsadiv ju na kolesě,
vyvez ju z země, ostavi ju na bavorském lesě.
Ale matku s klénoty se všemi,
i s rúchem i skříněmi,
vyprovodi ju z země s jejie knieněmi,
10 i se všemi jinými Němkyněmi.

Když vyple ze země Němcě
i vše jiné cizozemcě
jako z zahrady kopřivy
a jako řepí z koňské hřívy:

15 jede na krále uherského,
húbciu liuda moravského.

Ten hrdinsky Uhry pobi,
v Uhřiech mnoho tvrzí doby.

Kněz čtyři bratry jmějše,

20 ty jako svého otcě ctieše.

Když oni svých let dojidú,
milostivě k dielu přijidú.

Po sobě osvědči kněžstvo Vratislavovi,
Moravu Otě a Kunrátovi,

25 Jaromira káza biskupem učiniti,
ač by sě událo biskupu dřive sníti;
pak-li by sě to nemohlo státi,
neb by mu bylo úsilno ždáti,
dotud mu Hradecko držeti;

30 nebyl-li by biskupem, to mu za otdieł jmieti.
Sto tisiíc hřiven střebra jim rozděli:
tak bratřiu ot sebe otděli.

Všej bratří byl mił ten dieł,
i řechu: „Bratr náš dobře nám jest zdieł.“

35 Když Jaromir Hradecko držieše,
jedno městišče sě mu liúbieše;
na tom miestě sobě dvór postavi
a své jmě „Jaromiř“ j'mu ostavi.

XLVII.

Čechové u Mediolána.

Spytihněv s světa snide,
bratr jeho Vratislav na kněžský stolec vznide.
Léta ot narozenie syna božieho
po tisíciu po čtyřech dcát čtvrtého,
5 toho léta taky hlad vznide,
že pro-ň třetina liuda snide.
Tehdy ciesař Jindřich Třetí v Římě bieše,
jeho ciesařová k němu jdieše.
Když skrzé Mediolán jedieše,
10 mediolanská obec ju zabiti chtieše.
Múdřejší toho učiniti nedachu,
však jejie koniu ocas uřezachu.
Proto sě Mediolánu ciesař položi,
to na svej myсли uloži,
15 že ot města nechce otjeti,
donidž j'ho nebude jmieti.
Ciesař káza kněziu českému u sebe býti.
I jechu sě u městě i u vojscě mluviti,
že ciesařovi jedú liudie na pomoc,
20 jichž každý jmá pěti mužov moc,
a ti sú tak velmi liútí, ež ti jedie jiné
liudi.

Kací sú to liudie, každý vsudi!
Když to Čechy vzvěděchu,
že ty pověsti o nich jdiechu,
25 když sě k městu přiblížichu,
tu šest oni učinichu.

Na rožny vzéchu těsto jako děti,
to jim do sebe dachu viděti,
že to ťakomě jediechu.

- 30 By Čechové děti jedli, Vlaši mniechu.
Pověſť o nich veliká jdieše,
město sě jich velmi bojieše,
řkúc: „Hubená jest ta máti,
kteráž s svým dietětem liudí těchto smie
doždáti.“

- 35 Čechové, jakž k městu přijidú,
mociú tu řeku přebřídú;
neb Odolen z Chyš nalezkl jim byl brod,
a tiem sě vzmohł ten rod.
Čechy krabošky sobě učinichu,
40 pod nimi vařem města dobychu.
Neb když Čechové po řebří na zeď leziechu,
by črtie lezli, Vlaši mniechu.
Oni se zdi vši běžiechu,
utkati jich nesmějiechu.
45 Čechové, chtiece ciesařové hanby pomstiti,
učinichu skutek, o němž mě hanba mluvit.
Tu sě fíkóv z prstov jechu činiti:
podáš-li ho Vlachu, chce-f sě o to zabiti.
Neb ktož chtěl v tom městě živ býti,
50 ten musí kobyle vytrhnuti fík ústy z říti.
Čechové v městě prví biechu,
z města najlepšie klénoty vzéchu.
Ješće stojí na hradě u svatého Vítá noha
sviecnova,
pravie, by byla Šalomúnova.

- 55 Tu sú byli Mediolanéné z Jeruzalema vzéli,
když sú byli s Titem a s Vespezianem na
Židy jeli.
Móžeš tu nohu, ač chceš, před oltářem ohledati.
To věz, že nynějšie dieļo nemóž sě jiejj
vrovnati.
Poděbrazští prví lézti směli,
60 pro to sú ot knězě řebřiu na ščítě přijeli.

XLVIII.

Odměny císařovy Čechům.

- Cíesařovi by v děk to poslúženie,
i da českému kněziu volenie:
nebo těla tří svatých králów z města vzieti,
neb v svej zemi královstvie jmieti.
5 Kněz zemanom da na vóli,
podle jich rady koronu zemi vzvoli.
Nad to císař kněziu ščít změni,
také úřad jemu na svém dvoře proměni.
Tehdy za orla črného
10 da j'mu o jednom ocasě lva biełého.
A že koteł nad ohněm kniežata držiechu,
tú službú u dvora slúžiechu,
tehdy jeho kotła zbavi,
svým čiešnskem jej upravi.
15 A když císaře budú voliti,
ti, již volie, budú-li sě vaditi,
tehdy mu káza mezi volenníky vníti,
a komuž by dał, tomu císařem býti.

*

Tehdy ciesař Vratislava prvým králem koronova,
 20 a králem českým i polským jej provoža.

XLIX.

Biskup Jaromír.

Biskup Šebieř s světa snide,
 Jaromir s zemany před bratra jide,
 Spytihněvovy úpravy upomínaje.
 A král, sě v tom dobře znaje,
 5 však chtieše Němcě biskupem učiniti.
 Zeměné o to počechu sě raditi,
 Kojaty počechu prositi,
 by jich slovo chtěl králiu mluviti.
 Když sě s můdřejšími Kojata potáza,
 10 v knězě Jaromirovu řěc sě uváza.
 Vecě: „Králiu, rač svých zeman řěc slyšeti!
 Rač na svého bratra dieł pomněti:
 za dieł mu jest biskupstvo jmieti,
 a jemu slušie na tom stolecu seděti.
 15 Neslušie-f, králiu, tak bratra tupiti,
 ni-f chcem biskupstva Němciu postúpiti.
 Bratr tvój s úsilím Němcě z země vypudił:
 neviemy, kto v tě německskú žížu vlúdił.
 Králiu! ot svých Čechov máš všicku čest,
 20 od Němcov nejmáš jedno šest.
 Nechcem toho dopustiti,
 by bylo Němciu naším biskupem býti.“
 Otáza král: „Jest-li to slovo vaše?“
 Všickni řechu: „To jest slovo naše.“

- 25 Řéchu: „Králiu, daj své, komu chceš, lhóty!
Držímy-t s ním sbožie i životy.“
Král, uzřev, že obci jesť sě úsilno protiviti,
vecě: „Chtěl sem vaše viery pokusiti.
Děkuju, že ste věrni kněziu svému.
- 30 Jáz biskupstva přeju bratru mému;
chciu mu k tomu pomocen býti,
ač ho však chtie kanovníci voliti.“
Kanovníci ho rádi biskupem jmiechu.
Tomu biskupu Němci Gebhart vzděchu.
- 35 Ten pobi Jana, biskupa moravského,
řka, že Ołomúc slušie pod biskupa českého,
řka: „Činíš sě biskupem, a nemoha dolíčiti!“
On vecě: „Ež jsem biskupem, chciu toho
listy dosvědčiti.“
Kněz Jan je sě na-ň před papežem žałovati,
- 40 ale biskup pražský nerodi na rocě státi.
Pro to papež počě sě na-ň hněvati,
ale Mechilda, lombardská králová, je sě
j'mu pomáhati;
neb jej za rodicě jmějieše,
a pro to jej velmi ctieše.
- 45 Ta králová biskupu Jaromiru
u papežě doby míru.
O tej královně jesť mnú opuščeno,
což jesť o niej v kroniku vloženo;
neb k našej zemi nepřislušie,
- 50 a také že ta řěc ke mně neslušie,
by mne kázaný nekázanú řěciú nevinił,
řka: „Ež's to pisał; nekázaně's učinił.

L.

Beneda. Sderad.

Potom král pro knězě moravského
pobi Liutołta, vévodu rakúského.

Pak jide na knězě srbského,
točnūš na markrabiu míšeňského.

5 Hvozdec hrad král blíz Míšně postavi
a voje před Míšněm zstavi.

Na Míšni Beneda, udatný Čech, bieše,
ten královu nemilosť jmějieše.

10 Král za věrú káza Benedě k sobě sníti,
i poče sám s ním mluviti.

Vzpomanu král, že Beneda za věrú chtieše
krále zabiti,

i zamysli nevěry nevěrú pomstiti.

I otáza j'ho král, co by mohla svým mečem
zdieti?

Beneda vecě: „Chciu jím dva žrnovy přetieti.“

15 Diviu sě, ač ta řěč mohla pravdú býti.
A snad sě chtěl pochľubiti.

Neb také mohla by ta sīla k mečiu přistúpiti,
a žeby řěč pravdú mohla býti,
jakž sě čte o Rulantovi,

20 když sě stała škoda od pohan Karłovi.
Neb snad krále tu řěčiú chtěl uhroziti
a pro to snad i chtěl to mluviti.

Král, jako chtě ohledati, i vzě meč ot něho,
ohleduje meč, i prokla třiesla jeho.

25 Ot Míšně posla král syna svého
Bračisłava na knězě saského,

- a s ním múdrého pana Sderada.
 Prostřěd Sas přijide kněziu dětinná vnada,
 i je sě se panici v řecě chladiti.
- 30 Sderad je sě kněziu mluviti,
 řka: „Snad si nebývał u příhodách.
 Kúpě sě v nepřietelských vodách,
 mníš sě kúpě u Vltavě?
 By chtěl znamenati pravě,
 35 v oděniu by na ořiu sědał,
 na vše strany právě hlédał,
 nepráteł sě ostřehaje,
 skoro-li vyniknú z háje.“
 Kněz sě na Sderada je hněvati,
 40 neudatné ckety jemu dávati,
 řka: „Nežuj mne! však mám svá léta.
 Był 's vše své dny neudatná cketa!“
 I káza j'mu s lepšími před jeden hrad hnáti,
 a kněz je sě se panici kúpati.
- 45 Jeda preč Sderad, vecě: „Strach mě otjeti;
 ostały sú tuto samy děti.“
 A kdyžto juž prýc jedieše,
 veždy-f on za sě hledieše.
 Sderad málo prýc otjede,
 50 jednož ti prach nad knězem vznide.
 Sderad honciu káza, co by tu bylo, ohledati,
 a v naděju vojsku káza za sě hnáti.
 Nali-f Sasici na kněz udeřili,
 a juž pánov mnoho dobrých zbili.
- 55 Kněz čist niti s málem stojieše
 a hrdinsky sě bránieše.

Juž na-ň Sasici ssědáchu,
a kopí jim podáváchu.
Sderad sě mezi Sasicě vrazě,
ot knězě je otrazě.
Tu Sasicov mnoho zbichu,
škody veliké i hanby zbychu.
Po tom znamenaj každý mladý!
Již netbáte stařejších rady,
65 vězte to, že obyčěji učie starého,
příhody činie múdrého.
Kohož příhoda a obyčej nenaucí,
dotad každý jako šcmel bez smysla hlučí.
Pro ten skutek Čechy sě rozřevnichu
70 a své škody i hanby pomstichu.
Teprv sě i jechu země hubiti,
Sasicě i s dětmi bíti.
Tehdy král Sasicě i Srby pobi
a jich země mnoho doby.

LI.

Vratislav II. v Uhrách s cisařem.

Když ciesař jede na krále uherského,
i poje s sobú krále českého.
Ciesař uherských obyčejov nevědieše,
pro to s nimi u práci bieše.
5 Se ctiú by byl z Uher nevyjeł,
by byl s sobú krále českého nejměł.
Třikrát udeři na stany král uherský,
a tolíkrát jej pobi král český;

dřieve, než Němci dospějiechu,
 10 a'ž je Čechové potepiechu.
 Do Hřek krále uherského král český zapudi
 i k tomu jej připudi,
 že musi křest přijeti
 a za znamenie kříž na ščít vzieti.
 15 V tu dobu v Uhriech krsta mnoho bieše,
 ale král pravé viery nejmějieše.
 Tehdy ciesař da zemi českej svobodenstvie
 a u voleniu dobrovolenstvie.
 Když by přirozeného knězě nejměli,
 20 kohož by zvolili, toho by za knězě jměli.
 Tehdy biskup do Římajeti chtieše,
 ale pro nepriezň upriemojeti nesmějieše,
 po uherskej zemi jedieše.
 A když u Střehomě bieše,
 25 tu s tohoto světa snide,
 a Kozma na biskupstvo vznide.

LII.

Smrt Sderadova i vzpoura Břetislavova.

Pak král poče pýchati,
 své bratřie netbatí.
 I jide na Kunráta, bratra svého,
 chtě jej vyhnati z kněžstvie moravského.
 5 A když před Brnno jedieše,
 Sderad vojsko stanovieše.
 Chtě kralovicě saským kúpáním uhaniti,
 vecě: „Kněziu musili by u řeky stan rozbiti,
 by sě mohł lépe kúpati.“

- 10 Z toho slova je sě kralovic velmi hněvati;
i zabi kralovic pro to slovo Sderada.
Pro-ň sě sta mezi otcem a synem sváda.
Před Prahú Sderada schovachu,
a ten kosteł Sderazem nazvachu.
15 Kralovic Bračislav do Polan jede,
se třmi tisiúci potom z Polan před Prahu
přijede.

Na Prosieč stojieše
a zemiú hubieše.

- I počě boje na otciu prosiť;
20 král neby dospěšen proti jemu vyníti.
Neb mnoho Čech nerodi přijíti,
řkúc: „Neslušie mezi dřvi a podvoj prsta
vložiti.“
U Prazě zjevně uzřechu svatého Václava,
a'n stoje město žehnává.
25 Svatý Vojtěch Bračislavovi sě pokáza
a otciu sě mu pokořiti káza.
Proto syn otciu v pokoru jide,
ale však, boje sě otcě, z země vynide.

LIII.

Kuprát I. Břetislav II.

Pak král Vratislav snide,
bratr jeho Kunrát na kněžský stolec vznide.
neb zeměnie Bračislavovi země nechtiechu
dáti,
že směl živ proti otciu vstáti,

- 5 říkúc: „Dámy-lí jemu toho užiti,
též nem budú naše děti činiti.“
Ciesař jim práva toho pochváli,
a pro to sú byli Kunráta z Moravy pozvali.
Kněz Kunrát v prvém léte snide,
- 10 kněz Bračislav k ciesařovi jide.
Tu sě před ním o zemiú súdi,
i vyvede na to dobré liudi,
že, ač jesť zlé vóle málo proti otciu pojměl,
však jesť proti otciu v boj nevněl,
- 15 a pro vóliú ještě i jeden nenie otsúzen.
Pro to slovo by ciesařem k zemi přisúzen.
Pak kněz Bračislav Polany pobi
a mnoho polské země doby.
Pak sě je s strýčenú bratříu vaditi,
- 20 chtě je z Moravy vypuditi;
neb Vršovici je vadiechu
a, by bratřie u míru byli, tomu nechtiechu.
Bračislav na bratřiu do Moravy jede,
bratr jeho Svatopłuk proti jemu vyněde.
- 25 Když na poliu bratry proti sobě stojiesta,
oba knězě náhodú na horu přijedesta,
a jakž sě brzo uzřesta,
sieci sě bratry chtiesta.
Tehdy Svatopłuk bratru povědě:
- 30 „Báfo, jáz to dobře vědě,
že liudie naši około nás kuso sladie;
chtiec nás užívati, ny v hromadu vadie.
Poslúchaj mne, bratře mój!
Ty se mnú s pokojem stój.

- 35 Když ny naši liudie smějú vaditi,
dajvě sě jim spoču bítí,
ati kniežat a bratří nevadie,
a za střiebro, což sú ot nás vzeli, svá těla
pōsadie.“
Bračislavovi by ta řěč miła,
40 i vecě: „Báfo, ten jest pravá viła,
kterýž pro řěč ciuzieho
nepřieteł jest svého bližnieho.
Když nás zlý liud smie vaditi,
dávě jim toho zlým užiti.“
Knězě sě tajně mírem rozjedesta,
45 z jutra liudi v boj svedesta.
Vršovici, již běchu knězě svadili,
těch sú tehdy mnoho u Moravě zbili.
Nebo ti, již je vadiechu,
50 v čelo postaveni biechu.
V tom boju mnoho liudí s obú stranú snide,
po boju Bračislav sě s bratřiu snide.

LIV.

Smrt Břetislava II.

- Tehdy Božej a Mutyně Vršovici,
svých kniežat praví vražedlníci,
jest a sě o tom mysliti,
kako bysta mohla kniežecí płod zatrati.
5 Kněz tehdy jednoho łovcę Němcě jmějieše,
tomu jmě Lork bieše,
ten ot knězě mnoho sbožie jmějieše,
tomu kněz velmi věrieše.

Tomu Božej a Mutyně mnoho slůbista,
 10 a'ž na tej cestě i postavista,
 že sě je Němec mysliti,
 kak by mohł knězě zabiti.
 Kněz ot věrných to slyšieše,
 že j'ho Lork zabiti chtieše.
 15 Kněz na-ň toho nedověřě,
 však j'ho otáza k jeho vieře.
 Lork tu řěc na Pukatu na Čecha ukáza,
 by knězě chtěl zabiti, pokáza.
 I je sě v tom kněz viecě Němcu věriti.
 20 Kázav před sě lovcóm, i je sě mluviti,
 řka: „I dobře-li jesť to, Pukata,
 že ty s svými přátele chceš zbíti všě kniežata ?
 Mníte, by sě to mohlo utajiti,
 že vy lovci chcete mě zabiti ?
 25 Móže mi to na mysl vzníti,
 že vy kážiu všecky zbíti.“
 I káza všem lovcům ot sebe jíti,
 jedinému Lorkovi káza při sobě býti.
 Tehdy kněz na řuji bieše
 30 a k večeři přisiesti chtieše:
 jelen trudný právě na stan přiteče,
 kněz sě prvý k svému koniu uteče.
 V tu dobu Lork kněziu v srdcě střelu vstřeli,
 na tom miestě jemu dušiu s tělem rozděli.
 35 Všickni sě u koní brojiechu;
 když Němec knězě zastřeli, všickni toho ne-
 uzřiechu.

LV.

Rozpory Bořivoje II. a Svatopluka.

Zeměné poslachu po knězě Bořivoje moravského,

po strýcě bratra knězě českého.

Toho sobě knězem zvolichu,
na kniežecí stolec jej vsadichu.

5 Svatopluk, bratr jeho, tehdy mu nepřítel
bieše,

pro to bratru kněžstva českého nepřejieše.

Pro to Svatopluk své věrné po Čechách rozesla,

zvlásti Budivoje, chytrého posla.

Ten sě moravským zběhem činieše,

10 českým pánonm tak mluvieše:

„Jáz Svatoplukovi nechciu slúžiti,
však pravdu mušiu mluviti.

Knězě nevědě věrnějšeho,
ani kde činju šcedřejšeho.

15 Nemůže nice zachovati;
pro to-f mě mrzí, že, což jmá, to vše musí
preč dátí.

Ale svým zemanom přezří všeho,
proto nechciu býti člověk jeho!“

20 Vršovici, když to uslyšechu,
v svej radě tako řečechu:
„Svatopluk — to naše doba,
neb bohatá vdova bude chudá roba.
Tomu nám jesť kněžstva pomáhati!
Budem o něm nic netbati,

25 budem s ním jako s dietětem jhráti
 a ot něho dědiny jako o pni hlívy bráti.“
 Moravěné jechu se Vršovicov dařiti
 a velikých slíubov jím ciniti.
 Tak Moravěné je i naměuvichu,
 30 že Vršovici Bořivoje z země vypudichu,
 Svatopluka knězem učinichu,
 a to před ciesarem osvědčichu.
 Ach, ťakomstvo hubené!
 Jsa vniutř zlé, proč si s vrchu zruzené?
 35 Že pokážeš málo sladkého,
 i dáš za to mnoho hořkého!
 Že jmajúce knězé dobrého,
 pro mały vzatek vyvrhše jej, i vzeste liútého!
 Tomu Vršovici uvěříte,
 40 když bradaticiu nad svú hlavú uzříte!
 Právě sě jim jako žabám stało,
 že sě jim nepodobno zdálo,
 že za král pně jmiechu,
 a před ním vše žáby křehtati smiechu.
 45 Věčsie sě žáby tehdy ctnějšími mniechu,
 ty mezi sobú řeč takto mļuviechu:
 „Budú-li sě menšie koho báti,
 musie nás ctnějších u příhodách hledati.“
 Tak věčsie menším sě na škodu poradichu,
 50 svým králem čápa učinichu.
 Čáp, jsa králem, o jich radě počé netbati,
 i je sě věčších prvé vybierati.
 Maľá za velikú sě kryjieše,
 čáp, maľé netbaje, věčšiu pohltieše.

- 55 Když věčsie juž řiedky biechu,
menšie sě jim smějiechu,
řkúc: „Vy na našiu škodu krále dobyste,
a pro svú zlob síly zbyste.“
Tehdy jim veliká otpovědě:
60 „Nesmějte sě! Jáz to dobře vědě,
že pozval jest král na hody svého děda.
Bude-t i malým i velikým do čas běda:
až sě sbére králov rod, budú-f ny jiesti.“
Pro to slovo nesmě i jedna kaļu miesti.
65 „Poslúchajte slova mého!
Blázn svým hledá ciuzieho zlého.
Bychom byly pně za král jměly,
toho zlého bychom netrpěly.
Ač co kdy chciu málo podřiemati,
70 o črveném nosu bude mi sě kołotati.
Jdětež ote mne preč, viły,
bude-t mnieti král, bychom o jeho nosu
mluvíly.“
Podlé této kázni Vršovicóm sě stało,
jehož sě jim nikdy nezdálo.

LVI. Záhuba Vršovicův.

Ciesař kněziu na Uhry s sobú káza jíti,
kněz sebe-miesto káza v zemi Božějovi
a Mutyni býti.
A když Božej a Mutyně v zemi za starosty
ostasta,
po knězě Bořivoje do Polan poslasta,

- 5 chtieci tiem jiné pány umdliti,
 válku vzbudieci, obú kněziu užiti.
 Bořivoj velikú škodu učini.
 Kněz sě vráti, Vacek Vršovicě z škody vzzvini.
 Kněz v Čechách město dobré jmieše,
 10 to Vratislav slovieše.
 Ješče na tom hradišči stojí býlé
 ot Mýta na pól mſle.
 Kněz sě staví na tom hradě
 i sěde tu s věrnými v radě;
 15 Vršovic v radu nepustichu.
 Tu kněziu všickni sliúbichu
 ni stara ni mlada živiti,
 ale Vršovicě všecky zbíti.
 Kněz, vyšed z rady, v jistbě vstúpi,
 20 Mutyně nevěda v jistbě jej zastúpi.
 I je sě kněz k němu mluvit,
 řka: „Proč si směl živ u mój dvór vjíti,
 a jsa svých kniežat pravá zhúbcě,
 našich nepřáteł v zemi pravá snúbcě?“
 25 I káza jej před sobú zabiti
 a jeho rod vešken zbíti.
 Kněz posla Vacka na Božěje,
 na druhého zemského zloděje.
 Ten na Liubici sědieše,
 30 kdežto město tvrdé i hrad jmieše ;
 neb Liubiciu Cidlina obchodí,
 a tu Cidlina v Žabě vchodí.
 Strážný jezdce pánu povědě.
 Božej vecě: „Jáz to dobrě vědě,

- 35 že z vojny naši přiitelé jedú
 a dnes k obědu přijedú.“
 I káza spěše most spustiti
 a hostě inhed v hrad pustiti.
 Vacek, jakž brzo s koně skoči,
 40 tak všeckny v jistbě zaskoči.
 Božěje tu inhed rozsékú,
 a všiucky jeho čeleď zsékú.
 Božejov syn do lesa běžieše,
 a juž ovšem utečieše,
 45 ale sukně jej črvená prosoči.
 Tu syn Vackov neboha zoči,
 toho ten tu zahubi.
 Kněz vše Vršovicě zhubi.
 Dva syny ovšem krásná Božejova u Prazě
 biesta,
 50 ta sě tu žákovstvu učiesta.
 Kat, je vzem pod pažiu, na tržišče nesieše,
 bradaticiu v druziej rucě držieše.
 Pacholíčky žalostně płakásta,
 „Matko pomoz! matko pomoz!“ volásta.
 55 Kat, vzved jima bradu jako bravu,
 stě krásnýma děťátkoma bradaticiu hlavu.
 Tak tiem činem kněz Svatopluk
 zahładi vešken Vršov pľuk.
 Juž vidíš, že lépe by bylo Božejovi střiebra
 nebrati,
 60 dobrativého knězě v zemi nechatí.
 To sě sta ot narozenie Syna božieho
 léta po tisíciu po stu osmého.

Toho léta biskup Kozma snide,
na jeho stolec Daněl vznide.

LVII.

Války Svatoplukovy. Vladislav I.

Tehdy král uherský u Moravu vnide,
kněz Svatopluk proti jemu vyníde.
Kněz, honě v lesě, oko ztrati,
pro to sě do města do Chrudimě vráti.

- 5 Jakž brzo sě úraza zhoji,
inhed sě do Uher vzbroji.
Uhry tu hrdinsky pobi,
jich země až do Střehomě doby.
Pak ciesař na Polany jede;
- 10 tu kněz k ciesařovi přijede.
Poléné nemnoho ciesaře tbáchu,
ale Čech sě velmi báchu.
Neb ciesař s svými k hradům nejdíše:
kněz český, kdež přistúpieše,
- 15 tu každé tvrzě dobudíše.
Poléné jechu sě mluviti,
by mohli kako Svatopluka zabiti.
Z Vršovic jeden utekł bieše,
ten Jan Tista slovieše.
- 20 Ten sě je Polanom mluviti,
že je chce jeho zbaviti.
Ten tajně v české vojsko vnide,
a když kněz před ciesaře pojide,
v srdcě kněziu strélu s náletem vstřeli,
- 25 a dušiu j'mu s tělem inhed rozděli.

*

Česká dráha na Jana Tistu poteče,
Tista, ze všech sě vysěk, i uteče.
Ciesař učini knězě českého
kněžicě Ottu moravského.

- 30 Páni proti ciesařově volí knězě volichu
a Vladislava, bratra jeho, knězem učinichu,
ne pro to, by lepší byl,
ale, by ten, jehož ciesař da, nebyl,
radějšě chtiece sbožie i životy vzzvážiti,
35 než zemi volenie ztratiti,
řkúc: „Ač by nám nynie dał knězě jazyka
našeho,
pak by nem dał rodicě svého.
U prvé i slušie nám za právo státi:
pustiece za rohy, úsilno za ocas chvátati.
40 Lépe nem sě jesť nynie brániti,
než ny budú naše děti potom haniti,
řkúc: „Otci naši byli sú sě na pokoj otdali,
a nám sú hrdla řezali.“
Pro to knězě Otty nerodiechu,
45 ale jeho bratra Vladislava za kněz jmiechu.

LVIII.

Boj se Srby mišeňskými.

- Vladislav k ciesařiu jide,
milosti ciesařovy dojide.
Když Vladislav u ciesaře bieše,
o pokoju péčiu jmějše,
5 tehdy někteří po Bořivoje poslachu,
Prahu s Vyšehradem j'mu vzdachu.

- Vladislav, do Čech odtad jeda,
o zemském stavu nic nevěda,
ku Praze jedieše.
- 10 A když u Brusnicě bieše,
uzře kněz Vladislav,
nali-t jede silně kněz srbský Václav
na pomoc Bořivoju.
Vecě kněz Vladislav: „Nu vzvěžte k boju.“
- 15 Ludie Srbów mnoho uzřechu,
inhed sě velmi vzhrozichu,
knězě na to namluvichu,
že před Srbý do Prahy jede.
A když města dojede,
- 20 do města ho nepustichu.
Vrátiv sě, s Srbý sě vzbichu.
Tu sě Čechy dobrě jmějichu,
boj na Srbiech obdržechu.
Ktož v tom boju i málo raněn byl,
- 25 kako málo odřen, však inhed životá zbyl.
Ot toho boje Róžě vz hóru pojide,
léň mě mluviti, kak ten rod vznide.
Opět kněz Vladislav bratra pobi,
před Prahú jmene i země doby.
- 30 To miesto Pražené dobrě znajú,
vždy-t mu „Bojiště“ řiekajú.
Bojov sě v zemi mnoho stało,
však tomu miestu jedinému jměostało.
Neb tu mnohu s málem kněz český ostal,
- 35 na tom miestě třikrát sě boj stał.

LIX.

Cisařův soud nad Čechy.

Vladislav je sě ciesaře prosiť,
by rácił do Čech přijíti.

Ciesař do Čech přijede,
u Praze na súdě sěde.

5 Vladislav je sě na bratra z války žaľovati,
ciesař na kniežatech je sě práva tázati.

Dotud sě oni súdichu,
až Vladislava k zemi přisúdichu,
řkúc: „Prvé naše volenie

10 moc má, drahé nic nenie.“

Ciesař vecě: „Páni, pokažte nám své listy,
nebo jinak ny učinite jistý,
by vy Čechové, mohúce koho chtiec voliti,
zvolivše i zapuditi.“

15 Ciesař knězé srbského Václava je
a knězé Bořivoje.

Mnohu pánom káza hlavy stieti
a mnohu káza oči vynieti,
aby kniežatón svým věrni byli

20 a v hromadu jich nevadili.

Již sú byli kázali Bořivojovi v zemiu jeti,
všém káza oči vynieti.

Tehdy také Jana Tistu jechu
a oči jemu vyněchu.

25 Kněziu Bořivojovi najvice sě dostało bieše,
že svého rodu vraha v svej čeledi jmieše.
Tehdy ciesař mnoho Čech káza zhubití:
věz, proč-tě to chtěl učiniti!

- 30 Ne proto, by právu rád byl,
ale aby kněz český silen nebyl.
Kněz, když ciesařov úmysl vzděl,
s pláčem takto povědě:
„Tehdy sěkyra na sě dřubny kliudi,
když před svým vrahem sě súdí.
35 Juž to právě znamenaju,
že všickni Němci českého zlého hledajú.
Bych byl málo přehověl,
viece bych dobrých liudí jměl.
Ač sú byli včera nepřítelé,
40 dnes by mohli být všickni příatelé.
Neslušie-ť nikdy zkaziti udatného;
přijde-ť čas, že-ť sě hodí do převážného.“
I chtieše rád bratra zprostiti:
ciesař nerodi toho učiniti.
45 Věda ciesař, že Mediolanéně sě na Čechy
hněvajú
a jich škody vesdy hledajú,
káza u Medioláně knězé schovati,
řka: „Nedajte sě jemu mnoho kochati.“
Vlaši knězé u věžiu vsadichu,
50 a sedm let jej hladem i smradem mučichu.
Pak káza ciesař jemu život otjieti.
Vlaši jemu na zajtřie chtiechu hlavu stieti.
S večera dachú kněziu dosti jiesti i píti,
i vzkázachu jemu: „Jez a pí; zajtra-ť ne-
55 jiesti ani píti.“
Nevěda kněz, co sobě učiniti,
je sě snažně Bohu modliti.

Té noci svatý Apolinař sě j'mu pokáza
a, chtěl-li by do Čech, ho otáza.
Kněz jemu učini veliké službenie,
60 aby jeho ráčil zbaviti vězenie.
Vecě: „Kde sě poznáš, tu mi kostel ustavi!“
To řka, na Sackej jej postavi.
To miesto dobře kněz lízemi znamena,
jide do Miličic, kde bydlieše pan Bena.
65 Ten pán bratry u mír svede,
a pak kněz ctně do Prahy vede.

LX.

Boj s Poláky nad Trutinou.

Vacek je sě knězě učiti,
svej bratří nikdy nevěřiti.
Uposlúchav kněz Vacka zlého,
je Ottu, knězě moravského.
5 Soběslav, bratr jeho,
boje sě knězě českého,
do Polan uteče
a na Čechy sě vzteče.
Sebrav mnoho Polan
10 a rozličných pohan,
i počě zemiu hubiti,
chtě bratra dobyti.
Vladislav proti jemu jede,
a když Žabě dojede,
15 Polany s druhé strany uzřechu.
Vzemše přímiřie ob noc, boju rok za jutra
vzěchu.

- Té noci sě bez stráže Čechové rozhostichu,
Polené sví viero zrusichu.
Přes Žabě sě tajně přebrachu
20 a v české stany vzepachu.
Dříve než Čechy k oděniu přijidú,
až lepší smrtiu snidú.
Mezi Čechy byl jeden jmenovaný
junoch dobrý a velmi kázaný.
25 Dětíšek Buzovic to bieše,
mezi hrdinami jako „Tuří roh“ slovieše.
Ten byl někdy divokú sviniu v lesě živú
za uši jał,
a pro to byl na ščítě sviniu hlavu přijał.
Ten hrdinsky sě jmieše,
30 ale pomoci nejmieše.
Zbiv Polan mnoho, neboh snide,
kněz český ledva bratra ujide.
Błazé junochu dobrému
a u vieře vzchovanému!
35 Sbožie a rozkoš přestane,
jediné-ť dobré jmě ostane.
Po stu let chválie Dětíška dobrého.
Raziu-ť: „Opustě vše po duši, dobývaj jmene
ctného.“
Pak kněz svej bratří hněv otpusti,
40 bratra Soběslava na Vacka spusti;
neb ten vše zlé kněziu o bratří radieše,
ten je v hromadu vadieše.
Poznav radciu nevěrného,
kněz Soběslav zabi Vacka zlého.

- 45 Vacek muž otľustný a krátky bieše,
harované rúcho rád nosieše.
Panici sě mu smějiechu,
pro-ň krepeličnému miešku „vacek“ vzděchu.

LXI.

Čechové v Římě.

- Ciesař nový do Říma chtieše jeti,
chtě posledniu korunu přijeti,
káza s sobú jeti knéziu českému;
knéz sebe-miesto káza synovciu svému.
- 5 Tomu Bračislav jmě bieše,
ten s sobú tři sta vybraných ščítov jmějieše.
Že chce dobrým býti, strýc Bořivoj sě jeho
ruči,
- mediolanské měščany synovciu poruči,
aby jim pro jeho nemilostivé drženie
10 učinił některé otpłacenie.
Bračislav, když v Římě bieše,
po svatých rád chodieše.
- Vzvědě, že papež z Mediolána rodem bieše
a tehdy lepšie mediolanské měščany u sebe
jmieše.
- 15 Ciesař s papežem počesta sě hněvati,
papež nerodi ciesaře koronovati.
Bračislav tú válku počě vesel býti,
a je sě papežových přáteł biti.
Tu sě je svého strýcě mstíti,
20 a'ž chtieše i papeže zabiti.

- Papež k svatému Petru v kostel uteče,
 kněz Bráčislav po něm poteče,
 i káza kostel vybiti
 a v něm vše Vlachy zbíti.
- 25 Kováňský pán ten kostel vybi,
 a ten prvý v kostele lidu vzbi.
 Vlachy bez rozpači tepiechu,
 až potoci krvaví tečiechu.
 Tu Čechy papeže jechu,
 30 z kostela veliké klénoty vzéchu.
 Viece by byli paměti ostavili,
 by byli sě krvavým dásčem nevzhrozili.
 I musi papež ciesaře světiti
 a Čechy kletvy zbaviti i rozhřešiti.
- 35 Tehdy Daněl biskup snide,
 a Heřman na jeho stolec vznide.

LXII.

Srážka Čechův a Uhrův.

- Ščepán, dobrý král uherský,
 a Vladislav, kněz český,
 rok sobě dasta,
 u mřře sě na meziu brasta,
 5 i počesta sě raditi,
 kak bysta mohla u míru býti.
 A když sama dva za horú mluviesta,
 o tom nice nevědiesta,
 že, svadivše sě, Uhřata na Čechy udeřichu,
- 10 s obú stranú mnoho lidu zbichu.

Juž Čechy vše běziechu,
Uhři na ně silně jdiechu.

Jurík, Stanov syn, sám Uhřata stavi
a své Čechy smrti zbavi.

15 Ten junoch šlechetný div nad Uhry pokáza,
mnoho hrdinstva do sebe ukáza:

Ve krvi do hleznu brodieše,
kam sě jedno obrátieše.

Pohřiechu ten tu snide!

20 Otta, kněz moravský, krátě chvſliu, na horu
vznide;

neb oblaſčě za horu stojieše
a o tomto skutku nic nevědieše.

Když uzře, a'no tepú na české stany,
křicě na své Moravany,

25 i jechu sě Uhřat se dvú stranú bíti
a nikohého neživiti.

Král a kněz, když to vzvěděsta,
bez skončenie on sém, on tam běiesta.

Kněz i mrtva Juríka je sě ctíti,

30 jeho dětem káza na šéftě črvéné a bieľé
prúhy nositi.

Neb šlechetný Jurík obersky byl přejímał,
když byl Uhřat dojímał.

Kněz Vladislav, dietek nejmaje
a do bratra Bořivoje velmi ufaje,

35 před zemany pozvav jeho,
postúpi j'mu kněžstva svého.

LXIII.

Střídání knižat ve vládě.

- Když Bořivoj knězem bieše,
sliubu zemanóm neplnieše.
V radu počě Němcé jímati,
pro to jeho bratr je sě naň hněvati.
- 5 Pojem jej do komniaty samého,
vecě: „Báfo, třeba mi s tobú mluviti co s'
tajného.“
- Vecě: „Báfo, proč sě druhem nekážeš,
že Němcóm z dvoru nekážeš?
Či nepomnís, co sú nem zlého učinili?
- 10 Kak sú Němci náš rod zatratili?
Vídał-li s' kdy v jinej zemi ciuzozemcě v radě?
Kterýž ten jest, ten chce svej cti vadě.
Z své země sě dobrý nepostojí;
ktož sě doma neschová, ten u nás stojí.
- 15 Kako-t móz ciuzozemec věren býti,
jenž s svými nemohł zbýti?
Kako ten bude tobě dobře raditi,
jenž myslí, kako by mohł uškoditi?
Ciuzozemec nepřišeł jest hledat dobra tvého,
- 20 ale na to, aby hledał užitka svého.
Bude-li sě tobě zle vésti,
kto jemu nedá do své země lézti?“
Kněz jemu odpovědě:
„Ó však jáz to dobře vědě,
že, když si ty knězem był,
toho s' v radu pojał, jenž był tobě mil.“

- A když jáz sobú vladu,
 komuž věřiu, toho pojmu s sobú v radu.“
 Řek to, s hněvem z komniaty vynide.
 30 Kněz Vladislav s zemany přede-ň jide,
 řka: „Když ty nechceš na své tbáti,
 jáz sě chciu v své kněžstvo uvázati.“
 Ven z té sieni jej vyvede,
 vyhnav jeho čeleď, svú uvede.
 35 Tu jeho Němci stojiechu
 a přimluviti sě nesmějiechu.
 Vladislav na kněžský stolec vstúpi,
 po třech letech opět Bořivojovi kněžstva sstúpi.
 Kněz Bořivoj na Sackej kostel postavi
 40 a svatému Apolinařišovi jej osłavi,
 ež jej byl z vězenie vypravil
 a kněžstva českého dopravil.
 Ale Bořivoj neumě té milosti schovatí,
 i je sě Němcov opět v zemiu zváti.
 45 Když mnieše, by kněžstvem byl jist,
 posla do Domažlic list,
 aby Němcě lesem do země pustili,
 Domažlic jim s tiem krajem postúpili.
 Když to kněz Vladislav vzvědě,
 50 zemanóm tako povědě:
 „Ó, ó, ó! nemóž-li to tak býti,
 musí on sám do Němec jíti.“
 Vladislav sě s zemiú poradi,
 Bořivoje opět s kněžstva ssadi.
 55 Káza j'mu do Němec jíti,
 řka: „Báto, nemóžeš bez Němcov býti;

beř sě, báfo, na Rýn s nimi,
dobudeš ciesařovství jimi!
Raději uzřiu smrť všého rodu svého,
60 ne potupiu ani zabju jazyka svého.“

LXIV.

Porážka Lothara II. u Chlumce.

Biskup Heřman s světa snide;
neb před jeho smrtiú hlas přijide,
řka: „Ty's byl kázał židy krstíti;
proč si přepustił opět sě židoviti?
5 Bylo sě tobě zdiú za právo posaditi,
a tiem-t bylo křesťanstva nehaniti.
Pójď na súd před súdciu pravého,
vydaj počet, pastýřiu, z brava svého.“
S velikým pláčem s světa snide.
10 Sylvester v biskupstvo vznide.
Tehdy také umře kněz Vladislav,
po něm by knězem bratr jeho Soběslav.
Ten udatně Bavory pobi
a v Čechách mnoho Němcov zbi.
15 Ciesař Žotr, chtě tehdy Němcov pomstiti,
počě do Čech mocně jíti,
řka: „Chciu sě tiem oplatiti
i chciu všecky Čechy zbíti.“
Když ciesař, žha i tepa, Chlumcě dojide,
20 kněz český tu sě s ním zjevně bojem snide.
Čechy za knězem jako lvové jdiechu,
svého knězě věrně střežiechu.

- Ot kněžích ran také jiskry jdiechu,
že jej ne člověka, ale dábla mniechu.
 25 O vězních ni o kořisti tbáchu,
neb nic, jedno jmene dobrého, hledáchu.
 Tu Němcě hrđinsky pobichu,
ciesaře na bězě chopichu,
 biskupy a opaty jechu,
 30 i jednoho jiného vězně nejmiechu.
 Biskupy a opaty v oděniu pod hełmy vodiechu ;
 neb Čechy takto mluviechu :
 „Kletvy sě chovajte,
 kněží sě nedotýkajte.
 35 Jakž ste jich zejmali, tak jich nechajte,
 sěna jim dosti jiesti dajte ;
 neb sú nám jiné zzechli a pobrali
 po všej zemi, kdež sú stali.“
 Rádcě je velechu zbíti,
 40 kněz toho neda učiniti,
 řka : „Kteréž kniežě po přirozeniu vzchodí,
 když ho zabijú, mátě j'ho druhé neurodí.
 Ale kteréž kniežě volenie rodí,
 toho kniežecie smrť nemnoho škodí ;
 45 neb někteří jich smrti žádajú,
 ti najvice, již k témuž čáku jmajú.
 Vézte, že, když kto volením móž knězem býti,
 toho kniežě nemóž nikto zbaviti.“
 Česká rada tu řěc obliūbi
 50 a ciesař to zemanóm zaliūbi,
 že zemi viec nechce škoditi,
 ale českú čest chce ve všem plođiti.

- Tehdy ciesař koronu zemi vráti,
řka: „Netřeba-f vám viec jie kupovati.“
 55 Neb ciesař dřieve nechtěl korony dáti,
až *ju* musiechu předraho kupovati.
Řka: „Znaju to, že krále móžete jmieti,
ale koronu musíte ote mne vzieti.“
Ten boj sě sta ot narozenie syna božieho
 60 po tisiúciu po stu po třech dcétech čtvrtého.

LXV.

Boj s Poláky. Pobiti židův.

- Toho léta Polené v zemiu vnidú,
Čechy je bojem podjidú.
Tehdy Polan mnoho zbichu
i polskú zemi poplenichu.
 5 Tehdy nalezú svatého Vojtěcha hlavu,
jeho ukázápím ještě krvavú.
Tehdy kněz svej zemi k okrasě
zdiú obnovi hrad u Praze.
Tehdy také židie křesťanské dietky zbichu,
 10 a to na ně usvědčihu.
Kněz je káza všecky zbíti
a jich domy rozpleniti.
A když židy tepiechu
a jich domy pleniechu,
 15 v jich škole nalezú hada velikého,
ve všej zemi nevidáno takého.
Věděli-li sú o něm židie či nevěděli,
nikomému sú toho nepověděli.

LXVI.

Smrť sv. Prokopa. Vladislav II. králem.

Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po stu čtvrtého
za Oldřicha, knězé zličského,
točiuš knězem potom nazvaným kraje kúřim-
ského,

- 5 svatý Prokop s světa snide,
v němž veliká pomoc Čechóm vznide.
To Němec opat svědčeše,
když jej svatý Prokop kyjem tepieše.
Pak snide šlechetný kněz Soběslav,
10 po něm by knězem syn jeho Vladislav.
Ten nenásladováše otcě svého,
přítel bieše jazyka německého.
Ten hrdinstva ni v čemž nepokázał,
jedno že s ciesařem sě był v přezni svázał.
15 Ciesař Bedřich Vladislava do Řezna pozva,
v Řezně j'ho králem českým koronova.
Král Vladislav jede pod koronu u Prahu,
veda s sobú Němcov velikú dráhu.
Směje sě, k Čechóm počě mluvit:
20 „Juž-li věříte, že bez vás mohł sem cti dojíti?“
Synu jeho počě ta řěc nepodobna sě zdáti,
i je sě z té řěci zemanóm na otcě žaľovati,
řka: „Nechciu býti dlužen věrú otciu mému,
když viziu, že jesť nevěren jazyku svému.“
25 Páni, když to znamenachu,
ku kraleviciu sě sebrachu,

i jechu sě s kralevicem Soběslavem raditi.
 Uradivše sě, jechu sě královi mluviti,
 řkúc: „Králiu, rač svých kmetov slovo slyšeti,
 30 a coť budú mluviti, nerod řečensku za zlé
 jmieti.
 Toho tebe kmetie tážiu, kto tě k tomu snuzíl,
 že si všiu svú moc i čest súžíl?
 Však smy s tvým otcem korony bojem dobyli,
 a svými životy smy ciesařovy moci zbyli.
 35 Kako s' ty živ směl koronu v Němcích bez
 nás přijeti,
 a ty s' ju beze všech děky mohł u Praze vzieti?
 Když chceš s Němcí přebývati,
 kako sě živ smieš českým králem nazývati?“
 Král déle neda řečensku mluviti,
 40 i počě jim ciesařem hroziti.
 Zeměné tu krále inhed chtiechu zabiti:
 ukryv sě král, musi z země jíti.

LXVII.

Soběslavovo stihání Němcův.

Po králiu syn jeho Soběslav knězem bieše.
 Ten, kteréhož Němcě uzřieše,
 k sobě přivesti kázáše
 a nos jemu uřezáše,
 5 řka: „Němče, pò světu nesledi,
 v svej zemi mezi svými sedi!
 Po dobré s' ot svých nevyšel;
 pověz, proč mezi ciuzie přišel?“

*

- Jiní, ot knězě vidúcě,
 10 kdež uzřiechu Němcě jdúcě,
 jako na vlka voláchu,
 uši a nosy jim řezáchu.
 Kto jemu němečských nosov ščít přinesieše,
 tomu sto hřiven dadiše.
 15 Po všech Němcích pověst jdieše,
 že Soběslav jich nenávidieše.
 Múdrý j'mu za dobré jmějše,
 že ciuzozemcě v zemiū nepůstieše,
 řka: „Dobrý svój jazyk plodí,
 20 nevěrný o svém jazyku nerodí.
 Země jest máti každého,
 ktož jiej nepřeje, nejmám j'ho za šlechet-
 ného.“
 Tkačata sě země české obřiechu,
 neb sě knězě Soběslava stydiechu.
 25 Král sě je na Čechy žalovati,
 ciesař mu káza málo poždati:
 „Pro tvého syna chciu vše Čechy zbíti,
 a v Čechách chciu tě němečským králem
 učiniti.“
 Hrabie jeden, tu řěc když o Čechách vzvědě,
 30 toto-ť vám divně povědě,
 nemože do Čech posla jmieti,
 a'ž musi jednoho najieti.
 Soběslav ve mši nemluvieše,
 ani kterého posełstvie slyšieše.
 35 Poseł, chtě knězě brzo zbýti,
 počě ve mši kněziu posełstvie mluviti.

Kněz, sě na posla ocheck, k Bohu vzdeše,
 Němec, užas se, zdeše.
 Ciesař Čechóm otpovědieri chtieše,
 40 ale posla jmieti nemožieše.
 Jeden udatný rytieř sě obra,
 s tiem posełstvím do Čech sě bra,
 řka: „Co by tu kto hrozú bonil?
 Však sem sám často na desěť honil.
 45 Bude-li mi co chteti učiniti,
 a jáz sě s ním budu bíti.“
 A když uzře knězé poseł,
 sta, užas sě, jako oseł.
 Kněz ku poslu líc přistúpi:
 50 z posla strachy dušě vystúpi.
 Tehdy biskup Sylvester snide,
 po něm na biskupstvo Minhart vznide.

LXVIII.

Bitva nad Lodenici.

Ciesař chtieše Němcov mstíti,
 poče s velikú silú do Čech jíti.
 Kde Bravanti a Fryzové,
 Rýněné i Švábové,
 5 Durinkové, Bavorěné,
 Sasici i Frandřené:
 ti sě všichni na českú škodu otdachu i se-
 brachu.
 Někteří sě se všiu čelediu brachu,
 chtiece všecky Čechy zbíti
 10 a zemiu prví osaditi.

A když ciesař, Žotr Druhý, Žodína dojide,
Soběšlav proti jemu jako se dvěma stádcoma
pojide.

Uzřev kněz malost liuda svého,
počě prositi na pomoc Krstitele svatého.

15 Vzvěděv Čechy, ciesař ku Prazě líc horú jdieše,
Soběšlav s svými na vsi jeho ždieše.
Němci úvozem ku Prazě líc jako zed jdiechu,
a Čechové, na jednom miestě stojiece, je
tepiechu.

Pak jedni v týl, druzí údołem v bok Něm-
cóm jidú,

20 třetí mociú na ně snidú.

Tak všecko německé vojsko zbichu,
ni ciesař ni kniežata ostojichu.

Potok ten tři dni krvavý tekł.

Nebo byl kněz před bojem řekł:

25 „Neživte chuda ni bohatého,
nemijejte i jednoho!“

Tu kosteł svatému Janu učinichu,
a ku Prazě líc na paměť kopec snosichu.

Mezi kořistiú, juž sú tu vzeli,

30 pól třetieho tisíučé prstenov z ruk zbitých
rytieřov sú sněli.

Uslyšav Vladislav, někdy král český,
že zabít ciesař, bóh německý,
žalostiu sě roznemože
a smrti zbýti nemože.

35 Soběšlav do Čech přinese otcě svého,
a na Vyšehradě pohřebú jeho.

LXIX.

Smiření Soběslava II. s cisařem.

Potom zvolichu ciesaře jiného.
 Ten, znamenav Soběslava mužě udatného,
 že jest hotov za svého jazyka česť umřieti,
 počě sě k němu dobrě jmieti ;
 5 neb nevědieše co sobě zdieti,
 že dvú stú rytieřov nemože tehdy jmieti.
 A to všickni byli v Čechách zbiti,
 a bez mále nemohl i jeden ujít.
 Tehdy u ciesaře nebyla dobrá rada,
 10 nebo v Němcích biechu kniežata mláda.
 Z této řeči móž mi někto za zlé jmieti,
 řka, že také bývajú múdré děti.
 Znaju to, že mladý, ač ředko, múdr bývá,
 ale věz to, že mladý ředko své múdrosti
 užívá ;
 15 neb obyčej činí dobré řemeslo,
 a časté zkušenie mistrovstvo jest nalezlo.
 Pro to starý obyčej a zkušenie móž užiti,
 a tiem mladý nemóž starému roven býti.
 Že to pravda jest, ciesař dobrě vědieše,
 20 a pro to i jedné války nejmějieše.
 A také, že velmi medl bieše,
 za přítel knězé českého rád jmějieše.
 Kněz Soběslav dva syny jmějieše,
 jednomu Boleslav jmě bieše,
 25 druhému Přemysl diechu.
 Těma Němci jména převzděchu :

Boleslavu Bedřich řiekáchu,
Přemysla Kunrátem nazýváchu.

30 Císař, nemoha Soběslavově moci uškoditi,
lštivě zamysli syny jeho českým obyčejom
otučiti.

I je sě Soběslava prospiti,
by chtěl svá syny k němu otupustiti.
Soběslav nechťieše toho učiniti,
řka: „Mohú sě děti ve nráviech proměniti.“
35 Řka: „Císařiu, to ty sám móžeš věděti,
že pro své země nrávy kniežeti jesť čest
jmieti.

Kterýž sě sích i oněch nrávov chce přídřžeti,
tiem sě méně bude svých zeman držeti,
a tiem každé kniežě svú čest ztratí.

40 Pro to k tobě svých dietek nechciu dáti.
Mój otec pro též svú čest ztrati,
a pro němečskú řěc musi sě z země bráti.“

LXX.

Smrť Soběslava II.

Císař je sě velmi nastati,
až mu musi své děti poslati.

Tu svého jazyka čest jako vół za rohy upusti,
když k císařovi děti otpusti.

5 Císař Soběslavovi viero slibuje,
a jeho děti česky otučuje.
Káza sě jima němečsky učiti,
domov jú nerodi otupustiti.

- Když juž česky málo umiesta,
 10 po poslu ona to vzděsta,
 že jejú otec velmi nemóže.
 Řesta: „Snad bez najú umřeti móže.“
 Bez otpušenie do Čech sě vrátista,
 otcě nemocna zastúpista.
 15 Otec je sě jima mluviti,
 řka: „Tomu-ť vy chciu učiti.
 Nemá-ť nikte nic věrnějšieho
 než matku a otcě svého.
 Protož věrně chciu vy učiti,
 20 jímž móžeta cti dojíti.
 Zemiu váma ostavuju,
 jazyk váš váma poručuju,
 abysta jej vzdy plodiла,
 v zemiu Němcov nepustila.
 25 Když němečský jazyk v Čechách vstane,
 našeho rodu vše česť stane.
 Neb zradie zemiu i kniežata,
 pro něž bude našě korona do Němec vzata.
 Němci-ť sě najprvě krotie,
 30 ale, jakž sě rozplodie,
 tehdy o svej hospodě netbajú,
 z své země pána sobě hledajú.
 Bych mohł i po ptáčku vzděti,
 že budeta sě k Němcům držeti,
 35 kázał bych vajú v kožený měch vložiti,
 a u měšě u Vltavě utopiti.
 Snadněje bych vajú zaželeł,
 než bych hanby mého jazyka, i mrtev ležě,
 želeł.“

I káza zemanóm před sě jíti,
 40 je sě k nim tako mluviti:
 „Jáz děkuju vem z pravé viery;
 neb ste *ju* ke mně jměli bez miery.
 Prošiu, túž jmějte k dětem mým,
 ač-t sě budú držeti k svým.
 45 Nebudú-li-t svých milovati,
 nerodte o nich nice tbáti,
 všie viery k nim prázdní budte,
 knězě sobě ot pľuha oráče dobudte.
 Spieše oráč dobrým knězem bude,
 50 než taký Němec věrně s Čechy zbude.“

LXXI.

Vláda i vypuzení Soběslavicův.

Tak ten šlechetný kněz snide,
 jeho syn Bedřich na stolec vznide.
 Ten počě Čechóm na hanbu mluviti,
 Němcov je sě v zemi plodit.
 5 Toho Čechy z země vypudihu,
 Kunráta knězem učinihu.
 Tiem své škody zle polepšihu,
 neb za býl kopřivu proměnihu.
 Neb ten počě bratra následovati,
 10 Němcě mocně v zemiu zváti.
 Polené, když to znamenáchu,
 že Čechy svého knězě netbáchu,
 v niuž na zemiu udeřihu
 a velikú škodu učinihu.

- 15 Čechy na ně s knězem mile jidú,
bojem udatně je podjidú.
A když je tu pobichu,
knězě z země vypudichu,
říkúc: „Tobě smrdí česká dušě;
20 náhle do Němec, hubená kušě.“
Na meziu jej vyprovodichu,
pak jej na mezi zabichu.
Neb-f řiekáše: „Smrdí-t mi česká dušě
právě jako umrlá kušě.“
25 Tehdy biskup Minhart snide,
na biskupí stolec Daněl vznide.

LXXII.

Úkłady Stanimirovy.

Tehdy jeden kněžského pokolenie v Němcích
bieše,
ten sobě jmě Stanimir jmějše.
Ten počě tak mluviti,
že, by jměl moc, chtěl by z Čech vše Němcě
vypuditi.

- 5 Věčší menšie namļuvichu,
tak Stanimira knězem učinichu.
Ten počě Němcóm do země nedati,
káza nosy Němcóm řezati.
Když sě ve vše tvrzě uváza,
10 miłosť juž Němcóm ukáza.
Je sě Čechóm hľav puditi
a Němcě velmi plöditi.

- Dvór vešken němečský jmějieše,
Čechov před sě nepustieše.
 15 Na Prazě hrabiu němečského posadi,
vše tvrzě Němci osadi.
 I je sě kněz Stanimir Čechóm mluviti,
řka: „Bez vašie děky Němci budú zde by-
dliti.“
- Zeměné na Křivoklát sě tajně snidú
 20 a tu v tajnú radu vnidú.
 Po Bedřicha poslachu
 a tu jemu radu dachu,
 by s Křivokláta jiezdy činił,
 Stanimira z svého kněžstva vinił,
 25 řka: „Jáz nechciú býti bez kněžstva svého,
pro své chciú dobývati života tvého.
 Však chceš-li mi střiebro dáti,
 nechtěl bych tebe věč upomínati.“
- Tomu Stanimir počě rád býti,
 30 i káza sě všém Němcóm sníti,
 by před ním na rocě byli
 a jemu věrně radili,
 kak by Čechy oklamali,
 a sami při zemi ostali.
- Když sě všickni Němci snidú,
 na Bojiště s knězem k roku přijidú.
 Stanimir, jda na rok, Němcóm mluvieše
 a je tejto lsti učieše:
 „Když vem řku: Proměňte sě! proměňte!
 40 tehdy brzo v oděnie sě oblecte.

- Nechce-li po našej vóli býti,
nemeškajte Bedřicha zabiti.“
 Čechy Stanimirovu řest vzděděchu,
oděnie pod sukňe na rok vzéchu.
 45 Bedřich je sě na Stanimira žálovati,
že sě směl v jeho zemiu uvázati.
 Inhed sě Stanimir je hněvati,
i je sě němečsky vořati:
 „Proměnte sě! Proměnte sě!
 50 a v hromadě držte sě!“
 Když sě chtiechu Němci v oděnie obláčti,
 Čechy sě jich jechu bfti,
 řkúc: „Tuto sě proměnímy,
 črvené vem sukňe vykrojímy.“
 55 Tu Stanimira s jeho Němci zabichu,
 zemiu ot Němcov učistichu.
 Kteří na tvrzích ostali biechu,
 vzděvše o svých, všickni sběhú.
 Tak Bedřich kněžstvo obdržě
 60 a s svým jazykem věč držě.
 Němcov věč nemilováše
 a jim, jako otec, nosy řezáše.
 Pro to jmějše česť veliu,
 nebo mlýni klepaní lépe meliu.

LXXIII.

Přemožení Moravanův.

Moravský kněz nerodi bratru slúžiti,
 pro to kněz Bedřich musi na-ň jíti.

Ale že lidí nejmě dosti,
Vršovicě přije k milosti.

- 5 Ale, by svú hanbu jměli na paměti,
káza jim bradaticiu na ščítě jmieti,
júž sú byli jich přítelé zbiti,
i káza jim jich dědiny vrátiti.
Tak kněz Bedřich do Moravy jide,
10 kněz moravský proti jemu vynide.
Tu liútě Bedřich Moravany pobi
a všie Moravy doby.
Rod knězé moravského Bedřich vešken zhubi,
a dva mocná ščity moravská v boju zahubi,
15 a'ž sě věc nemožeta opraviti,
neb bez mála tu všickni bychu zbiti:
v zeleně ruka bieľa s róždkú zlatú,
v zlatě panna s střélú rohatú.
V Čechách také snide jeden ščít,
20 neb ten rod by vešken zbit:
v zlatě dva kły nad uhel črvena.
Po tom to věz, ž' esť přítelská válka nebez-
pečna.
Tehdy Morava tu kniežat opustěla,
a ot toho času českým kniežatám slúžila.
25 To sě sta léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po stu po osmi dcát čtvrtého.

LXXIV.

Bitva ua Bojišti u Prahy.

Toho léta kněz Bedřich s světa snide,
na jeho stolec syn jeho Otta vznide.

- Toho léta také pohani Jeruzalema dobymu,
a co bylo v něm křestan, všecko zbichu.
- 5 Pak kněz Otta, opravovav zemiu i svój
jazyk v ctnosti,
i snide v dobrej starosti.
Po něm jeho syn Václav jako raní květ vznide,
ale že pravé vláhy nejmě, siře snide.
Počě velmi Němcě miłovati
- 10 i dědiny jim dávati.
Pro to jej u věži zahubichu,
Němcov tehdy mnoho zbichu.
Bratra jeho Přemysla knězem učinichu,
toho také pro Němcě vypudichu.
- 15 Tehdy kněz Otty bratr, Bračislav, po Da-
něliu biskupem bieše,
ten kněz-miesto zemiú vladieše.
Ten kněz Srby hrdinsky pobi,
mnoho jim měst a tvrzí doby.
Kněz Přemysl do Čech s Němcí sě vráti,
- 20 na Bojištiu smě udatně státi;
neb ciesařovu moc všiucku s sobú jmějješe
jedno že samého ciesaře nebieše.
Čechy sě do Prahy snidú,
na Bojiště k nim vesele vznidú.
- 25 Neb to prorokováno diechu,
že na Bojištiu Čechy jisto svítězstvie jmiechu.
Tehdy zima veliká bieše
a také liútě mrznieše.
Čechy u Prazě dosti tepla jmiechu,
- 30 Němcí na poliu studeni biechu.

Když sě Němci s Čechy snidú,
 Čechy Němcě udatně podjidú.
 Knězé Přemysla zabichu,
 tři tisiúcē a dvě stě Němcov jmenovaných
 zbichu.

- 35 Krev po mečích v nadra techieše
 a v nadriech jim zmrznieše.
 A když doma odenie svláčiechu
 po jistbě krvaví potoci techiechu.
 Zač by byli tu čest dali,
- 40 když sú juž v svých domiech stali,
 a'no jich meči ščrbivi biechu,
 z odenie krvaví potoci techiechu,
 avšak sami zdrávi biechu,
 kořist jich panie vidiechu!
- 45 Slušie každému dobrým býti,
 neb jeho čest budú po stě let mluviti.
 V tom boju mezi nálepšími Chvał bieše,
 ten na ščítě ostrvu jmějše.
 Tu ostrva k jmeni přijide,
- 50 slušno by bylo slyšeti, kak ten rod najprv
 vznide.

LXXV.

Prohlášení sv. Prokopa svatým.

Léta ot narozenie syna božieho
 po tisiúciu po dvú stú čtvrtého
 by svätého Prokopa vzdvihánie
 a jeho mezi svaté pripisánie.

- 5 Potom kněz i biskup snide,
Vladislav, jeho synovec, na kněžstvo vznide.
Biskupem Ondřeje zvolichu,
toho, ne jakž právo, zeměné uctichu.
Nedachu sě j'mu v sbožie uvázati,
10 ni chtiechu j'ho poslúchatí,
že bieše Němcu u Praze obrok dał
a Němcě był v svój dvór vzał.
Biskup, zaklev zemiū, do Říma jide,
v krátcě v chudobě v Římě snide.
15 Kněz Vladislav kardinála do země připravi,
ten zemiū všie kletvy zbavi.
Pełhřima na biskupstvo zvolichu
a jeho s velikú ctiú světichu.

LXXVI.

Kniže Přemysl v Řezně.

Toho léta kněz Vladislav snide,
syn jeho Přemysl na otcov stolec vznide.
Ten počě nemúdře mluviti,
řka: „Vy, Čechy, i s Bohem nemóž'te mne
z země vypudit.“

- 5 Pro to slovo chtiechu jej Čechy zabiti:
kněz, kryv sě dľúho, musi z země jíti.
Když kněz v ciesařově dvoře stojieše,
donidž stravu jmieše, dotud ctěn bieše,
ale když nic nejméjieše,
10 za jiného chłapa stojieše.
K tomu jej jeho chudoba připudi,
že svój život robotú vztrudi.

V Řezně koľem vz hóru kamenie tiehnieše
a v tom ze dvú peněziú cěký den stojieše.
S knězem Smiš Světlík bieše,
ten s knězem v kole chodieše.
Jeden mu mzdy nerodi dáti;
nedobyv právem, je sě Bohu žaľovati.
Kněz sě na svój stav rozpomanu
a to mu na myсли tanu,
že pro jeho řeč nemúdrú Bóh na-ň to pře-
puštíl.
Je sě s pláčem prositi, by mu to Bóh otpu-
stíl.
A když v tom stavu v Řezně biesta,
jeden den svatý jiesti nic nejmiesta.
Vládař, jenž sobě jmě Bořek jmějješe,
ten kněziu ovšem věren bieše;
ten kněz v Řezně naleze
a złata j'mu sto hřiven přinese:
A když kněz to uzře złato,
věz, kako-f on tbáše na to!
Kakž chud ovšem bieše
a jiesti nic nejmějješe,
usmiev sě, počě Smiša tázati,
umie-li złato pławati?
Smiš, mykle, kako za złato chleba kúpiti,
směje sě vecě: „Bylo by toho pokusiti.“
Kněz vecě: „Hlediž na to!“
i vrže v Dunaj złato.
Smiš s své hłavy hłasy dera,
vecě: „To letí! hera črte, hera!“

I je sě Smíl na knězě hněvati,
 kněziu velmi porokovati,
 řka: „Chudé kniežě, co chceš dnes jiesti?
 By svátek nebył, pro kus chleba musíł by
 cělý den hlinu miesti.“

- 45 Kněz vecě: „Toho nechciu učiniti,
 raději budu v kole choditi.“
 Tak svej chudobě sě nasmiesta,
 neb každý den z chleba slúžiesta.
 To-f bieše na-ň Bóh přepustił,
 50 že nemúdrú řěc z svých úst vypustił.
 Když sě poká svého hřiecha,
 přijide mu božie útěcha.
 Páni češčí po-ň posłachu,
 zemiu jemu opěť vzdachu.
 55 Kněz je sě svých milovati
 a o Němcích nic netbati.

LXXVII.

Děpolt Zlický. Most v Praze.

- Tehdy kněz Děpołt zličský,
 jenž by nynie słuł kúřimský,
 nechtě kněziu Přemyslu slúžiti,
 kněz Přemysł musi na-ň jíti.
 5 Kněz Děpołt proti jemu vynide,
 a v tom boju Děpołt snide.
 Zlicov město dobré bieše,
 nad ním tvrdý hrad stojieše.
 Čechy před Zlicov přijidú
 10 a vałem u přiekop vnídú,

*

všickni: „Vz kúřím! vz kúřím!“ řechu;
pro to tomu městu Kúřim vzděchu.
Děpořtova čeleď do Polan jide,
tu bez mála s světa snide.

- 15 Tehdy knieni Svatava káza u Pražě most
učiniti.
Kněz káza mnoho němečských kopáčov zbití.
Kněz u městě v okenciu stojieše,
a na město snažně hledieše.
Nali-t z Řezna měštěnín jedieše,
20 jenž jemu dvěrha penězma dlužen bieše.
Před súdem je sě na-ň kněz žałovati,
že j'mu jeho mzdy nechtěl dáti,
řka: „Táhł sem na hóru jeho kamenie!“
i ukáza mu všě znamenie.
25 A když to mu zaplati,
vecě: „Chciu je oférovat
neb za ně cělý den musich dělati;
pro to je bezpečně mohu Bohu dáti.
K tomu mě Němci připravichu:
30 mé Čechy s právem mi to učinichu.“

LXXVIII.

Přemysl králem i nazván Ottakar.

Ciesař Otta na Sasy jide,
kněz k němu do Sas přijide.
Kněz sám o sobě stojieše,
ciesař s svými jinde bieše.
Sasici na české stany udeří
Čechové je tu pobichu.

- Opěť je kněz Přemysl pobi,
mnoho na Sasiech tvrzí doby.
Pro to počě ciesař Přemysla miňovati,
10 káza sě j'mu koronovati.
Na biřmování ciesař kněziu rúšku vzzáza,
a Ottakar, točiuš Ottě miň, j'mu řiekati káza.
Druhým ocasem obdaři lva biežeho,
Budišinem a Zhořělcem rozšíři zemiu jeho.
15 Tehdy tě městě ciesař k dědině jemu da,
před kniežaty prstenem mu vzda.
Tak Ottakar, třetí král, u Praze korunu přije,
pak ležě na Křivoklátě s Smiňem, a tyje.
Čechy vše své nepřáteły zbichu.
20 Tak vše súšedy uhrozichu,
že po všech Němcích jechu sě mluviti :
„Ten válej s Čechy, ktož nechce živ býti.“

LXXIX.

Proměna v mravech českých.

- Pak na velikú rozkoš sě otadchu,
pro to o dobrém jmeni nic netbachu.
Staří jechu sě doma jako vepři týti,
mladí počechu s ohaři loviti.
5 Ot toho časa šlechtici toho sě přijechu,
ježto hořoty dřieve za úřad jmějiechu.
Dřieve psy u vláščí dóm s hořotami otlúčiechu,
a sami čistý dóm jmějiechu.
Dřieve páni často sě sjieždiechu,
10 o cti a o pokoju mluviechu.

- Dřieve ľovci sami ľoviechu,
páni k nim na čas vyjediechu.
Dřieve na řiuju páni sě sjieždiechu,
po hromadě v útěšě pobudiechu ;
 15 za obyčej v radě sediechu,
pokoj v zemi veliký činiechu.
Ale tehdy páni hołoty z sebe zčiniechu,
v jednom domu s ohaři bydliechu.
To sobě za kratochvíl a za česť přiejechu,
 20 že jedno o ohařích mluviechu.
Pro to sě jechu v sbožiu chuditi,
pro psí smrad brzo mrjeti.
Ot té doby liud silný krátký věk jměješe,
nemocných v nohách mnoho ležieše.
 25 Dřieve, na vojnu jdúce, své země nehubiechu,
mezi nepřátele mečem dosti dobudiechu :
pak, dřieve než na nepřátele vyndiechu,
a'ž svú zemiu zhubiechu.
V tom tehdy dobře činiechu,
 30 že zádušnieho nepleniechu :
potom některé vládyče ctiechu,
ale zádušnie pusto połožiechu.
A když na vojně med vypjechu,
bez cti sě vždy vrátiechu.
 35 Dřieve ve třech dnech na vojnu vstaniechu :
tehdy ve čtvrti léta na vojnu zapovědiechu.
Tak sě tehdy proměnicihu,
tiem jmene dobrého zbychu.
Tehdy kněz Peřhřim biskupstva sstúpi,
 40 kněz Jan na biskupstvo vstúpi.

LXXX.

Dominikáni. Boj s Rakousy.

- Léta ot narozenie syna božieho
po tisiučiu po dvú stú po dvú dcátu sedmého
predikateři do Prahy přídú
a k svatému Klimentu do Pořiečan vnidú.
 5 Tehdy u svatého Klimenta u mosta pří-
zednicě bieše,
ta sobě pravé jmě Trubka jmieše.
Ta je sě mluviti,
že svatý Kliment velí jim u mosta sobě
służiti.
 Pro to predikateřie z Pořiečie vynidú
 10 a k svatému Klimentu k mostu přijidú.
Lipošt, rakúský vévoda,
ten veliký svoboda,
krále českého zbáda
a uváza sě až do znojemského hrada.
 15 By krále leň na vojnu vstáti
i je sě k němu poslov sláti.
Vévoda, uzřev, že sě král nechce brániti,
i je sě vsie Moravy pleniti.
Král vždy k němu počě posły sláti,
 20 a vévoda počě jemu sliuby sliubovati.
I je sě Moravy hubiti,
však Čechov nemože na vojnu vzbuditi.
Tehdá vévoda je sě mluviti:
„Donadž jsem živ, musí mi Čechov žel byti,
 25 že v krátkých dnech ty hrdiny sě oblenichu
a své dobré jmě tak brzo ztratichu.“

LXXXI.

Prostopášnost Václava I. Stadice.

Tehdy král Přemysl Ottakar s světa snide,
syn jeho Václav na jeho stolec vznide.

V tu dobu Lipolt sšeł bieše,
Bedřich Udatný Rakúsy vladieše.

- 5 Kněz Václav posla po Míšeňského,
s ním a s Čechy jide na Rakúského.
Hlédaj, kako-t sú Čechy byli sě změnili !
Již sú byli ciesaře sami pobili,
pak na vévodu sami nesměli jíti,
10 a'ž musichu pomoci dobyti !
I zhubi Bedřichovi zemiu jeho
a doby na něm opět svého.
Pro to Rakúský svú škodú vzdy Čechy vinił,
kněz Český jezd pro to na-ň mnoho činil.
15 Potom sě kněz koronova,
tiem všiučku svú česť osnova.
I počě král za obyčej se psy honiti,
se psy v svém domu bydliti.
Honě v lesě, oko ztrati,
20 v lesě sě je přebývati.
Na Křivoklátě přebýváše
a o Praze nic netbáše.
Ale že se psy rád bydlieše,
snad pro to jej noha bolieše.
25 Jakž sě na královstvo zsvěti,
je sě svým rodem styděti.
Káza z Stadic rod svój rozehnati
a tu všiu ves Němcóm dátí.

- Páni pod sobú větev podtěchu,
 30 že královi z toho nic neřečechu ;
 neb uzřě, že pěčě nejměti na pány,
 rozděli Němcóm své dědiny v lány.
 Tehdy kněz Jan biskup snide,
 na jeho miesto Bernart vznide.
 35 Ten, přebyv u biskupství čtrnádce let, snide,
 a Mikułaj na biskupí stolec vznide.

LXXXII.

Záhuby vpádu tatarského.

Léta ot narozenie Jezu Krista miłostivého
 po tisiúciu po dvú stú po čtyřech dcétech
 druhého

- Kartasi jdiechu,
 tateršći spytáci biechu.
 5 Na pěf set těch liudí jdieše,
 a tento obyčej jich bieše.
 Klobúčky vysoké velmi jmějiechu,
 rúcho krátké a tobožky nosiechu.
 Všickni v nohavičkách chodiechu,
 10 holi dľuhé v rukú držiechu.
 Když píti chtiechu, s břeha nakloňmo pijiechu,
 když chleba prosiechu, „Kartas boh“ tak
 mļuviechu ;
 pro to jim Kartasi vzděchu.
 Žomičští Kartasa na šcít vzéchu.
 15 Ti liudie, když Rýna dojidú,
 opěf za sě pojidú.

Ach českého nedomyšlenie,
 jich nemúdré dopuščenie,
 že dachu neznámym *liudem* po zemi sě túlati,
 20 svú zemiu dachu komu's spytati!
 Kací sú *liudie*, bylo jim vzzvěděti,
 skrzé svú zemiu bylo jich nepúščeti.
 Na léto Tateři pojidú
 a třmi prameny vnidú.
 25 Jako po své vezde jdiechu,
 neb spytáci je vediechu.
 Jedni v Rusi Kyjova, města velikého, hořuby
 dobychu,
 druzí krále uherského pobichu,
 třetí vše Polsko zhubichu
 30 a mnoho křesťanstva zbichu.
 Před Ołomúcem sě stavichu,
 tu Tateři kralovicě ztratichu.
 Jeho pěstúny Tateři zjímachu
 a před městem je zvázachu.
 35 Že svého kralovicě nechovali,
 pro to je neprátelelom na smrt dali.
 Tateři sě za sě vrátichu,
 před Vratislavem sě požichu.
 Kněz Jindřich proti jím vynide
 40 tu velmi žažostně snide.
 Na kopiu hlavu jeho Tateři nosiechu,
 a všiucku zemiu hubiechu.
 Tehdy Čechy, Tater sě bojiecě,
 neprázdní bychu, hrady činiecě.

- 45 Král Prahy zdiú je sě hraditi
 a s hradu cesty k řecě je sě zdiú činiti.
 Tateři všecko Polsko zhubicu,
 až sě před Kladskem stavichu.
 Do Čech mnoho lidí z Němec přijide,
 50 král s nimi mimo Žitavu na Tatery jide.
 Tateři, když to vzvěděchu,
 za sě sě inhed vzpodjechu;
 neb spytáci byli řekli, nikohého sě nebáti,
 kromě českého krále, toho nikoli nedočakávati.

LXXXIII.

Václav při dvoře Bedřicha II.

- Ciesař Bedřich poslední snem zapovědě.
 Jakž to král český brzo vzvědě,
 k dvoru jede.
 Tu sě mnoho kniežat snide.
 5 Mezi jinými tu opat z Fuldy bieše,
 velmi sě nastrojně jmějše.
 Ten s králem českým počě státi.
 Je sě opat krále třepati,
 řka: „Bych u tebe' seděl blíže,
 10 postavił bych tvój stolec níže.
 Jměl by ve mně súseda zlého,
 učinił bych z tebe kralíka małého.“
 Ojieř host, když to uslyšě,
 přistúpi blíz, a vzdysě.
 15 Vzděv na ruku brněnú rukaviciu,
 puči opata po líciu.

„Věz, pope, že s králem stojíš.
 Proč svú řec̄ tolíkú strojíš?
 Snad si jměl pěstúna zlého;
 20 neučil tebe, kak rucē držeti u ctného.“
 Opat, přijem ránu po líciu,
 protřev svú rukú kciciu,
 do hospody jide
 a viec králiu na řec̄ nepřijide.
 25 Přietelé králiu dachu věděti,
 že j'ho ciesař chce jieti.
 Král s svými je sě raditi,
 co by bylo z toho učiniti,
 „že chce ciesař v Čechách a u Moravě šest
 měst jmieti,
 30 a pro ty mě chce jieti.“
 Páni řechu: „Toho jesť dřiev nebývało,
 ni sě nem jesť ot kterého ciesaře to stá-
 vało.
 Tiem-li ny chce porobiti?
 Než to bude, dajmy sě zbíti!
 35 Králiu, když nemóžeš z města jeti,
 slušie-f sě hrdinsky jmieti.“
 Ciesař inhed posla po krále,
 král přede-ň jide u mále.
 Jiným sě káza přípravně jmieti,
 40 řka: „Inhed chcem domov jeti.“
 Když král k ciesařovi jdieše,
 plny ulicě lidí oděných vidieše.
 Král před ciesaře v komniatu jide,
 Ojieř za králem v komniatu násilím vnide.

- 45 Ten v králově krzně obinut meč jmieše,
tajně u sebe nóż nosieše.
Král ciesaře za obojek je,
a nóż k hrdlu přistavuje,
ciesařiu je sě mluviti —
- 50 tehdy Ojieř je sě krále mečem brániti — :
„Ciesařiu; neb-ť jest tuto zabitu býti,
neb mě tuto ubezpečiti,
bych mohl z města volně vyníti
a po vóli do mé země jíti.“
- 55 Ciesař musi všě sliūbiti,
což královi liubo, všě učiniti.
Král se ctiú z města vynide
a tak do svých Čech přijide.

LXXXIV.

Uvedení turnajův do Čech.

- Král, přizvav Ojieře hrdiny,
sstúpi mu k dědině Bieliny.
Ojieř klánie do Čech přinese,
tiem chudobu v zemiū vnese.
- 5 Ot té doby jechu sě na turneje jezditi,
neužitečné ztravy činiti.
Jechu sě dětiných rúch a dekov na koně
krájeti,
- by sě dali v mnohých rúšiech viděti.
Múdří sě jim vzdy rúhajú,
10 že s nich lotři deky trhajú.
Když by na užitečnú vojnu jeti,
nejmiechu kde potřeby vzieti.

Neuměju toho věděti,
 by mi kto ráčil povědieri,
 15 proč Čechy za ludi stáchu,
 když turnejov a klánie neznáchu !
 Jakž sě jechu v turnej jhráti,
 tak za nic počechu v boju státi.
 Že sú některí dobrí turnejníci,
 20 již sú v boju praví špatníci :
 všem turnejníkóm jmene toho nedávaju,
 však jáz jich dosti znaju.
 Pravie, nynější by lepší byli.
 By mi ciesař třikrát pobili,
 25 až by pól třetieho tisíucé prstenov s zbitých
 rytieřov ruk po boju sněli,
 tehdy by v svej řeči pravdu jměli.

LXXXV.

Boj Václava I. se synem Přemyslem.

Král Václav šchedrý bieše,
 ale Němcě velmi plodieše.
 Pro to sě některí páni proti králiu vzdrastichu
 a syna Přemysla proti jemu vzbudichu
 5 léta ot porozenie Jezu Krista milého
 po tisíciu po dvú stú po čtyřech dcát osmého.
 Toho časa jeden šlechtic v zemi bieše,
 ten Ctibor „múdrá hlava“ slovieše.
 Toho rady v zemi poslušno bieše,
 10 však často nemúdře mluvieše,
 řka : „Jáz mohu radu i Bohu dáti ;
 mohł by mě rád v svú radu pojímati.“

Opět řka: „Musił by Bóh mnoho mysliti,
by mě mohł chuda učiniti.“

15 Ten knězě Přemysla proti otciu vzbudi,
a ten prvý s svým synem Jarošem krále vzrudi.
I je sě kněz měst dobývati
a svého otcě hanby hledati.
Všecká země s knězem bieše,
20 král Boršě a Havla a málo starých jmieše.
S těmi, jakž moha, král sě bránieše,
ale kněz po zemi volně jezdieše.
Ti, již tehdy s knězem biechu,
ti Havlovi a Boršovi žžiechu.

25 A kdež Němcě potkachu,
inhed mu nos uřezachu.
Boreš s Havlem z země jedesta,
mnoho liudí s sobú přivedesta.
Tehdy kněz před Mostem ležieše
30 a Boršovi sbožie žžieše.
Tu ta pány knězě podstúpista
a udatně j'ho pobista.
Ta dva pány jesta sě za knězem jezditi,
kněz sě nemože opraviti.

35 Kněz s svými pomocníky otciu na milost
jide,
jedno Ctibor s svým synem z země vynide.
Král káza svého syna s jeho milostníky
k objedu pozvatí,
káza jim králový objed dáti.
Když za stołem vesele sediechu
40 a sobú juž bezpečni biechu,

král posla všem ryby bez hlav syrové.
 Uzřevše to, sedú jako zmámení vlkové.
 Knězé střiebrnými okovami okovachu,
 jiné všecky u věžiu umetachu.

45 Kniežata knězé z vězenie vypravichu,
 ale jiní za tři léta u vězeniu bychu.
 Němci Ctibora rádi přijechu,
 bezpečenstvie mu dávajíc, velmi jej ctiechu.
 Pak jej i s synem královi prodachu,
 50 do Prahy je svázána poslachu.
 Král káza Ctiborovi na Pětříně prknem
 hřavu dolov sstrčiti,
 syna Jarošě na koło vzbíti.
 Ten, jenž dieše, by mohł i Bohu raditi,
 neumě sebe ni syna smrti zbaviti.

55 Když Ctibor na smrť jdieše,
 tuto řec k liudu mluvioše:
 „Kterýž chce zbýti všeliké strasti,
 neroď prsta mezi dřvi a podvoj klásti.
 Jakž jistě věz, že tě uskřine,
 60 takež vše přáteły hněv mine.
 To mieniu, ktož chce bez škody ostatí,
 neroď u přetelskú svádu sě uvázati.
 Řci: „Svoji sě psi hryzte,
 a ciuzí nepřistúpajte.“

65 Že jest to pravda, svú smrtiu žehnach:
 běda mně nebohu, že tak pozdě znamenach.“

LXXXVI.

Křižáci a Židé.

Tehdy křižovníci do Čech přišli běchu,
ti nad židy moc papežovu jmějiechu.
Té moci velikým střebrem dobyli běchu.
S sobú liudí mnoho jmějiechu,
5 chtiec ot židov v eliké peniezě bráti,
neb je všecky zejmati.
Král o tej válce počé netbati,
obojím řka: „Nechciu sě v to uvázati.
Drž sě každý svého práva;
10 ktož ostojí, buď jeho hľava zdráva.“
Král židom ku brani pokynu,
řka: „Zbjete-li je, nepočtu vem za vinu.“
Židie tajně oděnie a liudí dobychu.
Když na ně křižovníci udeřichu,
15 židové křižovníky pobichu,
na dvě stě Němcov tehdy zbichu.

LXXXVII.

Blažená Zdislava.

Léta ot narozenie Jezu Krista milostivého
po tisíciu po dvú stú po pěti dcát druhého
svatého života paní Sdislava s světa snide,
pro niuž pracným veliká útěcha příde.
5 Pět mrtvých vzkřiesila,
mnoho slepých prosvietila,
chromých a małomocných mnoho uzdravila,
nad jinými pracnými veliké pomoci činiла.

10 Sta sě, že pan Všeslav, šed k židům, židovku podávi,
pak žid, v dóm jej přiklúdiv, do smrti jej zadávi.

Přítelé jeho pomstichu
a pro-ň mnoho židov zrbichu.
Král ty všecky chtieše zbíti,
musichu všickni z země jíti.
15 Pak milosti králov dobýchu
a s židy sě umluvichu.
Ale židy že bítí směli,
pro to sú kobluk židovský na šcít vzeli.

LXXXVIII.

Volba krále říšského. Vpád Uhrův.

Tehdy sě sta krále říšského volenie,
pro to král tam posla tři pány neléně:
Hrona z Náchoda, Smiřa Světlického
a pana Havla Jabłoňského.

5 Hron tu byl v radě ze všech můdřejší nazván,
pro to mu říšským králem černý lev na zlá-
tém šcítě dán.
Haveř ratiščem doby połovičného,
pán Smiř klaním doby za znamenie kapra
črveného.

Tehdy Uhři Moravu zhubichu,
10 ale Uhři knézé Přemysla nikděž nezbichu.
Kam sě jedno obratíechu,
vesde Přemysla uzřiechu.

- Tomu sě Uhři velmi diviechu,
a škodu ot něho velikú jmiechu.
 15 A když Čechy přijidú,
Uhři tajně z země vynidú.

LXXXIX.

Povaha Přemysla II. Boje s Bavorý.

- Toho léta král Václav snide,
po něm Přemysl jako krásný květ pojide.
Jako róziu prostřed lúky postavi,
takež Bóh českú zemi u Přemyslem osłavi.
 5 Krásné nravy ovšem jmieše,
životem hrdinským bieše.
V radě netřeba můdřejšíeho,
z mladu nikděž kniežete šcedřejšíeho.
Uměl rozuměti každému stavu,
 10 směje sě, každému pokloni hlavu.
Prvú vojnu na Prusy učini,
z pohan mnoho křesfan zčini.
Tehdy bavorščí zloději do Čech jezdiechu,
mnoho nepodobizny činiechu,
 15 i veliké pány jímáchu,
panie i také panny bráchu.
Tehdy kněz vévodě je sě žaťovati,
vévoda nerodi svých ukázati.
Sta sě, že těch Bavor blíz tři dcěti jechu,
 20 zasadivše je po řád, hlavy jim ssěčechu.
Uzřechu, že jeden na pěti na dceře let ošedivě,
čakaje své smrti strašlivě.

*

Však j'mu neotpuſtichu,
s jinými hlavu ſpuſtichu.
 25 Opěť je sě kněz žaļovati,
vévoda o tom počě nic netbati.
Kněz mlád mladého sě ſkutka dopuſti,
u mále vněd u Bavoru, oheň pusti.
Pól země popelem postavi,
 30 prostřed Bavor své stany zstavi.
Sebrav sě vévoda, káza kněziu povědieri,
že chce z jutra s ním boj jmieti.
Uzřev kněz, že nemóž s ním boje vzieti,
sám ſestý na dce je sě k Rakúsom běžeti.
 35 Čechové kázachu za sobú ſtrělcóm státi,
ſami počechu sě k městu Cyrndorfu bráti.
Nepríotelé ſe vſech ſtran Čechy ostúpichu.
V Cyrndorfu moſt Bavoři podruſibichu,
tak jakož ledva ſtronieſe
 40 a div že neletieſe.
Nepríotelé brzo přispěchu
a k tomu městu Čechy připřechu.
Když české vojsko toho města dojide,
a když po moſtu pojide,
 45 tu sě moſt ſi nimi propade,
mnoho dobrých v řečku upade.
O jiných zažhú město Bavoři;
již ſú tu byli, vědie-ť praviti o tom hoři.
Musichu Čechové vévodě ſliūbiti,
 50 že, kdež káze, chtie ſe poſtaviti.
Vypraviv liudi, kněz silně do Bavor jide,
z země dřieve nevyníde,

- až všiu zemiū popeľem postavi,
mnoho hradov pustých ostavi.
 55 Hradi velmi vysocí stojiechu,
a u małých časiech Čechy jich do budiechu.
A na hradiech Bavor mnoho tehdy zhořělo
a mnoho pak hladem zemřelo.
Neb těch vojn jest kněz blíz desět učinil,
 60 a donadž byl živ, svú škodú je vždy vinił.
Mnoho dobrých páノov, své hrady ožehem
zavrúce,
s svú čelediú biechu v Čechách, a žebřiúce.
Toho časa biskup Mikułaj s světa snide,
po ném Jan šedrý na biskupí stolec vznide.
 65 Kněz Přemysł Margaretu poje,
po nej véně Rakúsy obje.

XC. Naháči.

- Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po dvú stú po pěti dcát devátého
błud starý novým činem na яво vynide
a toho léta do Čech přijide.
 5 Naháči tehdy pojídú
a všiucku zemiū projídú.
Ti, svój chřbet obnažiece,
biči tepiechu, u błatě ležiece.
Tu službu božiu tupiechu,
 10 i také kněžiu haniechu,
řkúc: „Naše jest lepšie pokánie,
než vaše nemúdré vołanie.“

I kázachu božiej službě přestati,
a to sě musieše státi.
 15 Češčí páni, uzřevše je tak chodiecě,
proč to činie, nevědúcě,
takéž sě, s nimi chodiec, tepiechu.
Paní, v svém płucě chodiec, též činiechu.
By byli chtěli užitečno duši jmieti,
 20 bylo jim to od knězě za pokánie vzieti.
Ale ti prví naháči zlý úmysł jmějiechu,
neb pro črta Lucipera, by na svój stolec
všeł, to činiechu.
Když to na ně Říméné vzvěděchu,
všem ohněm jako kacieřom životy otjechu;
 25 neb sú kacieři byli,
svój tajný bľud tak zjevili.

XCI.

Boje s Uhry.

Pak kněz jide na Bělu, na krále uherského,
na svého nepřitele dávného.
Když Čechy u Stožcě ležiechu,
hrabě z Cyrdika a Weyzové na jezdě biechu.
 5 Na ty Rakusicě Płavci udeřichu,
ti mnoho Rakúsów zbichu.
Pak Čechy a Uhři proti sobě jidú,
o řeku Moravu sě snidú.
Uhři na tom miestě dva dni státi sliúbichu,
 10 a Čechy za sě vstúpichu.
Uhři své viery nesdržiechu,
té noci na Čechy udeřiti chtiechu.

- A jakž brzo Moravu přebřědú,
inhed na Čechy pojedú.
 15 Kněz český na Uhry sě vráti,
je s nimi bojovati.
Róžě najprvě Płavcě pobi,
Boreš uherského krále vozov doby.
Když ty vozy domov přiveze,
 20 svatého Jana Křstitele mezi klénuty prst
naleze.
Ktož by chtěl ten svatý prst viděti,
na Osěcě mohł by jej ohledati.
Tehdy kněz český ctně krále uherského pobi,
mnoho měst a hradov doby.
 25 Kněz Rakúsy po ženě jmieše,
ottud do moře všě země držieše.
Potom sě kněz koronova
a tiem svú česf všiu osnova.
Margareta sobě dosti let jmějše,
 30 pro to juž k dietkám čáky nebieše;
pro to legát a Mohučský manželstvo to roz-
lúči.
Margaretě za věno nedachu i lúči;
za Rakúsy jiej nic nedachu,
pro to na krále vše kniežata bez mála ne-
vstachu.

XCII.

Příkrom pánum a boje s králem Rudolfem.

Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po dvú stú po šesti dcát čtvrtého

hľad veliký v zemi bieše;
pro to mnoho ľudí, a najviec Plzňan, mrieše.

- 5 Potom král počě o svých netbati,
města i vsi počě Němcóm dávati.
Němcov sě je zdiú hraditi,
pánom počě násilé činiti.
Své vládaře na Vitkovicě spusti,
10 násilé jiným pánom činiti přepusti.
Pro to sě páni někteří rozhněvachu,
Rudoňta, krále říšského, na-ň pozvachu,
řkúc: „Lépe jest dědinu pustu jmieti,
než Němci budú královým kázaním držeti.“
15 Rudoňt do Rakús přijede,
král, po německej radě, k němu jede.
Tu král Rudoňtovi vše své země vzda:
Rudoňt, jiné sobě obdržav, Čechy a Moravu
královi vzda.
20 Král, upustiv za rohy, počě za ocas chvátati,
i je sě na Rudoňta jako bez vesla proti
vodě hrabati.
Ach běda krále šlechetného,
že neschova jazyka přirozeného,
jímž byl dobyl jmene dobrého,
také sbožie velikého;
25 s nímž by mohł viece dobyti,
své nepřátele všecky zbíti!
I je sě král svých tupiti,
a kdež moha, je hubiti.
Závišiu, výborného rytieře, z země vypudi,
30 Vitkovic s Úščského hradovišče zapudi.

- Budivojovicě otje Čiečovi,
 Poděbrady Vilémovi.
 Kladsko otje Zvieřetickým
 a Žlúně Žirotinským.
- 35 Jiným pánom otje mnoho jiného,
 činieš jim mnoho zlého.
 Pána Benešě káza u vězi užzieci.
 Ti skutci nemohú j'mu dobře stéci.
 Vdovy k Bohu na-ň žałováchu,
- 40 i sirotci na-ň płakáchu.
 Těch hlas právě před Bóh jdieše,
 neb jim ot krále násilé bieše.
 Prq to, když mu Čechov třeba bieše,
 hotové služby ot nich jmieti nemožieše.
- 45 Čie kleščě liška ohryzla vědúci,
 vzdáliła sě ot něho, a potřebu jmajúci.
 Takéž král nesmě Čechov u potřebu přivinúti,
 věda, že nemohú túhu toliko zlého zapomenúti.
 Vecě král: „Až sě z vojny vráciu,
- 50 zavaliu Čechóm velikú práciu.
 Chciu Petřín pavłakú přistřeti,
 na pražském mostu nebude Čecha viděti.“
 Právě živ býti nerodieše,
 když tu řěc zjevně mluvieše.
- 55 Málo Čechov s sobú poje,
 s Němci jide, juž je svoje.
 Záviše s svú bratřiu s Rudořtem tu jdieše,
 to králiu českému velmi škodno bieše ;
 neb ten jeho moc všiucku vědieše,
- 60 v jeho vojsku přáteły jmějieše.

Když za jutra juž boj chtiechu vzieti,
 Záviš káza královi povědieri,
 chtěl-li by mu milostiv býti,
 chtěl by mu za jutra užitečně poslúžiti.
 65 Král k tej řeči nerodi i stanu přistaviti,
 řka : „Než bych to učinil, raději sě dám zabiti.“
 Tehdy král s Němci proti Rudoňovi u boj
 vnide,
 a pohřiechu ten tu snide.
 Ta túha sta sě v svatého den Rufa u pátek,
 70 ten svaty mučenník jesť veliký svátek,
 léta ot narozenie syna božieho
 po tisiúciu po dvú stú po sedmi dcát osmého.

XCIII.

Boje Bramburských s Čechy.

Rudoň po boju do Čech pojide,
 ale markrabie bramburský přijide,
 chtě za kralovicě s ním boj vzieti.
 Vzvěděv to Rudoň, počě za sějeti.
 5 Bramburský markrabie v zemiu sě uváza,
 svého rodicě, Vaňka kralovicě, do Sas néstí
 káza.
 Záviš Vitkovic kralovú poje
 a jmě proti Němcóni prospěšné boje.
 Měščené na města mnoho Němcov pustiechu,
 10 s nimiž měščené zemanóm mnoho zlého uči-
 nichu.
 Zpleniece je, i sežžiechu,
 zejmúce je, z nich dušiu vypudiechu.

- Sami páni jechu sě vaditi,
to počě zemi najviece škoditi.
- 15 Opěť sě jechu mířiti,
na Němcě jiezdy činiti.
Časté boje s Němci jmieváchu
a mnoho jich na Němcích obdrževáchu.
Pan Ctibor z Lipnicě około Prahy,
20 Jaroslav Jabłoński około své drahy.
V Albrechticích Mutyně Skuhrovský
u Hořimivsi Mutyně Vřeščovský,
Tas Wissemburský, Bełtrám s trúbú Zebinský,
pan Hynek, slovútý rytieř, vojensky
25 ciuzozemcě podstúpichu,
tu jich mnoho velmi zbichu.
Pan Hynek z Dubé také rány dáváše,
ot jeho rázov jako hrom hřímáše.
Młatem německé hełmy kováše,
30 z nichž světlý oheň prcháše.
Bez přestánie vzdy křičieše :
„Vrtněte sě na ně, hrdiny, spěše!“
Jeho hrdinstvem Čechy vychozováchu,
jemu všiu chválu vzdáváchu.
- 35 Kdež sě Čechy s Němci potkáchu,
mezi sobú Němci vztázáchu :
„Vidíte-li z Dubé pana Hynka ?
Proti jeho ranám jsú naši hełmové jako
dýnka.“
- Jakž jej brzo vzzvěděchu,
40 tak sě na běh otdadiechu.

Tak sě jeho Němci bojiechu,
až jej Dětřichem Berúnským zoviechu.
Pro to sě Němcům české baby smějiechu;
neb kdežkoli je uzriechu,
Hynkem Dubským je strašiechu.
Neb dřieve Čechy túhu jmiechu,
že je Němci právě zahļaditi chtiechu.
Když vladky do města přijediechu,
koblúk k nim přivrhúce, hľavy jim setniechu.
To sě ot měšcan vladykám dálo,
mé oko to často vídało.
Tehdy kněz Jan, šlechetný biskup, snide,
po něm Dobeš na biskupí stolec vznide.

XCIV.

Hladomor v Čechách. Boje v Polště.

Po králově smrti na tretie léto
by hľad v Čechách. Pravie, to léto bylo
samým Bohem prokleté,
že liudie mrchu liudskú, i své děti jediechu.
Až hróza byla, takо velmi mřiechu,
že v každém městě vóz bieše,
ten jiného nečinieše,
jedno že umrlcě vozieše,
po jednú viace než deset v dól uvrzieše.
Pak na léto taká žizn bieše,
že kořec žita šesť peněz zlých płatieše.
Pak páni kralovicē Václava z Sas dobychu,
všě města i hrady zálabské za-ň zastavichu.

- Pak kněz v skóře všiu zemiu od ciuzozem-
cív vypravi,
dobrý pokoj v zemi upravi.
 15 Tehdy Záviši pro mateř hłavu spudi,
jeho bratřiu z země vypudi.
Pak kněz doby kněžstva krakovského,
pak Kališě, kněžstva pomořanského
a královstvie poznaňského.
 20 Neb královnu polskú pojał bieše,
a ty země u véné jmieše.
Kněz sirazský počě j'mu u Polščě překážeti,
kněz český musi na-ň jeti.
Před Sirazem mnoho rytieřov učinichu,
 25 Sirazě jako jhrajúce dobychu.
To sě sta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po dvú stú po devieti dcát tře-
tieho.
Tehdy pan Jan z Michałovic kole po Rýnu
do Pařížě jede,
tu ctně právě kłav, túž cestú do Čech přijede.
 30 Tehdy kněz Dobeš biskup snide,
Řehoř na biskupí stolec vznide.

XCV.

Korunování a vady Václava II.

Pak kněz Václav přije koronu královstvie
českého,
po tom koronu královstvie polského.
Zatrati v zemi rozličné obrazy,
dobrý peniez, točiuš groš, zarazi.

- 5 Otevře Bóh královi stříbrné hory,
nejmě ot nepřátele i jedné vzdory.
S voliú také krále říšského
doby markrabstvie mřeňského.
Pak sě je král Bohu slúžiti,
10 božiu česť mnohým činem pložiti.
Kláštery rozličným zákonniskom stavieše,
ažmužny veliké činieše.
Mší mnoho rád poslúcháše,
hodiny jako kněz řiekáše.
15 V tom pokoju v svém úředě rozléně,
o němž mu bylo býti, o tom počé tbati
najméně.
Kniežecí úřad jesť na súdě sěděti,
sirotciu žaľobu slyšeti.
On sirotku na súdu nesědieše,
20 dievčie dědiny jiným dadieše.
Sirotcie, vdovy k němu voláchu,
vdovy se dcerami před ním klekáchu,
on to vida, pryč pojdieše,
pánu některému súd rukú poručieše.
25 Ti páni tak sirotky súdiechu,
jich dědiny sobě přisúdiechu.

XCVI.

Spolky i nesnáze Václava II. s Albrechtem.

Když král tomu násiliu v zemi býti přepusti,
Bóh na krále tento nedostatek spusti,
že v svú radu Němcě počé púščeti,
jich rady je sè velmi držeti.

- 5 Na to jej němečská rada přemože,
že Rudořtoviciū k říši pomože,
jehož otec byl zabił otcě jeho.
Proti věrných radě na svú hlavu vsadi
vraha svého.
- O věrných radě nerodě tbáti,
10 i počě Albrechtovi ludi i střiebra sláti.
To bylo zjevné znamenie
božieho syna rozhněvánie,
že byl tak ohlúpen smysl jeho,
ež za přítel jmieše vraha svého.
- 15 Albrecht s Čechy krále říšského Adořfa zabi.
Kak sě jměl v tom boju Smil Ojieřovic, i dnes
mluvie Švábi.
- Tehdy biskup Řehoř snide,
na biskupí stolec kněz Jan vznide.
- Když Albrecht s Čechy své nepřáteły pobi,
20 když českým střebrem i zlatem říšě doby,
počechu Němci měščené k němu listy sláti,
jej na svého krále do Čech zváti.
- Když Albrecht v říšiu sě silně uváza,
na českého krále práva potáza,
25 že mu nechce hor střiebrných dáti,
ni chce j'mu najlepších tří měst v svej zemi
vzdáti.
- To královí českému škodno bieše,
že v svej radě Němci jmějieše;
což sě s nimi uradieše,
30 to Albrecht inhed vzvědieše.

XCVII.

Václav III. králem v Uhrách. Vpád Albrechtův.

Král český syna Václava jmieše,
ten juž králem uherským koronován bieše.
Mně, by sě jemu u boj s Říšským sníti,
umysli dřieve do Uher k synu jíti.

5 Neb jedinkého syna jmieše,
pro to jej raději v Čechách vidieše.
Čechy mocně v Uhřiech na Rakuši ležiechu,
což jim liubo, to činiechu.

Vje král tehdy do Budína,
10 vzě z Uher i s koronú syna.

Král sě s synem se ctiú do Čech dobra
a s sobú uherskú koronu i klénoty pobrá.
Albrecht, král říšský, v českú zemiú vnide,
před Hory stříbrné přijide.

15 Na Horách pan Jan z Stráže a Jindřich Lip-
ský biesta ;
tě hrdině i páchnuti jím nedadiesta.

Dětoch z Hoříupníka mnoho pícníků u mále
svábských pobi,

Švábów mnoho zbi.

Když sě králova moc všecká snide,

20 Albrecht z Čech během vynide.
Jindřich s Ješkem vždy o Švábiech biesta,
škodu jím velikú činiesta.

To Jindřichovi i pomože,
pro své hrdinstvo ot toho časa sě vzmože.

25 Když bez škody vrah z země vynide,

tehdy král český, pro žálosť u velikú nemoc
upad, smrti neujide.
K tomu mu také někteří pomohú,
ale tu řeč pořučíme Bohu.

XCVIII.

Zavraždění Václava III

Skoro po tom král Václav snide,
po něm syn jeho Václav, král uherský, vznide.
České i polské královstvie držieše,
Ottu, vévodu bavorského, sebe-miesto do
Uher poslať bieše.

- 5 Do toho dietěte Vaňka čáka k dobru bieše;
jeho ujec, král říšský, péčiu velikú jmieše.
Ten tři Durinky v službu krále českého při-
pravi,
tiem vrah český sestřencě ztravi.
Král Vaněk, jda na vojnu, do Ołomúcē přijede,
tu sě liudí k němu mnoho snide.
U vigilji svatého Dóminika král o poledni
spat jide;
když všickni vynidú, Durink před komniatu
přijide.
Před králem nebieše strážě jiného
kromě komorníka jediného.
Durink před komniatú stáše
a svého tu času ždáše.
Král Václav, vstav ze spanie,
činieše veliké vzduchánie.

- Je sě na děkana volati,
aby k němu ráčil vstáti,
řka: „Pod ke mně, neb-t mě jesť túha.“
Ten Durink, nevěrný sluha,
jako chtě královi na vzchod pomoci, z kúta
sé vytasi,
v tu dobu královi hrídlo přetasi.
Ach Durinku, zlý člověče,
co si spáchal, nevěrníče!
Co-f to milé dietě učinilo?
Snad to, že tě dary velmi dařilo?
Pro to-li-t jej bylo zabiti,
takú zemiu osiřiti?
Snad tvému jazyku to jesť přirozeno,
že druhé kniežě v Čechách ot vás jesť za-
hubeno?
O nevěrných tuto viece bylo by mluviti,
ale Bohu je porúčiem súditi.
Boží súd nalezne i tajného;
snad juž jesť osúdił jeho smrti vinného!
Ještě-t bude některé súditi.
Té řeči netbaju, neb jmám o Durincě do-
mluviti.
Toho Durinka inhed jechu,
ruku, júž krále zabił, mu ottěchu.
Psi jeho tělo všecku sněchu,
ruký té sniesti nerodiechu.
To zlé sě sta léta ot narozenie syna božieho
po tisiúci po třech stech šestého.

XCIX.

Vláda Rudolfa I.

Co-f pak Čechy učinichu!
Svého vraha sobě za kněz zvolichu,
Rudořta, věvodu rakúského,
Albrechtova syna, krále říšského.

- 5 Vrah nemóž dobrě učiniti!
Jsa český kněz, chtieše vše české pány zbíti.
Ktož tomu nechce věřiti,
a chtěl-li by tiem jist býti,
otěž pana Jana Wartmberského
neb pana Jindřicha Lipského.
10 Kněz Rudołt kněžsky sě u stola jmieše,
v jeho kuchyni kašě vzdy vřieše.
Snad to pro lékařstvie činieše,
neb mdlého života bieše.
15 Tehdy pravě královně,
tě šlechetně Václavovně,
s násilím s hradu Prahy vedú,
u podružstvie do města uvedú.
Snad že jejú otec též sirým pannám činił
bieše,
20 Bóh otcov hřiech nad dětmi mstieše!
Pak kněz Rudołt na pana Bavora jede,
na tej vojně v Ohraždějovicích snide.
Neplačte ho, české děti,
neb račte to jistě věděti:
25 by-t byl pobyl ten kněz živ déle,
byla by pošla mezi pány veliká mele.

三

Listy jim po vóli dáváše,
ale jich zlého chytře hledáše.
Neb tak j'mu bieš' otec kázal,
30 by o českej prosbě nic netázal,
a řka: „Daj Čechóm bělpucha a črnidla do
véle,
opěf jim otejmeš, šíju jim mečem ohole.“
Tehdy Vilém Zajiec srdcě udatného,
neštivý přítel jazyka českého,
35 doby Krivokláta, hradu králového,
i zbavi ten kraj plena švábského.

C.

Volba Jindřicha, boje s Albrechtem.

Pak učinihu králem Jindřicha, knězě koru-
tanského,
člověka velmi dobrého,
k tej věci ovšem sprostného.
Ten za sobú královnu jmieše,
5 tómu král Václav, na vojnu jeda, zemiū po-
ručiž bieše.
Ten kněz o jiniem prácě nejmieše,
jedno že rád, boží muž, syt býti chtieše.
Tehdy říšský král na českú sě zemiū složi,
přijed do Čech, silně sě před Horú položi.
10 Ale když na cestě był, pan Plichta z Žirotína,
ten jmenovaný hrdina,
mnoho škody učini v koních i liudech Říš-
skému ;
tiem česť velikú učini rodu svému.

- Tehdy pan Jindřich Lipský
a pan Beneš Wartnberský
přátele své s lidmi sebrasta,
proti Řísskému na Hory sě brasta.
Tu úsilé mnoho podjesta,
i před Horníky bezpečna nebiesta.
Mnoho j'mu škody učinista,
Hory a Kolína mociú obránista.
Tolik škody ot niú jmieše,
až juž z zemějeti chtieše.
Z měst Němci, když jich zlé znamenachu,
na svá města jich pozvachu.
Hradčené ti vše zlé zemi počechu,
Mýcené, Chrudiméné, Bydžovené, Poličené
dokonachu.
Ti Šváby na svá města pustichu,
mnoho zlého zemi učinichu.
Ti na Čechy navodiechu,
Čechy kupujúc mučiechu.
Čechové na rozličných cestách Šváby pobichu
a mnoho jich v Čechách zbichu.
Sta sě, že sě Švábi na Chrudimi sebrachu,
a do Mýta jdúce, mnoho vsí vzebrachu.
Některí Čechové Šváby ostřehú,
říkúc: „Vězte, že-t vás Čechové střehú.“
Švábi jechu sě chlubiti,
že každý chce desět Čechov podstúpiti.
Mezi Turovem a Opočnem Čechy sě s Šváby
snídú,
Čechové s nimi v tvrdý boj vnidú.

Nebo málo Čechov proti mnohu Švábov jdieše,
 a mezi Šváby devět hrabí bývalých bieše.
 Však Čechové ctně Šváby pobichu
 45 a mezi sobú vše koně zbichu.
 Ctibor z Uherska ten tu mezi najlepšími bieše,
 a ten mnoho vězňov dobrých domov vedieše.

CI.

Zavraždění krále Albrechta.

Na léto vrah český, Albrecht, do Čech počě jíti,
 chtě překotem jazyk český zahladiti.
 Chlapi s kosami s ním jdiechu,
 ti vše obilé na poliu ssieci chtiechu,
 5 by Čechy hladem sě rozlezli
 a Švábi u pustú zemi u vlezli,
 hradov by nemohli držeti,
 řkúc: „My budem u městech ležeti.
 Nám z jiných zemí z travu povezú,
 10 Čechové s hradov hladem i z země polezú.“
 Ale ten Bóh, jenž právě súdí,
 jinak to všecko rozkludi.
 Jda do Čech, když sě přes Rýn poveze,
 Ješek, jeho synovec, na strýciu sě sveze.
 15 Ten junoch šlechetný zabi tu strýcě svého
 a tiem i pomsti krále, ujcě bratra svého.
 Ten Ješek byl z sestry krále českého,
 a pro tož i zbavi Čechy vraha nemilostivého.
 Také že neslušalo, než od svého, sníti,
 20 jenž tak nevěrně směl svého sestřencě zabiti.

CII.

Proměny v mrazech českých.

- Pak sě češčí páni zlých obyčejov přijechu,
za kratochvíl v kostky jhrajiechu.
Z něhož drieve ɼotróm za zlé jmiechu,
toho sě sami páni přidržiechu,
5 řkúc: „To v jiných zemiech ɻotři činie,
a velikým bláznovstvem sě vinie.“
Obyčeje sě zlého přijímáchu,
a dobrého nic netbáchu.
Chceš-li sě ciuzích obyčejov ty přijieti,
10 hlédaj, móžeš-li to v kterej zemi uzřeti,
by ciuzozemcě při sobě jmeli
a v svú radu je púščeli.
By vy sě téhož přijeli,
toho by užitek i česť jmeli.
15 Ale ot zlého sě nectného obyčaje přijieti,
to jesť, ztratě ctné jmě, zlé jmieti.
A pro zlý příklad na svój jazyk juž nic netbajú,
a za česť v kostky jhrajú.
Tehdy sě jechu bez popruhov kláti,
20 a panny jim za dar počechu chrústov sláti.
Jechu sě ciuzím paním slúžiti:
toho bieše viece, ale mrzí mě i mluviti.
Tak páni svú kratochvíl jmiechu,
a menší zemiu hubiechu.
25 Neby, kto sě za pravdu postavě,
ni kto českú česť opravě.
Páni kostku a klánie płodiechu,
a měščené s hostmi o nich sě radiechu.

Neb měščené nesměchu nikam vyněti,
 30 pro to jim nemohú déle hověti.
 Pan Jindřich a pan Jan v Sedlcíu biesta,
 Rémunt a Hynek u Prazě kratochvíl jmiesta.
 Ty pány Horníci s měščany jednoho dne jechu
 a životy jim otjeti inhed chtiechu.
 35 Toho učiniti některí nedadiechu,
 však je tvrdě schovachu.
 Juž vidíte, ktož na vysokém stavu jmá výhledí,
 a vsdy kratochvíl jmaje, na radě nesedí,
 ten v svú rukú jmá jistú škodu
 40 i sobě i svému rodu.
 Ta sě hanba šlechticóm nikdy nestávaňa,
 a ta přfhoda chłapóm vnadu daňa.
 By chtěli právě rozuměti,
 nedali by ciuzím v Čechách té moci jmieti.
 45 Neustavični jsú časové:
 již dnes střiebro dávajú, zajtra budú vrahové.
 Chłap svú voliú tobě nic nedá,
 pánkaje tobě, svého časa hledá.
 Moci-li-f bude kdy s tě býti,
 50 káže-f své i s lichvú zaplatiti.
 Juž vidíte, páni, dobré-li ste rady,
 dávajíce ciuzozemcóm v zemi hrady.
 By vás nejméli kde schovati,
 nedrzli by byli na vy vstáti.
 55 Přietelé těch pánov dotad sě ručichu,
 až je však i vypravichu.
 Však za chłapie syny své dcery oddati musichu,
 ale však jim potom jich děti vrátilichu.

60 Neb dietky o rocě a málem stařejšie biechu,
 a šlechetné dietky u Horníkóv umřieti chtiechu.
 A pro to je i vrátichu,
 a také že přetelé za to mluvichu.

CIII.

Boje mezi stranama v Praze.

Kněz ot pánov u potupě bieše,
 tak že často jiesti nejmieše.
 Pozva sobě na pomoc rodicě svého,
 Bedřicha, markrabiu míšeňského.
 5 Mnohým nevěra sě zdieše,
 že Míšeňský u mále po zemi jezdieše,
 zemiu překotem hubieše,
 a nikte jemu toho nebránieše.
 Před Hory bez strachu jede,
 10 ottad pak před Prahu přijede.
 Kněz u městě bieše,
 Míšnany do města pustiti chtieše.
 Měščené sě rozdělichu:
 Kokotovici a Vořbramovici s Čechy biechu,
 15 Velflovici a Ot kamene sě s Míšnany slíchu
 a jim pražské město zradichu.
 Když Míšněné chtiechu tehdy u město vníti,
 jiná strana chtieše brániti.
 Vítěk Ojieřovic tehdy na hradě sédieše.
 20 Ten, dospěv, vnide u město spěšě,
 chtě měšťanom pomoci,
 ale nemože proti moci.

Neb Vořbramovici s Kokotovici na ospitál
běziechu,
a Míšněné juž u městě volni biechu.
 25 Velflovici Vítka na Novém Městě řetězem
přepěchu
a tu jeho i lidé zbíti chtěchu.
Však sě tej sile obránichu,
ale koní mnoho ztratichu.
Ale že řetězy biechu přepěti,
 30 nejmějiechu, kady vyněti.
Tehdy Sudek, silné dietě,
jednú ranú řetěz mečem přetě.
Viděch, když na hrad jediechu,
a'no po pániu Vítkovu ořiu třeva sě vlečiechu.
 35 Vořbram ospitál osede,
s druhé strany mosta Pavlšk z Liudic sede.
Obojí mosta dobře brániechu,
a pro ně Míšněné vóle u městě nejmějiechu.
Potom sě umluvichu,
 40 a věže, ospitála a pražského hrada kněziu,
sstúpichu.
Kněz hrad poruči Heřmanu Zvieřetickému,
rytieřiu mladému, ale přeslechetnému,
do něhož vieru i hrdinство vžvědě,
a příslovie i jednoho do něho nevžvědě.

CIV.

Další boje s Mišnany.

- Pak té nemúdrosti kněz sě dopusti,
že v témdni, Heřmanovi hrad otjem, Míš-
ňany na-ň vzpusti.
Míšněné jechu sě země hubiti,
a Čechy jmúce, nemilostivě mučiti.
5 Nemohk-li dáti ale kořec ovsa, Čecha za-
bichu,
neb jej jinak v síle zhubichu.
Dlani jim prořežiuce, žiniu jim provláčiechu,
a tak je nebožátku po hradu i jinudy vodiechu.
Kněz, to vida, sě smějše,
10 ni jim pro to kdy co dieše.
Vilém Zajiec, neštivý přítel jazyka svého,
ten udatný šlechtic je sě želeti toho zlého.
Dostřeh sě jich, i zbi Míšnan mnoho,
nebo biechu dóstojni toho.
15 Ten šlechtic vérny Míšnanóm cti ukráti,
ni sě směchu viac na tu stranu postáti.
Čechy sě před hradem połožichu,
na předhradiu Míšnany a Korutany pobichu.
Tu Vítek Ojieřovic hrđinsky sě jměł,
20 ten šlechetný rytieř prvý neprátele projeł.
Ale juž právě jat bieše,
by sě neopravił spieše.
Tu zabichu Kamýka, rytieře udatného,
a Čechy jechu Aufsteinéře, hrabiū korutan-
ského.

- 25 Tu pan Jan z Strážě po nepřieteliech udatně
jedieše,
a ovšem po nich v hrad vendieše,
by byl s ním most u překop nelefał.
Na ten boj sem jáz z města hledał.
A když Čechy s Němci boj jmiechu,
30 tehdy Čechové Němcě u městě tepiechu.
V zástupiech Čechy po městu chodiechu,
ale Němci v svých dōmiech zatvořeli sě-
diechu.

CV.

Veliké povodně.

Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po třech stech desátého
v rozličných krajích taká povodeň byla,
jakž mnoho vsí i liudí zhubiła.

- 5 U Liutomyšle v Heřmanicích tanec i s piš-
cem vzała.
Ta božie spústa den svatého Jakuba sě dála.
V druhý den v Kladščě podměstie blíz všě
potopila
a tu na dva tisiúcě liuda ztopila.
Zvieřata pod Kladsko na kládiu řevúce plo-
viechu,
10 domové cělí, a na nich liudie sě diechu.
Tu otec ot syna, máti ot dceře,
syn od otce, dcí ot mateře,
preč plovúce, žaľostivě otpuščenie bráchu,

muž ot ženy, žena ot mužě; nebo svú smrt
znamenáchu.

- 15 Juž tonúce, však v naději druh k druhu
sé zpoviedáchu,
a přítelé, po nich hlediece, s pláčem vlasys
s svých hlav dráchu.
Pak na dřieviu kolébky s dětmi živými na-
lezáchu,
a domovité věci po dřieviu sbieráchu.
Tiem prásľem voda mnoho vsí zkaziła
20 a mnoho liudí ztopila.

CVI.

Vypuzení Korutanského a volba Jana.

Po tom, když Čechy uzřechu,
že v Korutanském statka nejmiechu,
královnu Elžku za Jana ciesařovicě dachu,
toho hrabiu z Licmburka na královstvie po-
zvachu.

- 5 Pro Míšnany Korutanského vyhnachu,
Jana z Licmburka králem českým koronovachu.
Toho, Bože, rač dľúho uzdraviti,
a rač jeho, Tvórče, naučiti,
aby miloval zemany
10 a v svej radě jměl české pány.
S těmi-ť móže cti dojíti,
bez nich nemóž země upokojiti.
Aneb jemu zemanóm uvěřiti,
nebo se ctiú z země jíti.

- 15 Pánom raziu múdru byti,
kdež mohúc, pokoj činiti.
Neb vem lépe jesť zemiū samým pokojiti,
než vaši nepriatelé budú vy súditi,
dobrých junochov v životiech nehubiece,
- 20 nebo vem jich v skóre třeba bude viece.
Raziu vem, smysl svój při sobě jmějte,
hostí v zemiū nepúščejte.
Nechcete-li v tom mûdri byti,
bude sěkyra na sě dľubny činiti.
- 25 Raziu vem, příde-li vem které volenie,
chovajte sě skrzé les na křivá drva chozenie.
Co-f tiem mieniu, sám znamenaj:
vol svého jazyka, ciuzieho nechaj.
Pomni, čemu-f Liubuš jest učila,
- 30 jež v svej řeči nikdy neskřiviła.
Mnoho by bylo jiného mluviti,
ale v tom chciu dosti učiniti.
Ta kronika mluví ot narozenie Jesu Krista,
pána našeho,
- do léta po tisiúciu a) po deseti i čtvrtého.
b) po dvú dcatú až šestého.

Přídavky druhé redakcí.

CVII.

Soudní kláni v Hradci.

Léta ot narozenie syna božieho
po tisiučiu po třech stech po deseti pátého
pro mužobojsvuto sta sě súd neslychaný,
ni v české zemi vídaný.

- 5 Rudołt z Kosic zabi panošiu Věnkovi, súsedu
svému,
pro to Věněk zabi syna jemu,
pak Rudołt zabi Věnkovi syna.
I by to tak veliká vina,
že jie nemože i jeden uložiti,
10 až jima musichu okoł v Hradciu učiniti.
Šest a šest dobře oděných
a na jednostajných koních
proti sobě v okoł jeli
a tak sě silně v okole zavřeli.
15 Rudołtovici jmiechu na oděniu sukně zelené
a Věnkovici črvené.
Rudołtovici sě prvé dobře jmějiechu,
ale smysleti nechtiechu,
že, když porazili kterého,
20 nechali choditi jeho.

A ten, jenž pěš chodieše,
najviece jim škodieše.

Ale Věňkovici, když kterého srazili,
inhed jeho ku podániu připudili.

- 25 Tak Věňkovici i získachu,
a Rudoštovici sě jim na milost dachu.
A kakož koli nepřietelský liútý boj byl,
však i jeden z nich života nezbyl.
Avšak sú sobě oděnie zpodjímali
30 a nepřietelsky sě skláli.

CVIII.

Boje s Uhry a mezi panstvem.

Toho léta na svatého Jakuba
sta sě v zemi vodú zhúba veliká,
vsí a domov mnoho rušila
a obilé přeliš zkaziла.

- 5 Při tom časě v Moravě zle sě dějieše ;
neb Matěj z Třenčína,
ten uherský hrdina,
hradov pomezských několik držieše,
s nich Moravu všiu hubieše.
10 Krále rada jeho naradi,
že na Brod pány silny posadi,
již by země bránili
a před ty hrady jiezdy činili.
Tehdy Matěj mnoho Uhrów sebra,
15 a třmi sty o Hradišciu vše vsi vzebra,
a s jinými na Bánově sě zažoži.

- Tehdy Čechové nebozí,
 ťsti uherské neznajúce,
 dobré rady nejmajúce,
 20 klopotně sě na ty Uhry vybrachu
 a k Bánovu sě sami otmachu.
 A když na horu češčí *liudie* vznidú,
 Uhři na ně silně vynidú;
 inhed Čechy pobichu,
 25 a mnoho jich Uhři na bězě jechu.
 Pro to král vojensky na Matěje jide,
 a když Holíčě dojide,
 před ním sě połoži
 a około jeho voje rozłożi.
 30 Nechtě král jinak pracovati,
 káza kopáčom hrad podkopati.
 V tom sě j'mu nezvede,
 neb Matěj své kopáčě na hrad vzvede.
 Ti sě nad naše kopáčě vzkopachu,
 35 a tak naši kopánie i přestachu ;
 neb je Uhři tepiechu
 a u vodu topiechu.
 Tu Čechy i jedné cti neučinichu,
 jedno že Moravu dohubichu.
 40 Tú vojnú počě sě král styděti,
 i chtieše Lipského Jindřicha jieti ;
 bo jeho svú banbú vinieše.
 Ale že j'mu pan Jindřich silen bieše,
 nemože j'ho tehdy inhed jieti,
 45 ale da to Vilémovi Zajiecovi věděti.

Tolik o něm král s Vilémem rad kłade,
až jeho Vilém i popade.

Pro jeho jetie Ostrva vsta proti královi
a proti panu Vilémovi;

50 neb ten s králem věrně držieše,
a také s králem Střela bieše.

Ostrva na poliu ležieše
a zemiū hubieše.

Ludie královi do Prahy přijedú

55 a ottud tajně na Ostrvu jedú.

Ostrvěné sě ostřehú
a na ně ze vsí vytěhú.

Tu sě Ostrvěné dobře jmiechu
a na nich boj obdržechu.

60 Tu z Střely najlepší jat bieše,
ten sobě Sbyněk jmě jmieše.

S Ostrvú jedni Němci biechu,
ti Kokoršcí sloviechu.

Zajieciū sě na nich dobrě pokobi,

65 ten ty Němcě udatně bojem pobi.

Tehdy král ot Zajiecě chtieše Jindřicha vzieti,
chtieše j'mu inhed hłavu stieti.

Zajiec sě za Jindřicha posadi
a s králem sě dobrě svadi,

70 řka: „Králiu, rač to věděti,
že-ť sě je Jindřich nedal jieti,

až sem musíl sliúbiti,

že j'mu životu nic [nechciu] nečiniti.“

Nerodi jeho na smrť dáti,

75 pro to král počě sě na Zajiecě hněvati.

Pak páni v dobrú řěč s králem vnidú
a o všě dobré sě s nim snidú.
Inhed pana Jindřicha pusti
a všě Němcě pryč rozpusti.

CIX.

Boj s králem. Hlad v zemi.

- Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po třech stech po deseti šestého
král bez zeman z země jide
i za pól druhého léta nepřijide.
5 Sám šest po zemiech sě tučáše
a kniežecie dvory ohledováše.
Pak sě s Němci do země vráti
a s nimi počě po všie zemi bráti.
I jednomu pánu neotrustieše,
10 pořád všiu zemiu žžieše.
Toho sě szeli Zajiecovi,
točiuš z Valdeka Vilémovi,
i počě mluviti:
„Juž živ déle nechciu býti,
15 té spústy nechciu déle trpěti;
chciu s Bohem na ty Němcě jeti.“
Uzřev, že jeho snožie Němci pálé,
vecě: „Nechciu jim hověti dále.“
U mále poteče proti mnohu,
20 řka: „Vědě, že s ně býti nemohu;
ale ufaju do pomoci svatého Václava,
jenž jesť česká mocná hlava.

*

- Na jeho milost chciu k nim jíti!“
 Dojed jich, je sě s nimi bíti.
 25 Tehdy zjevně Čechom svatý Václav sě pokáza
 a za sobú u boj jim jíti káza.
 Tu Čechové dobrí biechu,
 udatně Šváby pobichu.
 Slušie každému dobrým býti
 30 a své země životem brániti,
 pro svój jazyk i smrť přijeti:
 a toho tvé děti budú česť jmieti.
 Na Rýně počechu mluviti,
 kto by byl mohł krále pobiti?
 35 Když jim Švábi na Zajiec pověděchu,
 Rýněně jim odpověděchu:
 „Neřiekajte ‚zajiec‘ Vilémovi,
 ale přirovnajte jej ke lvovi,
 řkúc: ‚Móž‘ ten rytieř dobrý býti,
 40 že pro své země česť směl v taký boj vníti.“
 Král pro tu škodu,
 aby nevšeł v hroznú příhodu,
 s zemany sě snide
 a v jich milost vjide.
 45 Pro tu válku za tři léta taký hlad vznide,
 že pro-ň dobře třetina liudu snide.
 A vlcie tak liudi jediechu,
 že i oděné liudi s samostrieły dáviechu.
 Liudie jiné liudi tepiechu
 50 a svařice jediechu.
 Tehdy jest nalezena
 některá chudá žena,

tu jesť u pusté pivnici seděla.
 Ta se třmi dcerami ludi jedla,
 55 potom také i dcery sně,
 však hladu neobráni sě.

CX.

Rytířské skutky Plichtovy.

- Těhdy rytieř jeden v zemi bieše,
 ten Plichta z Žirotína slovieše.
 Ten z země vynide
 a do cizích zemi jide.
 5 Když pravý boj vzvěděl,
 tém na pomoc jeł.
 Był v boju krále říšského
 a u krále anglického,
 a ve mnohých bojích jiných
 10 i u přehodách rozličných.
 Však vesde škody zbył
 a vesde s obú stranú lepší był.
 Ve stě let nenařázél sě rytieř taký,
 jehož by chválil jazyk všaký.
 15 Ale česká kronika jeho neumie chváliti,
 že sě pro své země čest nechtěl potruditi.
 Poslúchajte, mocní páni,
 jenž ste ku popravě českej zemi Bohem vydání!
 Chtěl-li by kto věčného jmene dobyti,
 20 ten neroď pro své země česť leň býti.
 Tiem jmene ctného dobudete
 a potom s Bohem ostanete.

Při tom časě zle sě v zemi vedieše,
přeboji velici biechu,
25 a druzi v noci kradiechu.
Nebo páni, již popravu jmiechu,
svým liudem bráti přepúšciechu.
Na jich liudi nikte sáhnúti nesměl;
tak i jeden dobrý pokoje nejměl.
30 Neb bieše bieda stádciu chudému,
jež jest oddáno pastýřiu nepravému.
Toho časa nožě sě v Čechách pokázachu,
jimiž zloději skot a koně z domov střihachu.

Rejstřík historický.

- Adolf Nassavský*, král říšský (1292—1298) 159.
Albrecht I., král říšský (1298—1308) 158—166.
Albrechtice (na Pardubsku) 155.
z Aldemburka hrabě 66.
Alexander Veliky 20.
Amazonské panie 19.
anglický král (Edward II. 1307—1327) 181.
Apolinaříš sv. 104.
Apolinaříše sv. kostel v Sadské 110.
Aufsteinér, hrabě korutanský (Jindřich z Aufensteina 1309—1310) 171.
Bánov u Uherského Brodu 176, 177.
Barnaba mnich 64, 65.
Bavor ze Strakonic († 1318) 163.
Bavori 111, 117, 147—149, 161.
bavorský les 75, 79.
Bedřich, Boleslav Soběslavic, kníže (1173, 1178—1189) 119, 120, 122, 124—126.
Bedřich I., císař (1152—1190) 114.
Bedřich II., císař (1212—1250) 139.
Bedřich Udatný, vévoda rakouský (1230—1246) 136.
Bedřich, markrabí míšeňský (Fridrich s rozkousnutou tváří 1292—1324) 169.
Běla, král uherský (Bela IV. 1235—1270) 150.
Beltrám Zebinský (1280) 155.
Bena, na Miličích pán 104.
Beneda, velitel na Mišni za Vratislava II., 86.
Benedikt, mnich 65.
Benedikta sv. zákon (řád) 55.
Beneš ze Cvilína (popraven 1265) 153; Wartenberský, viz tam.
Bernart, biskup pražský (1236—1240) 137.
Berún, viz Dětřich.
Bielina řeka 12.
Bielina hrad 76, 141.
biskupství pražské založeno 55.

- bohové pořanští* 33.
Bojiště za Vyšehradem 19, před Prahou 101, 124, 127.
Boleslav I. Liutý (935—967) 43, 50—54.
Boleslav II. Ščedrý (967—999) 54—56.
Boleslav III. Skúpý (999—1002) 57.
Boleslav Soběslavíc, viz Bedřich.
Boleslav Stará 2, 3, 43, 50, 54, 72, 73, 75.
Boleslav Mladá 55.
boleslavská kronika 3.
Boreš z Oseka i z Risenburka (1231—1276) 143, 151.
Bořek, vládař za Přemysla Ottakara I. 130.
Bořivoj I. (891—894 asi) 40, 43, 44.
Bořivoj II. (1100—1107, 1117—1120, † 1124) 94—111.
Božej Vršoric († 1108) 92, 96—98.
Božena, kněžna († 1052) 70, 71.
Bračislav, Bréčislav, Břetislav I. (1037—1055) 71—79.
Bračislav II. (1092—1100) 86—93.
Bračislav, synovec krále Vladislavův (1112) 106.
Bračislav, biskup (1182—1197) 127, 129.
bradatice na štítě Vršovicův 126.
brady starých Čechův 16.
bramburský markrabie (Otta I. 1170—1184) 154.
Bravanti 117.
břevněvská kronika 2.
Brnno 89.
Brod Uheršký 176.
Brusnice, potok 101.
Budín 160.
Budišín 133.
Budivoj, posel knížete Svatopluka 94.
Budivojonce 153.
Buzovic Dětříšek († 1110) 105.
Bydžovené 165.
Cidlina 97.
císař 41, 48, 52, 57, 58, 66, 72, 75, 76 atd.
cizozemcův spůsob 11, 109, 116, 121, 167.
Ctibor „mádrá hlava“ (1248—1250) 142—144.
Ctibor z Lipnice († před 1308) 155.
Ctibor z Uherška (1309) 166.
Ctirad 24—26.
z Cyrdika hrabě (z Hardeka, 1260) 150.
Cyrndorf (Mühldorf nad Innem) 148.
Cyrus 20, 39.
Častava 21.
Čech praotec 6 sld.

- Čechové, Čechy 7, 36 atd.
 česká duše 123.
 Čieč z Budějovic i na Hluboké, sudi zemský (1251—1264)
 153.
 česká kronika 181.
 čiešník říšský, král český 83.
 člověk, poddaný 94.
 černí mnisiče 43.
 črtie 26, 45, 82, 150.
Daněl I., biskup (1148—1167) 99, 107.
Daněl II., biskup (1197—1214) 128, 127.
 dědina 11, 33, 39, 95, 127, 141, 152, 158 a j.
 dědky (penates, duchové a obrazy dědův) 6.
Děpolt, syn Neklanův 38.
Děpolt, kníže zličské (1194—1218) 131.
 desátek 78.
 dešť krvavý (1112) 107.
Dětmar biskup (973—982) 58.
Dětoch z Hořiupníka (1299, † před 1334) 160.
Dětrich Berounský (pověstný král Ostrogothův, nazvaný
 po sídle svém Berúně = Veroně, † 526) 156.
Dětríšek Buzovic († 1110) 105.
Děrín hrad 16—29.
 dívčí válka 15—29.
Dobeš biskup (1279—1296) 156, 157.
Domažlice 76, 110.
Dominika sv. vigilje 161.
Dominikáni, viz Predikatéři.
Drahomíř ze Stodor (manželka Vratislava I. † po 927)
 43—45.
 z *Dubé* Hynek (1276—1280) 155, 156.
 z *Dubé* Hynek Hynkovic příjmím Žák a Berka, nejv. purk-
 rabi (1305—1316) 168.
Dunaj 130.
Durinkové 36—38, 117, 161, 162.
 erby: bradatice, kapr, kartas, kly, kříž, lev, orel, orlice,
 ostrev, panna, polovičný, průhy, řebří, róže, ruka, střela,
 svini hlava, trúba, židovský klobuk.
Ekard biskup (1017—1023) 77.
Elžka královna (dcera Václava II., manželka krále Jana,
 † 1330) 163, 173.
Frandřéné, Flandřené, Flandrové 117.
fík z prstův, Vlachům na potupu 82.
Fryzové 117.
 z *Fuldy* opat 139.

- Gebhart* biskup, viz Jaromír.
groš, dobrý peniez, zaražen 157.
z Hardeka, viz z Cyrdika.
Havel z Jablonného i z Lemberka (1233—1253) 143, 146.
Heršman biskup (1099—1122) 107, 111.
Heršman Zvířetický 170, 171.
Heršmanice u Litomyšle 172.
Hiza biskup (1023—1030) 78.
hladomor 81, 152, 156, 180.
Hlohov 74.
Hněza (účastník ve vraždě sv. Václava 935) 52.
Hnězdno 74.
Hodka 21.
holý 40, 50, 57, 96.
Holič (na Slovensku) 177.
holoty (psovodové) 133, 134.
Hora, Hornici 160, 164, 165, 168, 169.
Horažďovice, Ohražďovice 163.
Horiměves (Hořiněves v Hradecku) 155.
z Hořiupníka a z Třebelovic Dětoch († před 1334) 160.
Hory střiebrné (Kutná H.) 160.
host, cizinec 98, 167.
Hostivít kníže 38—40.
Hovora lovec, výbavce Jaromíra knížete 59—61.
Hradec Levý 41.
Hradec Králové, Hradčené 165, 175.
Hradecko 80.
Hradišče Uherské 176.
Hřekové 6, 89.
Hřivec lovec, stoupenc Vršovicův 59.
Hron z Náchoda (předek náchodské větve Hronovicův, při volbě Richarda Kornwallského 1257) 146.
hvozd 6.
Hvozdec, hrad v Mišni 86.
Hynek Dubský, viz z Dubé.
Charvaty 6.
chlapi (sedláci i měšťané v poměru ke šlechtě) 12, 14
 (sbor), 20, 70, 71, 166, 168.
Chlumec pod Krušnými Horami 111.
Chodové 76, 77.
Chrudim, Chrudiměné 79, 99, 165.
Chval hrdina (v bitvě na Bojišti 1179) 128.
Chýnor u Turska 32.
z Chyš Odolen (u Milána 1086) 82.
Isák mnich 65.

- Jablončský*, viz Havel a Jaroslav z Jablonného.
Jakuba sv. den 172, 176.
Jan sv. (Křtitel) 59, 62, 118; sv. Jana prst v Osece 151.
Jana sv. kostel nad Loděnicí 118, v Oldříši 62, na velezské hoře 60.
Jan ciesařovic, hrabě z Lieemburka, král 173, 176—180.
Jan II. biskup (1226—1236) 134, 137.
Jan III. Šedrý, biskup (1258—1278) 149, 156.
Jan IV. biskup (1301—1343) 159.
Jan I., biskup olomoucký (1063—1086) 85.
Jan či Ješek ze Stráže, jinak z Wartmberka († 1316) 160, 163, 168, 172.
Jan mnich 65.
Jaromír kníže (1003—1012, † 1038) 57—63.
Jaromír biskup (1068—1089) 80, 84.
Jaromír dvůr 80.
Jaroslav z Jablonného (1272—1289) 155.
Jaroš, syn Ctiborův 143—144.
Jeruzalem 83, 127.
Ješek, viz Jan ze Stráže.
Ješek (Joannes Parricida, syn Rudolfa II., vévody švábského, a Alžběty, dcery Přemysla Ottakara II., † 1313) 166.
Jindřich III., císař (1053—1106) 81.
Jindřich Brada, kníže slezské († 1241 u Lehnice) 138.
Jindřich Korutanský, král český (1307—1310, † 1335) 164, 173.
Jindřich z Lipé, Lipský († 1329) 160, 163, 165, 168, 177—179.
jíva Durinkova 38.
Jurí sv. kostel a klášter na hradě pražském, tamní knieniabatyše 55, 78, 79.
Jurík Stanov syn, župan na hradě Žatci († 1116) 108.
Jutka (Judita), sestra Ottý Sviňbrodského, manželka Břetislava I. († 1058) 72, 73, 75, 77.
kacíři 150.
Kališ v Polsku 157.
Kamýk (Tamík) rytíř 171.
kaple na bojišti v bavorském lese 77.
kapr červený, erb nabytý Smilem Světlíkým 146.
kardinál 129.
Karel Veliký 86.
Kartasi, sypatí tatarští 137.
kartus, znak Košíkův z Lomnice 137.
Kazé, dcí Krokova 8.
Kazín 8.

- Kladsko* 139, 153, 172.
Klepý, hrad 39.
klánie 30, 141, 142, 157, 167 (bez popruhův), 175—176.
kletva 56, 74, 107, 112, 129.
Klementa sv. kostel na Levém Hradci 41, v Pořečanech
čili na Poříčí 135.
Klimka 21.
kly dva v zlatě nad uhel črvaná 126.
kmetie 45, 115.
knížata volená a rozená 112.
Kochan Vršovic (994—1037) 58, 60, 61, 63, 69.
Kojata Všebořovic (1068) 84.
Kokorští (Kokotovici?) 178.
Kokotovici (pražský rod německý) 169, 178.
Kolín 165.
Komoň, vráh sv. Lidmily 44, 45.
kopáči (kovkopové) 132, 177.
kopec (mohyla) na bojišti 118.
korona česká 41, 83, 113 a j., polská 157, uherská 160.
koronování na království české 84, 114, 133, 186, 151, 157,
173.
Korutané 171.
korutanský kníže, viz Jindřich Korutanský.
z Kosic Rudolt (1315) 175.
kostel nejstarší 41, kostelův 20 nových 55.
kostky 167.
kotel nad ohněm držeti 53, 83.
Kovánský pán v Rímě (1112) 707.
Kozma biskup (1091—1098) 89, 99.
Krakov 56, 157.
Krásomysl kníže 30.
křest, křist Bořivojův 40, Uhráv 89, Prusův 147.
Kristin mnich 65.
Křivoklát 124, 133, 136, 164.
kříž znamení 34.
kříž na štítě krále uherského 89.
křižovníci (křižáci) 145.
Krok 8.
kronika pražská, břevnovská 2, opatovická 3, Kosmova 85.
Kunrát I. kníže (1092) 80, 89, 90, 91.
Kunrat Přemysl, syn Soběslava II. 119—122.
Kúřim 132.
Kúřimsko 38.
kúřimský kraj 114, 131.
Kyjov (ruský) 138.

Labě 97, 104, 105.

lech 6.

les (hraničný) polský 64, bavorský 75 sld., 79, 110.

lev bílý o jednom ocase, erb knížat českých 83, druhým
ocasem obdařen 133.

lev černý, erb Hronem z Náchoda dobytý 146.

Leva Vlastislavie 38.

Licmburk (Lucemburk) 173.

z Lipnice Ctibor († před 1308) 155.

Lipolt vévoda rakouský (Leopold VI. Slavný 1198—1230)
135, 136.

Lipský či *z Lipé* Jindřich, viz Jindřich z Lipé.

Liubice hrad 15, 21, nad Cidlinou 55, 97.

Liuhuše 8—15, 20, 174.

Liubašin dvůr 14.

Liubašin soud 9—10, proroctví její 14—15.

z Liudic Pavlík (měšťan pražský) 170.

Liudmila sv. 44, 45.

Liutolt vévoda rakouský (Leopold II. Sličný 1073—1096) 86.

Liutomyšl 172.

Lodín potok (Loděnice) 118.

Lombardská králová, viz Mechilda.

Lomničští (rytířský rod Košíkův z Lomnice) 137.

Lork lovec (1100) 92, 93.

Lotr, Lothar císař (1125—1137) 111, 118.

Lovoš hora 31.

Luciper črt 150.

Lučsko 29, 33, 34, 36, 38.

Lučéné 32, 34, 35.

Lúně (Louny) 153.

Margareta králová (dcera Leopolda VI. vévody rakouského, chot Přemysla Ottakara II. † 1267) 149, 151.

Márie sv. kostel na Praze 41.

Matěj (Matúš) z Třenčína (1316) 176.

Matěj mnich 65.

Mechilda, lombardská králová (markrabina Mathilda toskánská) 85.

Mediolán, Mediolaně 81, 83, 103, 106.

medské panie 39.

z Meissavy páni, viz Weyzové.

Mělník 44.

Metuděj, arcibiskup na Velehradě 40.

o mezi soud 9.

Mezka, kníže polské (Měčislav, vlastně Boleslav Chrabrý 992—1025) 57, 61, 63, 64, (Měčislav II. † 1034) 74.

- Michal* sv. 51.
z Michalovic Jan (z rodu Markvarticův, ok. 1283—1294) 157.
Mikulaj biskup (1241—1258) 137, 149.
Miličice 104.
mince obnova za Václava II. 157.
Minhart biskup (1122—1134) 117, 123.
Mišen '86.
Mišné 169—171, mučitelé Čechův 171, 173.
míšeňský markrabí 86, 136, 158, 169.
Mláda (dcera Boleslava I., abatyše svatojirska 973) 21, 55.
Mnata kníže 29.
mohučský arcibiskup 151.
Morava 40, 41, 43, 79, 80, 91, 92, 95, 99, 126, 135, 140, 146, 152, 176, 177.
Morava řeka 150, 151.
Moravě 43, 95, 108.
moravská kronika 41.
moravský biskup 85.
moravský kníže 36, 89, 94, 100, 125.
moře adriatické 151.
most pražský přes Vltavu, kněžnou Svatavou založen 133.
most přes příkop hradu pražského 62, 153, 172.
most vzdovitý 28, 65.
Most Hněvin 143.
mravové Čechův prvotní 7—8.
mravůr českých proměny 133, 136, 141, 167.
Mühldorf, viz Cyrndorf.
Mutyně Vršovic († 1108) 92, 96, 97.
Mutyně Skuhrovský a Vřestovský (1280) 155.
mužobojstvo 6, 175.
Myto Vysoké 97, 165.
Mycené, Mýtěné 165.
z Náchoda Hron, viz Hron z Náchoda.
nav 8.
naháči (flagellanti) 149.
Neklan kníže 30—38.
Němci, Němkyně 37, 71, 72 atd. přečasto.
nemoci co pokuta vrahův 52.
Nezamysl kníže 29.
nezletilost knížete českého pokud trvá 45.
Noré Město (část Malé Strany pod hradem pražským) 170.
nože dirotvorné 182.
obec co jest 10.
Odolen z Chyš, viz *z Chyš*.

- Ohraždějovice, viz Horaždějovice.*
Ohře řeka 36.
Ojíř z Friedberka (1238—1253) 139—141.
okol ke kláni 175.
Olbramovici, viz Volbramovici.
Oldřich kníže (1012—1037) 57—71.
Oldřich, kníže zličské 114.
Oldřiš 62.
Olomouc 85, 138, 161.
olomoucký děkan 162.
Ondřej biskup (1215—1224) 129.
opatovická kronika 3.
Opočno (u Moravan při státní dráze) 165.
orechy z otky Přemyslovky 13.
orel černý, znak knížat českých 83.
orlice fioletná, znak Vladislaviciů 39.
vrleč v plameném štíte, znak knížat českých 73.
Osek klášter 151.
Oskořín 25.
ospitál, špitál křížovníkův konec mosta pražského 170.
ostrova, znak Hronoviců 128, 178.
Ostrvěné, Hronovici 178.
otdiel, úděl knížecí 80.
Ot kamene (rodina pražská) 169.
Otta Biely, císař (mylně) 71.
Otta Sličný, kníže olomoucké († 1087) 80, 100, 104, 108.
Otta kníže (1189—1191) 127.
Otta, vévoda bavorský (1305) 161.
Ottakar = Otěmil 133, viz Přemysl.
panna v zlatě s stříbrnou rohatou (erb) 126.
panim cizím služba (minnedienst) 167.
papež 75, 85, 106, 107.
Paříž 157.
Pavlík z Liudic, viz z Liudic.
Pelhřim biskup (1224—1225, † 1240) 129, 134.
Pět sv. bratří 63.
Petra sv. kostel v Římě 107.
Petrín 15, 144, 153.
Plavci (Kumani) 150, 151.
plavecký pokřík 21.
Plichta z Žerotína († 1322) 164, 181.
pluk, rod 98, zástup 150.
Plzeňsko 78.
Plzněné 152.
Poděbrady 153.

- Poděbrazští* (u Milána 1086) 83.
Podiven, komorník sv. Václava 47.
podýmné 78.
pohani 16, 26, 40, 43, 46, 55, 104, 127, 147.
pokora, soudní obřad 42, 90.
Polané 56, 57, 62, 63, 76, 90, 91, 96, 99, 104, 113, 122, 132.
Poličené (z Poličky) 165.
polovičný (t. j. štit), erb Havla Jabloňského a pak rod
z Wartemberka 146.
Polska 57, 75, 138, 139, 157.
polská země 57, 113, koruna 157.
polský kníže 74, 78. Králem polským Vratislav II. 84.
polský les 64.
pomořanské kněžstvo 157.
Pořiečie 135.
Pořiečany 135.
Postoloprty 37, 70.
postoloprtský kraj 36.
povodeň 172.
poznaňské království 157.
práh tesařův 15.
Praha 15, 41, 46, 50, 55, 59, 62, 90, 98, 100, 101,
102, 104, 114, 115, 118, 127, 132, 133, 135, 136, 139
(hrazení), 155, 168, 169.
právo zemské 14, ženské 26, pohanské 40, potaz práva 45.
Pražené 31, 33—35, 38, 39, 60.
pražská kronika 2.
pražský hrad 61, 78 (hrazení), 113, 169—171; cesta k řece
s hradu 139; most 132, 153.
přebojí velicí 182.
Predikatéři 135.
Přemysl Stadic 12—29, proroctví jeho 14.
Přemysl, bratr Václava II. 127—128.
Přemysl Otakar I. (1192—1230) 129—136.
Přemysl Ottakar II. (1253—1278) 142, 147 sld.
Příbek hora 31.
Přibyslava, sestra sv. Václava 53.
Příema pán 66.
Přimda hrad 66.
prkno stínací 144.
Prkoš z Bielinu († 1041) 76, 77.
Prokop sv. († 1053) 114, 128.
Prosiek 90.
práhy červené a bilé na štítě potomkův Juříka, Stanova
syna 108.

- ové 56, 147.
 hrad 44.
 a potóček 44.
 ita lovec (1100) 93.
 im (Gaudentius), bratr sv. Vojtěcha 74.
 islav, kníže zličské, současník sv. Václava 47, 48.
 ký dvór 35.
 usici 150.
 iský vévoda 86, 135.
 cisy 136, 148, 149, 151, 152.
 cuš (pole Rákoš u Pešti) 160.
 ī, znak pánů z Poděbrad 83.
 ior biskup (1296—1301) 157, 159.
 ūk 54, 71, 115.
 nunt (Raimund z Lichtenburka, ok. 1278—1316) 166.
 ž zatahovací 72, 170.
 zno 67, 114, 130, 132.
 n 6, 55, 56, 75, 81, 89, 106, 129.
 méně 150.
 p 7.
 roty 20, 50, 56.
 lic, člen rodu 39, 100, 154, rodička 78.
 " 32, 79.
 že erb i rod Vitkovický či Rožmberský 101, 151.
 udolt I. (Habsburský, král říšský 1273—1291) 152—154.
 udolt I. (vévoda rakouský a král český, 1306—1307) 163.
 udolt z Kocic (1315) 175.
 udoltovic (t. j. Albrecht) 159.
 udoltovici (Kosičtí) 176.
 ūfa sv. den 154.
 ūka bielá v zeleně s rožďků zlatou (erb) 126.
 ūulant (Roland, Orlando) 86.
 ūus (země) 138.
 ūusín 40.
 ūyn (Rýněně) 111, 117, 137, 157, 166, 180.
 ūadská 10, 110.
 ūasici, Sasi 55, 76, 77, 87, 88, 117, 132, 154, 156.
 ūázavský opat Němec 114.
 ūbor chlapí 14, dívčí 21, 29, říšský 48.
 ūderad († 1090) 87—90.
 ūderaz (v Praze) 90.
 ūdislava blažená 145.
 ūédáníe, meč sědací 42.
 ūdlec 168.
 o sekyře a dlubnách bájka 103, 174.

- Sennar* 5.
Siraz (Sieradz v Polsku) 157.
skladatel té kroniky 1—4, 101, 142, 156, 161, 162, 170, 172.
ze *Skuhrova Mutyně* (1280) 155.
Slavník na Libici († 981) 55.
slovensky 40.
Smil Ojeřovic, syn Ojíře z Lomnice (1281—1293) 159.
Smil Světlík, viz Světlík.
smutná hodina 79.
snem 9, 27 a j.
Soběslav I. (1125—1140) 104, 105, 111—114.
Soběslav II. (1174—1179) 115 sld.
sok 42.
Sptyihnev I. (ok. 895—912) 43.
Sptyihnev II. (1055—1061) 78, 81, 84. —
Srbové mišeňští 88, 101, 127.
Srbové, obecný název kmene slovanského 6.
srbský jazyk 6.
srbské (mišeňské) kníže 86, 101.
Stadici 12, 136.
Stanimir kníže 123—125.
Stanov Juřík, viz Juřík Stanov.
starosta rodový 7, 58, zemský 96.
Stodory v kraji žateckém 43.
stolec otcov, kněžský 38 a j.
Stožec (Staats u Lavy v Dolních Rakousích) 150.
Straba 33, 35.
Strahov 62.
Strachkvas (syn Boleslava I. † 997) 52, 54, 55, 56.
ze *Stráže Jan*, viz Jan ze Stráže.
Střehom (Ostřihom) 78, 89, 99.
střela, znamení pánu ze Strakonic, z Bavorova, z Pořešína 178.
ze *Střely* Sbyněk 178.
Střezislava, manželka Slavníkova 55.
Styr 32—36.
Sudek, silné dietě (1309) 170.
Svatopluk, král moravský (870—894) 40—42.
Svatopluk kníže (1107—1109) 91, 94—99.
Stratara dívka 21.
Stratara (kněžna polská, dcera Kazimíra I., manželka krále Vratislava II., † 1126) 132.
Světlík Smil 130, 133. *Světlík Smil* (z Lichtenburka, Hronovic, ok. 1248—1269) 146.

- Svině-Brod* (Schweinfurt v Bavorsku) 71.
svinie hlava na štíť Buzicův 105.
Syleester biskup (1139—1140) 111, 117.
šachy 58.
Šalamounov svícecn 82.
Šárka 24, 26.
Šebíř biskup (1030—1067) 78, 84.
šlechta, šlechtici 70, 133, 168, a j.
Štěpán II., král uheršský (1114—1131) 107.
Švábi 79, 117, 159, 160, 164, 165, 166, 180.
Tas Wissemburský (děd arcibiskupa Arnošta, † 1304) 155.
Tateré 36, 137, 138.
Tekdak biskup (Thiddag 998—1017) 56.
Tetín 8, 44, 45.
Tetka, dcí Krokova 8.
Tista Jan Vršovic (1109) 99, 102.
Titus císař 83.
z *Třenčina* Matouš 176, 177.
trůba na štítě Zebinských 155.
Trubka přízednicě (poustevnice) 135.
Tuň, vrah sv. Lidmily 44, 45.
turnie, oblek turnejní 19.
turnejův do Čech uvedení 141.
Turško 34.
Turov (ves na Chroustovicku při státní dráze) 165.
tutí roh (Dětříšek Buzovic) 105.
uherská korona 160.
Uhersko (u Vys. Mýta) 166.
Uhřata 107, 108.
Uhří, uherská země 42, 43, 78—80, 88, 89, 96, 99, 108,
138, 146, 150, 160, 161, 176, 177.
Unislav kníže 29, 30.
Úšeské hradoviště 152.
Vacek († 1113) 97, 104—106.
vacek, křepeličný míska 106.
Václavslav, kníže srbské (syn Viprechta Grojského, 1109
u Prahy) 101, 102.
Václav sv. 15, 43, 46—53, 90, 179, 180.
Václav II. kníže (1191—1192) 127.
Václav I. král (1230—1253) 136—147.
Václav II. král (1283—1305) 154—160.
Václav III. král (1305—1306) 160—162, 164.
Václavovny královny (Alžběta a Markéta, dcery Václava
II.) 163. Anna, chot Jindřicha Korut. 164.
z *Valdeka*, viz Zajiec Vilém.

- Vaněk*, viz Václav II. a III.
z Wartmberka Jan, viz ze Stráže.
z Wartmberka Beneš (bratr Janův 1318) 165.
tedž 33.
Velehrad 40, 41.
Velez 61.
velezská hora 58.
Velflovici (rodina pražská) 169, 170.
Véněk z Třešic 175.
Věnkokociči (1315) 175.
Vespezián císař 83.
věstby Libušiny 10.
Weyzové (páni z Meissavy 1260) 150.
řeče babylonská 5.
Vilém z Poděbrad (1250—1262) 153.
Wissemburský Tas († 1304) 155.
Vítá sv. ruka 50.
Vítá sv. kostel 35, 50, 53, 82.
Vítěk Ojieřovic z Landsteina (ok. 1300—1312) 169, 170, 171.
Vitkovici 152, 154.
vládař (správce hospodářství) 36, 130, 152.
Vladislav I. (1110—1125) 100—111.
Vladislav II. (1140—1173, † 1174) 114—118.
Vladislav III. (1197) 129.
Vlasta 16—28.
Vlastislav kníže lučské 29, 31—36, syn jeho 36, rodici 39.
Vlastislav město 31, 39.
Vlaši 82, 103, 107.
Vltava 15, 87, 121, 139.
Vojen kníže 29.
Vojtěch sv. 15, 55, 56, 74, 90, *hlava* jeho 113.
Volbram, měšťan pražský 170.
Volbramovici (rodina pražská) 169.
volenníci (kurfiršti) 83.
volitelské právo krále českého 83. Čechův 89, 102.
Vracka dívka 21.
vrata veliká hradu pražského 41.
Vratislav I. (asi 912—926) 43.
Vratislav II. (1061—1092) 80—90.
Vratislav, město v Slezsku 78, 130.
Vratislav, hrad u Vysokého Mýta 97.
Vřešťovský Mutyně (1280) 155. Vřeštov u Hořiněvsi v Hradecku.
Vršov pluk, Vršovici 98.
Vršovici 58—63, 69, 91, 92, 94—99, 126.

- Všeslav, pán český 146.
výr u Tatarův 36.
výr ušatý za boha ctěn 40.
Vyšehrad 19, 22, 23, 26, 27, 61, 100, 118.
vyšehradská kronika 3.
vzdání prstenem 133.
Zabor, klášter v Uhrách 43.
zádušnie (statky) 134.
Zajiec z Valdeka Vilém († 1319) 164, 171, 177—180.
zálabské hrady 156.
Záviše, Vitkovic († 1290) 152, 154—157.
Zderad, Zdislava, viz Sderad, Sdislava.
Zebinský s trubou Beltram (1280) 155. Zebín nedaleko hradu Kumburka v Bydžovsku.
zeměné 9, 54, 94 a j.
Zhořelec 133.
Zlicov město 131.
Zličsko 38, 47, 48.
zličské kníže 47, 55, 114, 181.
znojemský hrad 135.
Zvířetičtí 158, Heřman (ok. 1309—1321) 170, 171.
o šabách a čápu bájka 95.
Žatečsko 29, 31.
Žatečský kraj 43.
Židé 26, 83, 111, 113, 145, 146.
židovská škola a had v ní 113.
židovský kobluk, erb potomkův pana Všeslava 146.
z Žirotiny Plichta († 1322) 164, 181.
Žerotinští (Janovici) 153.
Žitava 139.
Žitomíř (nyní Štolmíř) 48.
žitomiřský dvůr 47.

Výklad slov méně známých.

- a*, 1. ale; 2. v souvětích: Zapłaka, a řkúci. Sta Vlastislav,
a boj bera (Nákres §. 366).
- asia*, aspoň.
- a'ž*, a už.
- báta*, bratr, přítel.
- bélpuch*, pergament.
- bléstí bledu*, zmateně mluviti, blabolati, šetiti.
- bo*, nebo.
- boniti*, strašiti, strachu naháněti.
- bradáč*, 1. muž s dlouhou bradou; 2. bratr laik či konvrš
v klášteřích, jenž se neholíval na rozdíl od mnichův
kněžími jsoucích. *Ješín*.
- bradaticé*, bradatá široká sekera, švancara.
- brav*, drobný dobytek, zvlášt' ovčí. *Ješín*.
- brojiti se*, přemilati se, hemžiti se, semotam běhati.
- brzo*, rychle. *brž* rychleji.
- budiech*, budieše *atd.*, imperfektum slovesa „*budu*“, ve smy-
slu: byl sem, byl jsi, byl jest.
- býl*, *býlé*, plevel, beylí.
- cierkev*, kostel.
- ciesárovna*, dcera císařova.
- ciesarová*, choť císařova.
- ciesárovic*, syn císařův.
- cketa*, sketa, zbabělec.
- če*, co.
- češte*, česejte.
- čist niti*, do čista nahý.
- čiuti*, slyšeti, pozorovati.
- dci dcere*, dcera.
- děčský*, dětecký (Alex.), čacký, statečný.
- dědina*, pozemek dědičný.
- dek*, pokrov na koně.
- děvojna*, dívka snubná, ale nevdaná.
- dľubna*, topor, násada k sekeře.
- doba*, co vhod jest. *Ješín*: štěstí, zvále, pohodlí.
- dobrý*, udatný, statečný.

dobudiech, dobyl jsem.

doje, 1. dojal; 2. dojel.

donid, *donidž*, *donad*, *donud*, *doněvadž*, dokud.

dráha, 1. prostor dél i v šíři; 2. spůsob, úprava. *Ješin*: „tovaryšstvo, houf, rota, zástup; item položení místa neb kraje.“

drbiti *drbiu*, musiti, musím.

dřevo, 1. „mezi stěnū a dřevem“ (str. 53) t. j. mezi dřevem, dveřem; 2. strom.

dřvi, dveře.

dřevie, stromoví.

dušē smrdí, dech páchné.

dýmka ta obecně slula *podymné*.

dýnko, tenká pokryvka ze dřeva anebo z jiné tahé hmoty.

F. Procházka (str. 307) myslil na dýně.

ež, že.

harovaný, merhovaný, strakatý.

hlezno, kůtek, kotník.

hlívā, houba.

holota, pacholek, jenž lovecké psy opatroval a k lovru vodil.

honec, lehký jezdec.

hosopda, pán.

húbie, zhoubce.

húšcie, houšt, dav, tíseň.

chrüst, chroust, treta.

chyše, *chyška*, 1. chalupa, dům, bouda, střecha; 2. záchod, stříška. *Ješin*.

i, ani. *I jeden*, *i žádný* tolik co nijeden, niždáný (Nákres §. 384.)

inhed, ihned.

jedno, jen.

jednož-t, aj tu, tuť, náhle.

jmenovaný, na slovo vzať, proslavený.

jmu sě, počnu.

kabele, mošna.

kak kako kaký, jak, jaký.

kázaný, mrvavný, mrvav zřízených.

kázati, trestati.

kcice, kštice, dlouhé vlasy nad čelem.

kletva, klatba.

klieti, v klatbu dávati.

kliudititi, kliditi, rovnati.

kmošek, kmotr, kmoch.

knéz, kníže. *kněž*, knížecí, knížeti patřící

kněžic, syn knížete. *kněžek*, malý kníže.
 kněžna, dcera knížete.
 kněžstvo, knížectví.
 knieni, knienč, chot knížete.
 kobluk, klobuk.
 kolesé, vůz dvoukolý.
 konvrš (conversus), bratr laik, prostý mnich nekněz.
 kopáč, kovkop, havíř.
 kopec, mohyla (str. 118).
 kraboška, larva, škraboška.
 kralovic, syn králův.
 královna, dcera králova.
 králová, chot králova.
 krastavý, chundelatý, rozčasaný, rozdrchaný.
 krásť, krásnější.
 krzno, plášt, který nošen býval nad brněním.
 kůřim, dým Ješín.
 koso sladiti, koso hladiti, drážditi, podštívati.
 kušč, fena, psice.
 lada, panna.
 lamí, lehnú.
 lakomý, lakotný.
 laz, novina, role posud neoraná.
 len, „by krále leň, jest mě leň“, lenivo býti, pro lenost
 k něčemu se nemíti.
 lhota, svoboda, zvůle.
 lic k čemu, lic horú, čelem k čemu, čelem horou.
 lichva, úroky.
 liut, zuřivost, rozlícenost.
 liuticé, litice, furie.
 liutý, litý, zuřivý.
 líč, líha, znamení na stromě, udělané vyseknutím kusa
 kůry.
 ločiu lokati, lokám, chlemtám.
 lom, praskot, lomoz, rvanice.
 lýčený, z lýka udělaný.
 maleterstvo, malomocenství.
 małżeństwo, manželstvo.
 medl, mdly.
 měch, pytel.
 miené, méně.
 miestí, matu hlinu, místiti, hnětití.
 mužobojsťvo, zabítí muže, vražda.
 náboženstvie, pobožnost, vykonávání pobožnosti.
 nadra, ňádra.

najú, nás dvou.
nálep, jedovatý nátěr na šípu, šíp jedovatý.
na-li, na-li-t, v tomhle, ajhle, náhle.
napokon, konečně, posléze, k posledku.
narázeti, naroditi.
nastati, naléhati nač.
nastrojně, hrドopyšně.
nav, sídlo mrtvých.
ne, než, ne-že.
nejiež, jejiž (o nejiež str. 51, o níž).
nem, nám.
nemáhám, nemohu, stůni, nemocen jsem.
nepodobizna, neplecha, neřest.
neprázdný, zaměstnaný, pilný, snažný.
neroditi, nechťeti; o *někom*, nedbati o někoho.
neudacstvie, neudatnost.
ničeti, dolů se kloniti.
ničse, nice, nic.
nikte, nikdo.
nošnicě (pl.), pošva na meč.
nrav, mrav.
nseti, chřadnouti.
o, 1. s lokálem: o rocě, o Postořoprtiech, o Hradištiu, o jiných zažhů město — okolo (Nákr. §. 330); 2. s akkusativem: o řeku Moravu sě snídú = obapol řeky.
objíjeti sě, odrážeti se, straniti se (obcházeti, objížděti Ješ.).
obinuti, obvinouti.
obláše, obzvláště, zvláště, sám o sobě.
obraz, mince.
obrok, praebenda.
ohar, lovčí pes.
oheknuti se, oheknouti se, obeknouti se.
okot, ohrada při kláni.
opravěti, opravovati *zemiu*, řídit, spravovati.
opustěti, spustnouti; *opustěti něčeho*, pozbyti.
oslediti, shromážditi.
osnovati, založiti.
ostrabiti se, zotaviti se.
ostrva, osekaný kmen, z něhož jen zbytky větví ven trčí.
osúti, obsypati.
osvět, osvětlení („slunce v svém osvětu“).
otka, botka u plánu.
otkleti, klatbu sejmouti.
otповiedati, nepřátelství vypovídati.
osřeti sě, ohlédnouti se.

- ožeh*, opálená hůl, sochor *Ješin*, hřebllo. *ožehem zavřeti*, zapáliti.
páknuti, páchnouti.
palček, paleček.
pánkatí, „pane, pánsku“ říkati.
páter, otčenáš, vůbec modlitba.
pavlaka, povlaka.
péče, starostlivost nepříznivá, obávání (str. 160).
plavecky, spůsobem Plavců či Polovcev.
podáviti, násilí učiniti.
podbiti, podrobiti.
podesiti, postihnouti.
podjieti, podniknouti, podstoupiti.
podpíti, podepnouti popruhy.
podvoj, veřej, prapisko.
poleci poleku, políknouti, poléceti.
pokobiti se, podařiti se.
polúčiti sé, vydařiti se.
poprava, moc soudní, pravomocnost.
porok, hana, výčitka.
porokovati, haněti, výčitky dělati.
potázati sé práva, o právo potaz vzít.
poteći poteku, uběhnouti.
povraz, provaz.
pozidati, počkatи.
pracný, nemocný.
pramen, větev.
přáslo, prouh.
přeboj, loupež.
predikatér, dominikán, kněz řádu kazatelského.
přepiety, přepnouti.
přibiti sobě, servati se vespolek.
připřeti sé, přitisknouti se.
přistlovie, pomluva, zlá pověst.
přízednice, poustevnice, v přízdí (clausura) bydlící.
proměniti se, převleci se, oblek změniti.
proněž, pročež.
prosocíti, vyzraditi.
prosvietiti slepého, navrátit mu zrak.
proviniti něco, vinou svou něco ztratiti, propadnouti.
pučiti, udeřiti.
ratišče, dřevce, kopí.
řebří, řebřík.
řechu, řekli.
řepí, řepík, lopucha.

řešetný pecen, řešeta zvící, anebo snad místo ržený, režný.
říje, doba říjení vysoké zvěře.
roba, chudinka, ubohá.
rok něčemu dáti, lhůtu ustanoviti, do kteréž se co státi má.
rov, vyvýšena část nad hrobem, mohyla.
rozklidití, urovnati, v pořádek uvesti.
rozpač, rozpak.
rozpliskati šípy, zbytečně rozstříleti.
rozévnití sé, roznítiti, rozhněvati se.
rožďka, roždička, větvička.
růšku vrvázati, obvázati rouchu břmovancovi.
s, s akkusativem: s *Němec*, spůsobem Němce, jako Němec.
sadél, rána.
sbožie, jmění.
sédaci meč, meč k sedání spůsobený.
schoditi sé něčeho, něčeho se vystríci, něčemu ujíti.
schovati, 1. pochovati, pohřbít; 2. zachovati.
siesti sédou, sednouti.
skop, škopek.
skóro, brzo.
sléditi, slediti.
slídití někým, oklamati.
stlúpiť sé někým, podpirati se na koho, spoléhati na kom.
smiera, míra.
smolník, smolný kabát.
smútiti, v smutek uvesti.
smysleti, nabysti smyslu.
snem, sněm.
snúbiti dívku, ucházeti o dívku ke sňatku.
socha, kál, sloup.
sota, sotka, rána, udeření.
sotné, sotva.
spuditi hlavu, sraziti, stíti.
spytati, vyzvídati, špehovati.
spyták, vyzvědač, špehér.
sstrčiti hlavu, stíti, sraziti.
stáje, stanoviště, obydlí.
starější, starší.
starosta, hlava rodu, vládyka, vládař.
statek v někom mítí, zdar, oporu na někom nalezati.
stěste se, stesklo se.
stéžiti, stěhovati.
stolec, na nějž knížata byli posazováni, když nastupovali
panství.
stroměti, strměti, držeti se u výši.

strýčená bratřie, strýcové.
svatí (po svatých, u svatých), ostatky svatých, tudíž kostel.
svoboda, muž udatný a podnikavý.
svojiti se, příznati se.
svyknuti, vycvičiti se, navyknoti.
ščmel, čmelák.
ščrbivý, štěrbivý.
špileti, pohrávati.
tčeti, vězeti, váznouti.
t'dy, tehdy.
tkáče tkáceťe, tulák, potlukač.
truný jelen, utruzený, uhnaný.
trutiti, usilovati, naléhati.
túha, žalost, hofe.
uchvátiti, předstihnouti.
ukázati, potrestati.
úlehł, úhoř.
úsilno, těžko.
uskřinu, uskřipnu.
ustati právo, právo obdržeti tím, že se druhá strana opono-
mine dostaviti k soudu.
úžest, poděšení.
ušici, upáliti.
učiti někoho, mítí jej k lepšimu.
vacek, tlumok, mošna.
vajú, vás dvou.
vdružiti, vraziti.
věd, vědma, veštyně, prorokyně.
vem, vam.
vesde, všude. vesdy, vždy.
věstba, vědomost věcí budoucích.
vila (str. 9, 92, 96), blázen.
vilost, chtivost, roзвášlost milostná.
vlastiny boje, boje vlasti.
vláčti, zvláštni.
vnada, choutka, obyčej.
vnaditi, vnadu klásti, lécti.
vněd, vjed, vjev.
vod, vedení.
vrch lba, poutce, vrchol lebky.
vzatek, dar, poplatek.
vzdieti vzděju, nazvati, jméno dáti.
vzdrástiti se, zježiti se, zprotiviti se.
vzpoviedati, rozhlásiti.
vzrůti vzřuju, zařvati.

vzruditi, zarmoutiti, v pláč přivesti.
vzvázati k boji, připraviti se k půtce.
vzvoditý most, zdvíhaci most.
zábradio, hradba.
sakleti, klatbu vydati.
zákon, řehole.
zákonník, řeholník.
zaliubiti, zaslibiti.
zamyslití právo, vymysliti.
zapověditi na sněm, na vojnu, obeslati, vyzvati.
zapřeti, zavřiti.
zástavu *zastaviti*, zalohu, nástrahu učiniti.
zastúpiti, zastihnouti.
satvoriti, zavřiti.
zavražditi se k někomu, dáti se s někým v nepřátelství.
zelicě, zeleniny.
zlob *zlobi*, zloba.
zruzený, očervěnený.
zoře (pl.), ranní záře.
žákovstvo, kněžstvo.
ždáti, čekati.
žiecí, ohněm hubiti.
žízen, hojnost.
žuji žuti, žváti, žvýkati, přetřepávati.

Přehled obsahu.

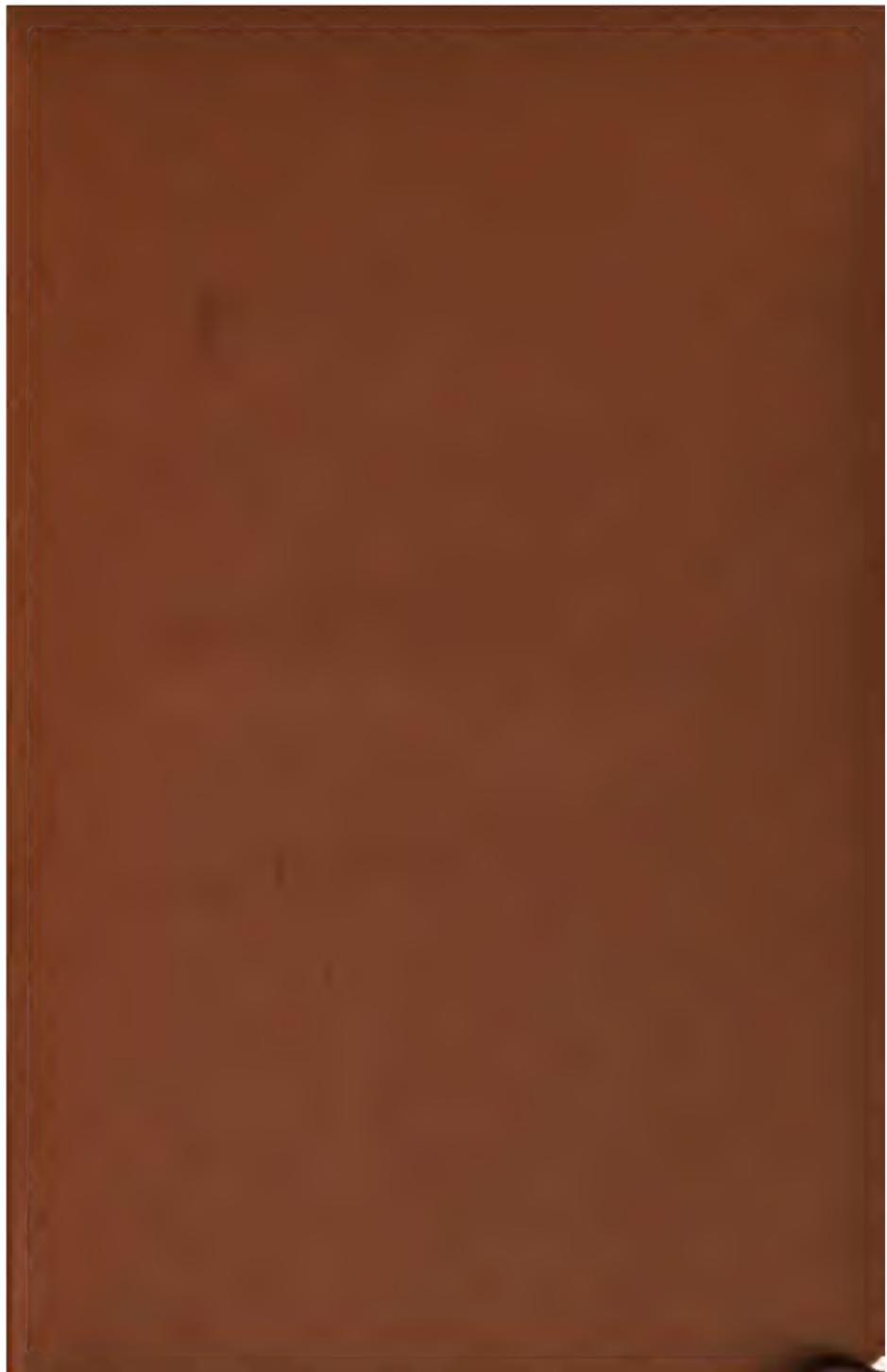
	Str.
Předmluva	1
Hlava I. Potopa. Rozdělení jazykův	5
" II. Praotec Čech. Osazení země	6
" III. Krok. Libuše	8
" IV. Proroctví Libušino	10
" V. Poslání o Přemysla a nalezení jeho . . .	12
" VI. Proroctví Přemyslovo	13
" VII. Sňatek Libuše a Přemysla. Založení Prahy	14
" VIII. Smrť Libušina. Vlastiny snahy	15
" IX. Upravení vojska Vlastina	17
" X. Válka dívčí	18
" XI. Vystavění Vyšehradu	21
" XII. Dívčí lsti	23
" XIII. Přelstění Ctirada	24
" XIV. Dívčí práva	26
" XV. Pobití dívek	27
" XVI. Smrť Přemysla a jeho následníci	29
" XVII. Neklan	30
XVIII. Vlastislav Lucký	31
" XIX. Věď pražská a věď lučanská	33
" XX. Bitva na poli Turském	34
" XXI. Vlastislavic a Durink	36
" XXII. Hostivít a Leva	38
" XXIII. Bořivoj a Svatopluk	40
" XXIV. Svatoplukovy boje a konce	41
" XXV. Spytihněv. Vratislav a Drahomíř . . .	43
" XXVI. Smrť sv. Lidmily	44
" XXVII. Vláda Drahomířina. Sv. Václav . . .	45
" XXVIII. Setkání s Radislavem Zlickým . . .	47
" XXIX. Sv. Václav u císaře	48
" XXX. Zavraždění sv. Václava	50
" XXXI. Boleslav Lítý	52
" XXXII. Boleslav Štědrý. Biskupství pražské .	54
" XXXIII. Boleslav Skroupý. Mezka	57
" XXXIV. Úklad Vršovicův o Jaromíra	58
" XXXV. Úklad Vršovicův o Oldřicha	61
" XXXVI. Dobytí Prahy na Polanech	62
" XXXVII. Pět sv. bratří	63

	Str.
Hl. XXXVIII. Objevení Přimdy	65
" XXXIX. Pověst o Přimdě	66
" XL. Kochanova smrt	69
" XLI. Kněžna ze sedlky	70
" XLII. Břetislav a Jitka	71
" XLIII. Český vpád do Polska	74
" XLIV. Porážka Němcův u Domažlic	75
" XLV. Hrazení Prahy. Smrt Břetislavova	77
" XLVI. Vláda Sptytihněvova	79
" XLVII. Čechové u Mediolána	81
" XLVIII. Odměny císařovy Čechům	83
" XLIX. Biskup Jaromír	84
" L. Beneda. Sderad	86
" LI. Vratislav II. v Uhrách s císařem	88
" LII. Smrt Sderadova i vzpoura Břetislavova	89
" LIII. Kunrat I. Břetislav II.	90
" LIV. Smrt Břetislava II.	92
" LV. Rozpory Bořivoje II. a Svatopluka	94
" LVI. Záhuba Vršovicův	96
" LVII. Války Svatoplukovy. Vladislav I.	99
" LVIII. Boj se Srby mišeňskými	100
" LIX. Císařův soud nad Čechy	102
" LX. Boj s Poláky nad Trutinou	104
" LXI. Čechové v Římě	106
" LXII. Srážka Čechův a Uhrův	107
" LXIII. Střídání knížat ve vládě	109
" LXIV. Porážka Lothara II. u Chlumce	111
" LXV. Boj s Poláky. Pobití židův	113
" LXVI. Smrt sv. Prokopa. Vladislav II. králem	114
" LXVII. Soběslavovo stíhání Němcův	115
" LXVIII. Bitva nad Lodenicí	117
" LXIX. Smíření Soběslava II. s císařem	119
" LXX. Smrt Soběsláva II.	120
" LXXI. Vláda i vypuzení Soběslavicův	122
" LXXII. Úklady Stanislárovy	123
" LXXIII. Přemožení Moravanův	125
" LXXIV. Bitva na Bojišti u Prahy	126
" LXXV. Prohlášení sv. Prokopa svatým	128
" LXXVI. Kníže Přemysl v Řezně	129
" LXXVII. Děpolt Zlický. Most v Praze	131
" LXXVIII. Přemysl králem i nazván Ottakar	132
" LXXIX. Proměna v mravech českých	133
" LXXX. Dominikáni. Boj s Rakousy	135
" LXXXI. Prostopášnost Václava I. Štadice	136
" LXXXII. Záhuby vpádu tatarského	137

	Str.
Hl. LXXXIII. Václav při dvoře Bedřicha II.	139
" LXXXIV. Uvedení turnajův do Čech	141
" LXXXV. Boj Václava I. se synem Přemyslem	142
" LXXXVI. Křižáci a Židé	145
" LXXXVII. Blažená Zdislava	145
" LXXXVIII. Volba krále říšského. Vpád Uhrův .	146
" LXXXIX. Povaha Přemysla II. Boje s Bavory	147
" XC. Naháči	149
" XCI. Boje s Uhry	150
" XCII. Příkro pánům a boje s králem Rudolfem .	151
" XCIII. Boje Bramberských s Čechy	154
" XCIV. Hladomor v Čechách. Boje v Polště .	156
" XCV. Korunování a vady Václava II.	157
" XCVI. Spolky i neznáze Václava II. s Albrechtem .	158
" XCVII. Václav III. králem v Uhrách. Vpád Albrechtův	160
" XCVIII. Zavraždění Václava III.	161
" XCIX. Vláda Rudolfa I.	163
" C. Volba Jindřicha, boje s Albrechtem .	164
" CI. Zavraždění krále Albrechta	166
" CII. Proměny v mravech českých	167
" CIII. Boje mezi stranama v Praze	169
" CIV. Další boje s Míšnany	171
" CV. Veliké povodně	172
" CVI. Vypuzení Korutanského a volba Jana	173
Přidavyk druhé redakci.	
Hl. CVII. Soudní klání v Hradci	175
" CVIII. Boje s Uhry a mezi panstvem	176
" CIX. Boj s králem. Hlad v zemi	179
" CX. Rytířské skutky Plichtovy	181

Opravy.

Hlava	strana	verš	čti
IV.	10	18	stolcem
"	11	37	koně
XXXI	53	35	svého těla
"	54	56	a město Boleslav
XXXIII	57	1	šlechetný
"	"	18	starější
LXXXII	138	14	Lomničtí
XCII	153	37	užieci

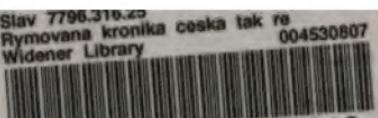
This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine is incurred by retaining it
beyond the specified time.

Please return promptly.

Slav 7796.316.zb
Rymovana kronika ceska tak re
Widener Library

004530807

3 2044 085 779 510

